

กรณีศึกษาการปฏิรูปที่ดิน อ.คุระบุรี จ.พังงา

สำนักงานปฏิรูป (สปร.)

พ.ศ. 2555

บทคัดย่อ

กรณีศึกษาการปฏิรูปที่ดินในครั้งนี้ เป็นการศึกษากาปัญหาคที่ดินในพ้ที่อำเภอคุระบุรี โดยเฉพาะการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติซ้อนทับพ้ที่ชุมชน รวมทั้งบทเรียนความสำเร็จ รูปแบบหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินของพ้ที่อำเภอคุระบุรี โดยเลือกศึกษาบทเรียนของชุมชน 13 แห่งที่เป็นสมาชิกเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง (คปสม.) อำเภอคุระบุรี เนื่องจากเป็นพ้ที่มี ความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนการเรียกร้องสิทธิการครอบครองที่ดินด้วยพลังชุมชน จากปัญหาภาครฐประกาศพ้ที่ป่าทับที่อยู่อาศัย ที่ทำกินเดิม งานวิจัยนี้มีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสนทนากลุ่ม (Focus-group) การสัมภาษณ์เชิงลึกแกนนำชาวบ้านและข้าราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาที่ดินในพ้ที่อำเภอคุระบุรี และนำบทเรียนความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาที่ดินของพ้ที่อำเภอคุระบุรีมาเป็นตัวอย่างในการสร้างแนวทางการรูปแบบ หรือกลไกการปฏิรูปที่ดินในอนาคต เช่น ระบบการจัดการอุทยานแห่งชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วม การจัดการที่ดินโดยสิทธิร่วม และการคืนสิทธิให้ชุมชนตามสิทธิโดยชอบธรรม เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่า การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาที่ดินของเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมืองเน้นเรื่องการทำข้อมูลของชุมชน การสร้างความเข้าใจกับสมาชิกที่ได้รับผลกระทบให้สามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพิสูจน์สิทธิ รวมทั้งการเคลื่อนไหวเรียกร้องต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนสามารถนำมาสู่การบริหารจัดการทรัพยากรโดยชุมชนมีส่วนร่วมได้ซึ่งนับเป็นบทเรียนที่สำคัญ

คำนำ

งานวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่ดินในพื้นที่อำเภอคุระบุรี โดยเฉพาะการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติซ้อนทับพื้นที่ชุมชน รวมทั้งบทเรียนความสำเร็จ รูปแบบหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินของพื้นที่อำเภอคุระบุรี เพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาที่ดินในพื้นที่อำเภอคุระบุรี และนำบทเรียนความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาที่ดินของพื้นที่อำเภอคุระบุรีมาเป็นตัวอย่างในการสร้างแนวทางรูปแบบ หรือกลไกการปฏิรูปที่ดินในอนาคต

คณะผู้วิจัยหวังว่า ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากงานวิจัยฉบับนี้จะสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาที่ดินในอำเภอคุระบุรี และเป็นบทเรียนสำหรับสร้างแนวทางการปฏิรูปที่ดินของพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

นายไมตรี จงไกรจักร

นางสาวศิรินันต์ สุวรรณโมลี

นางสาวมณฑลธิ์ เนื่อทอง

คณะผู้วิจัย

กันยายน 2555

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	1
คำนำ	2
สารบัญ	3
บทที่ 1 บทนำ	5
1.1 ความสำคัญ/ประเด็นหลักของพื้นที่	5
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา	5
1.3 โจทย์การศึกษา	6
1.4 พื้นที่ศึกษา	6
1.5 วิธีการศึกษา	6
1.6 แผนการดำเนินงาน	7
บทที่ 2 บริบทของพื้นที่	8
2.1 ประวัติการตั้งถิ่นฐานชาติพันธุ์ วัฒนธรรม	8
2.2 สภาพภูมินิเวศน์และการใช้ทรัพยากร	12
2.3 สภาพทางเศรษฐกิจสังคม	13
2.4 กรรมสิทธิ์ที่ดิน พัฒนาการความทับซ้อน และโอกาสในการครอบครองที่ทำกิน	14
บทที่ 3 ปมปัญหาที่ดิน	24
3.1 ผลกระทบและปัจจัยของปัญหาความทับซ้อน	24
3.2 การทับซ้อนเชิงพื้นที่	26
3.3 การทับซ้อนเชิงโครงสร้าง	30
3.4 ประวัติศาสตร์ชุมชน เครื่องมือพิสูจน์ความทับซ้อนทั้ง 2 มิติ	32
บทที่ 4 การปรับตัวต่อผู้ของชุมชน	33
4.1 การแก้ไขปัญหาที่ดินก่อนรวมกันเป็นเครือข่าย	33
4.2 การแก้ไขปัญหาที่ดินโดยขบวนเครือข่าย	34
4.3 ปัญหาและวิธีการจัดการกับการทับซ้อนของแต่ละหน่วยงาน	38

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 5 ทิศทางการแก้ปัญหาและการจัดการที่ดินที่ยั่งยืนของชุมชน	46
5.1 บทบาทของแต่ละภาคส่วนในการแก้ปัญหา	46
5.2 ข้อเสนอแนะในการเริ่มต้นสร้างเครือข่ายสำหรับชุมชน	48
5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชนในการรักษาทรัพยากรและชะลอการบุกรุก	49
5.4 ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหของเครือข่าย	50
เอกสารอ้างอิง	52
ภาคผนวก	54

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความสำคัญ/ประเด็นหลักของพื้นที่

การศึกษากรณีการปฏิรูปที่ดินนั้นมีความสำคัญ เนื่องจากที่ดินนับเป็นทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะในแง่ของการเป็นที่อยู่อาศัยและการทำมาหากินเลี้ยงชีพ การศึกษากรณีการปฏิรูปที่ดินในครั้งนี้ได้เลือกชุมชน 13 แห่งที่เป็นสมาชิกเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง (คปสม.) อำเภอคุระบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนการเรียกร้องสิทธิการครอบครองที่ดินด้วยพลังชุมชน จากกรณีปัญหาภาครัฐประกาศพื้นที่ป่าทับที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกินเดิม ซึ่งชุมชนมีหลักฐานการอยู่อาศัยทั้งการสร้างศาสนสถาน โรงเรียน สุสาน ทั้งของชาวไทยพุทธและมุสลิมมาช้านานก่อนมีการประกาศพื้นที่ป่า

อ.คุระบุรี จ.พังงา ประสบปัญหาเกี่ยวกับที่ดินมาช้านานตั้งแต่ราวปี 2516 - 2517 จากกรณีที่มีการประกาศเขตป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติซ้อนทับพื้นที่ชุมชนกล่าวคือ ในปี 2517 มีการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติ ปี 2526 ประกาศเขตอุทยานแห่งชาติแหลมสน ปี 2530 ประกาศป่าชายเลนตามมติคณะรัฐมนตรี 30 ธันวาคม 2530 ปี 2531 ประกาศเขตอุทยานแห่งชาติศรีพังงา ทำให้พื้นที่บางส่วนกลายเป็นพื้นที่สวนป่า และส่วนที่เหลือกลายเป็นป่าสงวน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำมาหากินและการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของชาวบ้านเป็นอย่างมาก อีกทั้งเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่มีอยู่กลับถูกเพิกถอนสิทธิ ทำให้ชาวบ้านกว่า 8,000 ครอบครัวที่อยู่อาศัยและทำมาหากินมาช้านานหลายชั่วอายุคนได้รับความเดือดร้อนทั้งด้านการดำเนินชีวิต ด้านเศรษฐกิจ รวมไปถึงความไม่มั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

หลายหมู่บ้านในอำเภอคุระบุรีจึงเคลื่อนไหวต่อสู้และพยายามแก้ไขปัญหาดินในพื้นที่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งพบว่ามิชอบทริยความสำเร็จที่น่าสนใจที่นำไปขยายผลในพื้นที่อื่นต่อไปได้อาที สามารถกันพื้นที่ป่าชายเลนออกจากพื้นที่ชุมชนได้เกือบทั้งหมด การบริหารจัดการป่าชายเลนที่ชุมชนมีส่วนร่วม เป็นต้น จากสภาพปัญหาและบทเรียนความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงนำมาสู่การศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาที่ดินในอำเภอคุระบุรีอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม รวมทั้งนำบทเรียนความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาที่ดินของพื้นที่อำเภอคุระบุรีมาเป็นตัวอย่างในการสร้างแนวทางรูปแบบ หรือกลไกการปฏิรูปที่ดินต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1) เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่อำเภอคุระบุรี
- 2) เพื่อนำบทเรียนความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาที่ดินของพื้นที่อำเภอคุระบุรีมาเป็นตัวอย่างในการสร้างแนวทางรูปแบบ หรือกลไกการปฏิรูปที่ดินในอนาคต เช่น ระบบการจัดการอุทยาน

แห่งชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วม การจัดการที่ดินโดยสิทธิร่วม และคืนสิทธิให้ชุมชนตามสิทธิโดยชอบธรรมเป็นต้น

1.3 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. สภาพปัญหาที่ดินในพื้นที่อำเภอคุระบุรี โดยเฉพาะการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติซ้อนทับพื้นที่ชุมชน
2. บทเรียนความสำเร็จ รูปแบบหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินของพื้นที่อำเภอคุระบุรี

1.4 พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ที่ทำการศึกษานั้นมีขอบเขตเฉพาะ 13 หมู่บ้านของอำเภอคุระบุรีที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง (คปสม.) คุระบุรี ประกอบด้วย

- 1) บ้านทุ่งนา หมู่ 1 ตำบลคุระ
- 2) บ้านบางหละ หมู่ 10 ตำบลคุระ
- 3) บ้านบางหว้า หมู่ 9 ตำบลคุระ
- 4) บ้านเตรียม อ่าวเคย หมู่ 4 ตำบลคุระ
- 5) บ้านทุ่งมะเคื่อ หมู่ 8 ตำบลคุระ
- 6) บ้านห้วยทรัพย์ หมู่ 6 ตำบลคุระ
- 7) บ้านหินลาด หมู่ 3 ตำบลคุระ
- 8) บ้านบ่อหิน หมู่ 3 ตำบลแม่นางขาว
- 9) บ้านนายทุย หมู่ 4 ตำบลแม่นางขาว
- 10) บ้านทุ่งรัก หมู่ 6 ตำบลแม่นางขาว
- 11) บ้านโชคอำนวย หมู่ 8 ตำบลแม่นางขาว
- 12) บ้านบางดิบ หมู่ 6 ตำบลบางวัน
- 13) บ้านบางครั้ง หมู่ 3 ตำบลบางวัน

1.5 วิธีการศึกษา

กรณีศึกษานี้ศึกษาโดยใช้วิธีศึกษาเอกสารที่เครือข่ายและผู้เกี่ยวข้องเคยมีการรวบรวมไว้ สันทนา กลุ่ม (Focus group) และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่

- ผู้นำท้องถิ่น ประกอบด้วย นายอำเภอ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- แกนนำเครือข่าย
- ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ

บทที่ 2 บริบทของพื้นที่

การศึกษาบริบทชุมชนที่มีสมาชิกเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมืองอำเภอคุระบุรี โดยการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ผู้ที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับประวัติการตั้งถิ่นฐานชาติพันธุ์ วัฒนธรรม สภาพภูมินิเวศน์และการใช้ทรัพยากร สภาพทางเศรษฐกิจสังคม กระมลสิทธิ์ที่ดิน พัฒนาการความทับซ้อน และโอกาสในการครอบครองที่ดิน ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

2.1 ประวัติการตั้งถิ่นฐานชาติพันธุ์ วัฒนธรรม

อำเภอคุระบุรี เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพังงา มีการพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งลูกปัด และเครื่องปั้นดินเผาทั้ง ไล่จากจีน มีโบราณสถานที่ยังบอกได้ว่าเป็นชุมชนโบราณที่เจริญรุ่งเรืองมาพร้อมๆ กับเมืองตะโกลา ในยุคที่มีการทำเหมืองแร่ก็มีชุมชนที่ชื่อว่า “นางร่อน” เกิดขึ้น และต่อมาเมื่อชาวจีนอพยพเข้ามาทำเหมืองมากขึ้นชื่อชุมชนนี้ก็ถูกเรียกเพี้ยนเป็น “นางยอน” ดังปัจจุบัน ประวัตินางยอน เดิมตามตำนานมีว่า พ่อตารศรีซึ่งมีนิวาสถานอยู่บนยอดเขา ระหว่างอำเภอคุระบุรี กับจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นคนรูปร่างงามฐานะร่ำรวย ขณะนั้นมีหญิงสาวนามว่า นางคำ หน้าตาไม่สวย ผิวดำคล้ำได้หลงรักพ่อตารศรีและเกิดได้เสียกัน ขณะนั้นในอีกหมู่บ้านหนึ่งมีหญิงสาวนามว่า นางขาว เป็นหญิงงาม ทั้งกายกิริยามารยาท เป็นที่เลื่องลือไปทั่วทุกสารทิศ ทำให้พ่อตารศรีเกิดหลงรักทั้งที่ไม่เคยเห็นหน้าจึงให้พ่อแม่ไปสวามิภักดิ์กับตน ด้านพ่อแม่ก็อยากให้ลูกเป็นฝั่งเป็นฝาจึงได้จัดเตรียมถ้ำถ้ำและขบวนขันหมากเดินทางไปสู่ขอนางขาว และได้หยุดพักเพื่อจัดเตรียมขบวนขันหมากที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ซึ่งต่อมาหมู่บ้านแห่งนั้นจึงได้ชื่อว่า บ้านเตรียมมาจนถึงปัจจุบัน ในวันต่อมาขบวนขันหมากเดินทางไปถึงบ้านนางขาวทำพิธีสู่ขอแต่นางขาวทราบว่พ่อตารศรีเป็นคนเจ้าชู้จึงปฏิเสธไม่รับรัก แต่พ่อตารศรีก็ยังคงตามดื้ออยู่ตลอดโดยไม่ยอมกลับบ้านของตน ในคืนหนึ่งนางขาวจึงแอบหนีไปโดยไม่มีใครรู้ว่าไปอยู่ที่ใดและไม่มีใครพบเห็น พ่อตารศรีเฝ้าติดตามอยู่หลายปีนางขาวก็ยังไม่กลับมา เมื่อพ่อตารศรีเห็นว่านางขาวไม่กลับมาแน่แล้วจึงตัดสินใจกลับบ้าน และตั้งสัตย์ปฏิญาณว่าจะไม่รักใคร่อีก โดยจะขอบวชถือศีลบำเพ็ญพรตไปชั่วชีวิตเพื่อสะสมความดีที่จะได้พบกับนางขาวในชาติต่อไป โดยได้บำเพ็ญอยู่บญภูเขาสูงหนึ่งภูเขาสูงนั้นจึงได้ชื่อว่าเขาพระหมีมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนนางคำเมื่อพ่อตารศรีสลดรักจึงตัดสินใจไปทำกินอยู่ที่ห่างไกลผู้คนในบริเวณทุ่งแห่งหนึ่งอยู่ติดกับบ้านหินลาด จนกระทั่งนางเสียชีวิตที่นั่นซึ่งต่อมาจึงเรียกทุ่งแห่งนั้นว่าทุ่งนางคำมาจนถึงปัจจุบัน ฝ่ายนางขาวติดตามข่าวคราวมาตลอดเมื่อเห็นว่าเรื่องราวสงบดีแล้วจึงย้อนกลับมาที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง คนทั้งหลายจึงได้เห็นรูปโฉมอันงดงามอีกครั้งและเล่าลือกล่าวขานกันเป็นเสียงเดียวกันว่านางย้อนกลับมาแล้ว หมู่บ้านที่นางขาวย้อนกลับมาปรากฏกายจึงได้ชื่อว่า บ้านนางยอน ซึ่งต่อมาภาษาได้จึงแผลงเป็น บ้านนางยอน อันเป็นชื่อเรียกสามัญของอำเภอคุระบุรีในปัจจุบัน

ด้านการเมืองนั้นคุระบุรีเป็นดินแดนที่อยู่ในความปกครองของตะกั่วป่า (เดิมคือเมืองตะโกลา ซึ่งแผลงมาเป็นตะกั่วป่าในเวลาต่อมา)ตลอดมา จนสมัยรัชการที่ 5 ในปี 2441 ได้ทรงประกาศ

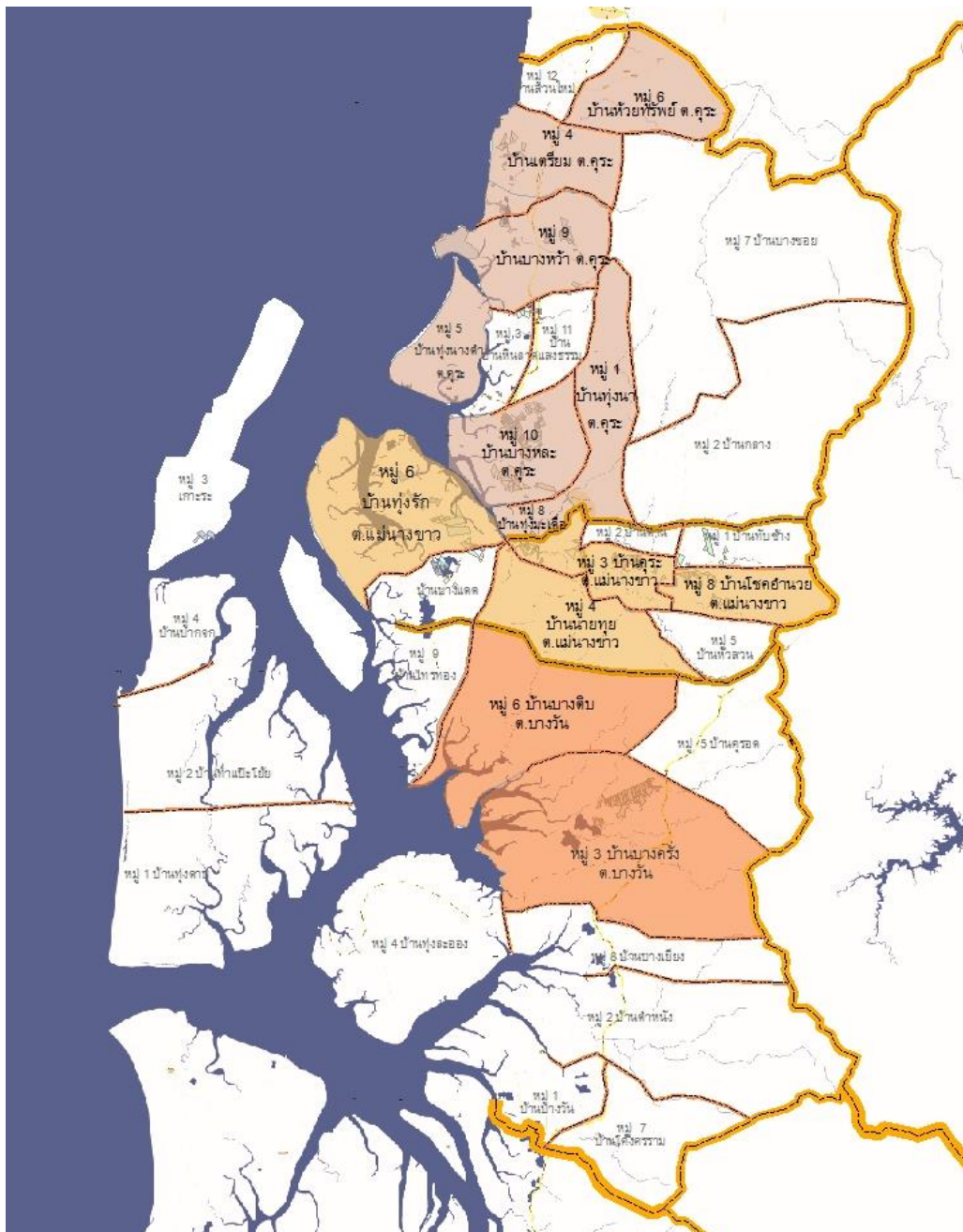
พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่โดยจัดระเบียบการปกครองท้องที่ออกเป็นจังหวัด อำเภอและตำบล ได้มีการจัดตั้งที่ว่าการอำเภอขึ้นที่บ้านโคกยาง (ปัจจุบันอยู่ในหมู่ 4 ตำบลบางวัน) และเรียกชื่อว่า อำเภอโคกยาง ขึ้นกับจังหวัดตะกั่วป่าในเวลานั้น กระทั่งปี 2444 เมืองตะกั่วป่าทรุดโทรมลงอย่างมาก จึงได้ย้ายที่ตั้งเมืองตะกั่วป่าไปตั้งใหม่ที่เกาะคอเขา เรียกว่า “เมืองใหม่” พร้อมทั้งให้ที่ว่าการอำเภอโคกยางมารวมกับเมืองใหม่ที่เกาะคอเขา แต่เมืองตะกั่วป่าที่เกาะคอเขาก็ไม่ได้เจริญอย่างที่คิด ดังนั้นในปี 2456 จึงย้ายเมืองตะกั่วป่าใหม่ จากเกาะคอเขาไปตั้งใหม่ที่ “ย่านยาว” แล้วลดฐานะเมืองใหม่ที่เกาะคอเขาเป็นเพียงอำเภอเกาะคอเขาขึ้นกับจังหวัดตะกั่วป่าที่ย่านยาว กระทั่งปี 2481 อำเภอเกาะคอเขาที่เมืองใหม่ก็ลดฐานะลงอีกเป็นกิ่งอำเภอเกาะคอเขา ให้ขึ้นความปกครองกับอำเภอตะกั่วป่า และในที่สุดจังหวัดตะกั่วป่าก็ถูกลดฐานะเป็นอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ในปี 2475

เมื่อทางหลวงหมายเลข 4 ถนนเพชรเกษมตัดผ่านพื้นที่ ประมาณปี พ.ศ.2500 ได้มีการย้ายที่ทำการกิ่งอำเภอเกาะคอเขามาตั้งที่ริมถนนเพชรเกษม บริเวณบ้านนางข่อน หมู่ที่ 2 ตำบลคุระ (ปัจจุบันคือ หมู่ 1 ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา) ต่อมาวันที่ 8 สิงหาคม 2518 จึงมีพระราชกฤษฎีกา ยกฐานะกิ่งอำเภอคุระบุรี เป็นอำเภอคุระบุรีอย่างในปัจจุบัน (ประวัติความเป็นมาของอำเภอคุระบุรี, 2555)

อำเภอคุระบุรีมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับกิ่งอำเภอสุดทราย จังหวัดระนอง
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอพนม อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับทะเลอันดามัน

มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 1 เขตเทศบาล กับ 4 ตำบล 33 หมู่บ้าน ได้แก่ตำบลคุระแบ่งการปกครองออกเป็น 12 หมู่บ้าน ตำบลบางวันแบ่งการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน ตำบลเกาะพระทองแบ่งการปกครองออกเป็น 4 หมู่บ้าน และตำบลแม่นางขาวแบ่งการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงชุมชนที่มีสมาชิกเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมืองอำเภอคุระบุรี

ชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาตั้งรกรากและอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่ตั้งแต่ก่อนปี 2450 ซึ่งปรากฏหลักฐานจากเอกสาร โฉนดที่ดิน และเอกสาร ศค.1 ที่ผู้แจ้งการครอบครองมีอายุในขณะนั้นระหว่าง 30-40 ปี และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชน อาทิ โรงเรียน (ปัจจุบันโรงเรียนชุมชนคุระบุรีมีอายุครบ 100 ปี) มัสยิด คุโบร์ (หลุมฝังศพ) เป็นต้น โดยชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาจากต่างพื้นที่เช่น จากอำเภออื่นของจังหวัดพังงา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และจังหวัดอื่นๆ ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประมาณ 65% นอกนั้นนับถือศาสนาอิสลาม ประมาณ 35% แต่มีมัสยิดมากกว่าสิบแห่งในพื้นที่

ในอดีตชาวบ้านใช้ทางน้ำเป็นเส้นทางสัญจร โดยใช้เรือเป็นพาหนะในการติดต่อค้าขายไปมาหาสู่ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะตั้งบ้านเรือนอยู่ริมทะเล ริมคลอง ต่อมาประมาณปี 2500 - 2502 ถนนเพชรเกษมเริ่มตัดผ่านจึงมีการย้ายบ้านเรือนมาตั้งอยู่ริมถนนเนื่องจากมีความสะดวกในการเดินทาง

ลำดับการเกิดชุมชนกรณีศึกษาในอำเภอคุระบุรี

ส่วนใหญ่ชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่กรณีศึกษาจะมีประวัติการตั้งชุมชนพร้อมๆ กับการสร้างถนนเพชรเกษมผ่านอำเภอคุระบุรีและอำเภอตะกั่วป่า ในปี 2499-2504 เริ่มมีการสัมปทานไม้ตามป่าเขาและป่าชายเลนเพื่อทำถ่านและเหมืองแร่ดีบุก หลังจากถนนเพชรเกษมสร้างเสร็จชุมชนก็เกิดขึ้นในปี 2504-2520 มีการรับจ้างทำเหมือง หาดที่ทำกินใหม่ๆ

จากข้อมูลของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงา (2555) และหลักฐานการอยู่อาศัย เช่น ทะเบียนบ้าน หลักฐานการเสียภาษีบำรุงท้องที่ของสมาชิก คปสม. คุระบุรี สามารถเรียบเรียงประวัติการตั้งรกรากและประชากรของชุมชนในกรณีศึกษา ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ลำดับการตั้งรกรากของชุมชนและประชากรในกรณีศึกษาอำเภอคุระบุรี

ชุมชน	ปีที่เริ่มมีประวัติชุมชน	ที่มาของประชากร
บ้านเตรียม อ่าวเคย หมู่ 4 ตำบลคุระ	ก่อนปี 2440	คนดั้งเดิม, ชาวเล และคนจากจังหวัดข้างเคียง
บ้านบางหัว หมู่ 9 ตำบลคุระ	ปี 2460	มาจากตะกั่วป่า นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี พัทลุง
บ้านหินลาด หมู่ 3 ตำบลคุระ	ก่อนปี 2482	มาจากกระบี่และนครศรีธรรมราช
บ้านบ่อหิน หมู่ 3 ตำบลแม่นางขาว	ปี 2500	มาจากนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี พังงา
บ้านบางหละ หมู่ 10 ตำบลคุระ	ปี 2505	มาจากนครศรีธรรมราช
บ้านนายพวย หมู่ 4 ตำบลแม่นางขาว	ปี 2505	มาจาก อ.ไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
บ้านทุ่งรัก หมู่ 6 ตำบลแม่นางขาว	ปี 2510	มาจาก เกาะสมุย สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช
บ้านโชคอำนวย หมู่ 8 ตำบลแม่นางขาว	ปี 2510	มาจาก นครศรีธรรมราช
บ้านบางติบ หมู่ 6 ตำบลบางวัน	ปี 2510	มาจาก นครศรีธรรมราช
บ้านทุ่งนา หมู่ 1 ตำบลคุระ	ก่อนปี 2511	มาจากกระบี่ นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี
บ้านทุ่งมะเดื่อ หมู่ 8 ตำบลคุระ	ปี 2511	มาจากกระบี่ นครศรีธรรมราชและสุราษฎร์ธานี
บ้านบางครั้ง หมู่ 3 ตำบลบางวัน	ปี 2512	มาจาก อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา
บ้านห้วยทรัพย์ หมู่ 6 ตำบลคุระ	ปี 2522	มาจากกระบี่ นครศรีธรรมราช พังงา (ทับปุด กำพวน)

จะเห็นได้ว่าประชากรในอำเภอกระบุรีมีการอพยพโยกย้ายมาจากต่างอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงได้แก่ กระบี่ นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี พัทลุง ส่วนใหญ่มีประวัติการตั้งรกรากของชุมชนก่อนปี พ.ศ. 2510 และก่อนที่จะมีการประกาศพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทั้งป่าสงวน อุทยานแห่งชาติ ป่าชายเลน สวนป่าทั้งหมด

ภาพที่ 2 มัสยิดและป่าช้าที่บางคิบบและกระบุรีซึ่งมีหลักฐานการตั้งถิ่นฐานมาช้านานในอำเภอกระบุรี

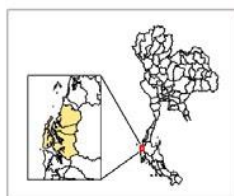
2.2 สภาพภูมินิเวศน์และการใช้ทรัพยากร

ด้านภูมินิเวศน์อำเภอกระบุรีมีลักษณะพื้นที่เป็นทั้งภูเขา ที่ราบเชิงเขา ที่ราบลุ่ม และพื้นที่ติดทะเล นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ป่าไม้อุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ป่าไม้ที่พบจะเป็นป่าไม้ผลัดใบ ป่าดิบเขา ป่าดิบชื้นในแถบตะวันออก และป่าชายเลนในพื้นที่แถบตะวันตก ดังภาพที่ 3

พื้นที่ทางด้านตะวันออกมีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขา ดินที่พบจะเป็นดินแดงที่อุ้มน้ำในหน้าฝน เหมาะแก่การเพาะปลูกและทำเกษตรกรรม ชาวบ้านจะใช้พื้นที่ส่วนใหญ่ทำสวนยางพารา สวนปาล์ม มะพร้าว และผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง นอกจากนี้ยังนิยมปลูกพืชผักอย่างแพร่หลาย เช่น พริก ถั่ว แตงโม แตงกวา เป็นต้น

พื้นที่ด้านตะวันตกมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบสลับกับที่ลุ่มบริเวณที่เป็นที่ราบจะลาดลงไปสู่ทะเลอันดามัน ตามชายฝั่งทะเลจะมีป่าชายเลนตลอดแนว ดินที่พบมีลักษณะเป็นดินโคลน ประกอบกับพื้นที่ที่ติดชายทะเลมักจะพบป่าชายเลน ซึ่งมีพันธุ์ไม้ป่าชายเลนที่หลากหลายและอุดมสมบูรณ์ เช่น โกงกาง ถั่วขาว ตันจาก ฯลฯ ซึ่งพื้นที่ป่าชายเลนและทะเลอันดามันนี้เป็นแหล่งจับสัตว์น้ำ เช่น ปลาทราย หอยหวาน ปูดำ เป็นต้น อีกทั้งยังเหมาะแก่การทำประมงชายฝั่ง เช่น เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลาในกระชัง อีกด้วย แต่ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์สึนามิแถบทะเลอันดามัน ในปี 2547 ส่งผลให้ระบบนิเวศน์ทางทะเลมีการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเลอย่างมาก ทำให้ปลามีจำนวนลดน้อยลงและทรัพยากรทางทะเลบางประเภทต้องสูญเสีย เช่น ปะการัง ป่าชายเลน เป็นต้น

ระบบนิเวศในพื้นที่คุระบุรี

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงทรัพยากร/ระบบนิเวศในอำเภอคุระบุรี (IUCN,2010)

2.3 สภาพทางเศรษฐกิจสังคม

ข้อมูลจาก การศึกษาด้านเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่โครงการ BMZ ของ IUCN.(2010) ได้กล่าวถึงการเลือกที่ตั้งถิ่นฐานของประชากรในแต่ละกลุ่มไว้ว่า ส่วนมากคนไทยมุสลิมจะชอบอยู่ตามชายฝั่ง ทำอาชีพประมงชายฝั่งเป็นหลัก เพราะจะต้องมีเวลาในการทำละหมาดในแต่ละวัน ดังนั้นจึงไม่นิยมทำการประมงที่ไกลๆ จากหมู่บ้าน ส่วนคนไทยพุทธจะอยู่ได้ทั้งชายฝั่งและตามป่าเขา และมีการทำเกษตรเป็นหลัก รองลงมาเป็นการร่อนแร่ เลาถ่าน โรงเลื่อย มัวยาง ทำชัน โดยเริ่มมีการปลูกยางพาราเป็นครั้งแรกในปี 2469 ที่บางกล้วยนอก มีการทำเหมืองแร่ดีบุกที่ทุ่งนางคำในปี 2487 มีการทำนาข้าวที่บ้านทุ่งคาบ ทุ่งรัก ทุ่งนางคำ ในปี 2495 แต่ก็เลิกไปทำเหมืองและปลูกยางพาราแทนในเวลาต่อมา

ปัจจุบันอาชีพหลักของชาวบ้านอำเภอคุระบุรีคือ ประมง รองลงมา คือ อาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง ในรายงานการประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โครงการ BMZ ได้กล่าวว่า การทำเพาะปลูกส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนที่อาศัยตามพื้นที่ต้นน้ำ แต่ขณะเดียวกันพื้นที่เกษตรกรรมก็จะไม่ไกลจากชายฝั่งมากนัก ดังนั้นชุมชนประมงแทบทุกแห่งก็จะทำการเกษตรไปพร้อมกันด้วย เช่น บ้านทุ่งนางคำและบ้านทุ่งรัก ส่วนชุมชนที่มีป่าชายเลน ส่วนมากก็จะมีการจับปูดำเป็นอาชีพตามแนวลำคลอง นอกจากนั้นก็จะมีการทำประมงสัตว์น้ำอื่นๆ เช่น กุ้งเคยสำหรับทำกะปิและ แมงกะพุน ส่วนบางดิบ ทุ่งคาบและบางแดดก็จะมี การหาหอยดิบ ตามป่าชายเลนด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 4 อาชีพหลักของชาวบ้านในอำเภอคุระบุรี

ด้านเกษตรกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวทั้งสวนยางพาราและสวนปาล์ม ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่ขายได้ราคาดี การค้าขายผลิตผลทางการเกษตรจะมีการตั้งจุดรับซื้อผลผลิตในชุมชนและตัวอำเภอ และตลาดท้องถิ่น

ด้านเศรษฐกิจ รายได้ของชาวบ้านที่ทำประมงจะไม่คงที่ อยู่ที่ประมาณวันละ 200 – 500 บาทในพื้นที่ จึงมีความแตกต่างและช่องว่างทางรายได้ค่อนข้างสูง กล่าวคือ ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำสวนยางพารา สวนปาล์ม และสวนผลไม้จะมีรายได้และฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี แต่ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพประมงและรับจ้างจะมีรายได้ค่อนข้างน้อย และมีวิถีชีวิตแบบพอมีพอกินเท่านั้น ภาวะหนี้สินส่วนใหญ่ของชาวบ้านจึงมาจากการกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารออมสิน กองทุนหมู่บ้าน และหนี้นอกระบบต่างๆ โดยเฉพาะหนี้สินจากการเช่าพื้นที่ทำมาหากิน โดยชาวบ้านจะกู้เงินจากแหล่งต่างๆ มาลงทุนในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการทำสวนยางพารา สวนปาล์ม และสวนผลไม้ รวมทั้งกู้ยืมเงินเพื่อส่งบุตรหลานเล่าเรียนและศึกษาต่อในสถาบันการศึกษา

2.4 กรรณสิทธิที่ดิน พัฒนาการความทับซ้อน และโอกาสในการครอบครองที่ทำกิน

2.4.1 กรรณสิทธิที่ดิน

ประชากรในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการถือครองโฉนด สิทธิในการถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็น นส.3 และ นส.3ก ที่ดินส่วนใหญ่ใช้สำหรับการประกอบอาชีพ ทำสวนทำไร่ และการอยู่อาศัย กลุ่มตัวอย่างบางส่วนเช่าที่ดินทำสวนปาล์มและยางพาราในพื้นที่ทับซ้อนกับเขตป่าสงวนหรืออุทยานแห่งชาติ ทำให้การเข้าไปทำประโยชน์จากที่ดินถูกจำกัดด้วยกฎหมายอนุรักษ์ตามมา ซึ่งสิทธิต่างๆในการถือครองที่ดินของชาวบ้านในกรณีศึกษานี้ประกอบด้วย

- 1) **ที่ดินประเภทโฉนด** เป็นที่ดินที่ชาวบ้านเป็นเจ้าของและมีเอกสารสิทธิ ซึ่งมีเป็นส่วนน้อย
- 2) **ที่ดินประเภท สค.1** ชาวบ้านบางส่วนได้เอกสารจับจองที่เรียกว่า “สค.1” ซึ่งเป็นเอกสารการใช้ประโยชน์ มีการออกให้ตั้งแต่ปี 2497 เอกสารชนิดนี้สามารถนำไปเปลี่ยนเป็นกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ การใช้พื้นที่ทำประโยชน์ของชาวบ้านมีมานานแล้ว
- 3) **ที่ดินประเภท สทก.** สิทธิที่ดินทำกินในพื้นที่ป่าสงวน (สทก.) ซึ่งมีการหยุดให้แล้วตั้งแต่ปี 2536 เพื่อออกเป็นโฉนดที่ดินแทน สำหรับกรณีหลักฐานการใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน

- 4) **ที่ดินประเภท นส.3** การถือครองที่ดินประเภทนี้มีน้อย ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในที่ดินประเภทนี้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน แต่เมื่อกรมป่าไม้เข้ามาแบ่งเขตพื้นที่และกำหนดเป็นเขตป่าสงวน ที่ นส.3 หลายรายก็ถูกเพิกถอน
- 5) **ที่ดินประเภท สปก.** เป็นที่ดินของหน่วยงานรัฐเป็นผู้ดูแล คือ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สปก.4-01 เป็นหลักฐานให้ผู้มีชื่อใน สปก.สามารถเข้าไปทำประโยชน์ในที่ดินได้โดยไม่ผิดกฎหมาย และไม่สามารถโอนกันได้ (ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ ไม่ได้) เว้นแต่จะตกทอดทางมรดกหากฝ่าฝืนอาจจะเป็นเหตุให้ถูกเพิกถอนได้
- 6) **ป่าอนุรักษ์และป่าถาวร** ซึ่งเป็นพื้นที่เขตอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งทรัพยากรป่าไม้และสัตว์กรมป่าไม้มีมาตรการในการปราบปรามและมีกฎข้อบังคับทางกฎหมายมาบังคับใช้เพื่อไม่ให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าและห้ามล่าสัตว์ป่ามาขายหรือบริโภคโดยเด็ดขาด

นอกจากนี้ยังมี**ที่ดินที่เสียภาษี ภ.บ.ท.5** ซึ่งเป็นเพียงเอกสารการเสียภาษีเท่านั้น ที่มีมาตั้งแต่พ.ศ. 2508 ซึ่งไม่สามารถออกเป็นโฉนดที่ดินและ นส.3 ได้ จากการที่ชาวบ้านเข้าไปแผ้วถางและทำประโยชน์จากพื้นที่ป่ากร้าง ในการประกอบอาชีพ ทำสวนทำไร่ ชาวบ้านในเครือข่าย (คปสม.) กระบุรีส่วนใหญ่จะทำกินอยู่ในพื้นที่ที่เสียภาษีนี้ โดยไม่ได้มีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองแต่อย่างใด

ที่ดินประเภทต่างๆที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น มีที่ดินอยู่ในกระบวนการจัดสรรที่ดินโดยสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐที่จัดสรรที่ดินให้ประชาชนครอบครองสำหรับพัฒนาเป็นพื้นที่ทำกิน โดยอนุโลมให้ใช้พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมหรือพื้นที่ป่าที่หมดสัมปทานจากองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้แล้วมาเป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยมีข้อกำหนด คือ บุคคลมีสิทธิครอบครองที่ดินไม่เกิน 25 ไร่ และครอบครัวละไม่เกิน 50 ไร่ ส.ป.ก.จะออกหนังสือรับรองและโฉนดที่ดินตามกฎหมายปฏิรูปที่ดินพระราชบัญญัติ การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) **เริ่มจากมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน** เมื่อ ส.ป.ก. จะนำที่ดินแปลงใดในส่วนนั้นไปดำเนินการปฏิรูป ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินมีผลเป็นการเพิกถอนป่าสงวนแห่งชาติในที่ดินแปลงนั้น และให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดิน นั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้โดยไม่ต้องดำเนินการเพิกถอน ตามกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ ส่วนที่ดินในเขตอุทยาน ที่ดินในเขตป่าไม้ ที่ดินในเขตภูเขาและรอบภูเขาที่เป็นที่ลาดชัน 35 องศา หรือมากกว่า ไม่สามารถครอบครองได้
- 2) **เจ้าพนักงานเข้าไปทำการสำรวจจริงวัด** โดยแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินทราบก่อน
- 3) **จากนั้นทำเครื่องหมายขอบเขตหรือแนวเขตโดยปักหลักหรือขุดร่องแนว** ในกรณีที่ต้องสร้างหมุดหลักฐานการแผนที่ในที่ดินของผู้ใด ก็ให้มีอำนาจสร้าง หมุดหลักฐานลงได้ตามความจำเป็น ซึ่งข้อ 2 และข้อ 3 นี้จะต้องทำภายในระยะเวลาสามปี นับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกา กำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน

- 4) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้บรรดาเจ้าของที่ดินที่มีที่ดิน แจ้งจำนวนแปลงที่ดิน ขนาดของที่ดินแต่ละแปลง ที่ตั้งของที่ดิน และการทำประโยชน์ในที่ดินที่ตนเป็นเจ้าของทุกแปลงต่อพนักงาน เจ้าหน้าที่ภายในเก้าสิบวัน ตามแบบและวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนด โดยประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา
- ที่ดิน ส.ป.ก. ที่รัฐยกให้เป็นที่ดินทำกินนี้จะไม่สามารถซื้อขายได้ เพราะกรรมสิทธิ์ในที่ดินยังเป็นของรัฐ กรณีทำสัญญาซื้อที่ดินที่มีหลักฐาน สปก. จึงไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย แต่เป็นมรดกตกทอดได้ การซื้อขายที่ดินเป็นสิ่งผิดกฎหมาย

การแบ่งเขตพื้นที่คุระบุรี

แผนการแบ่งเขตภายใต้พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2516

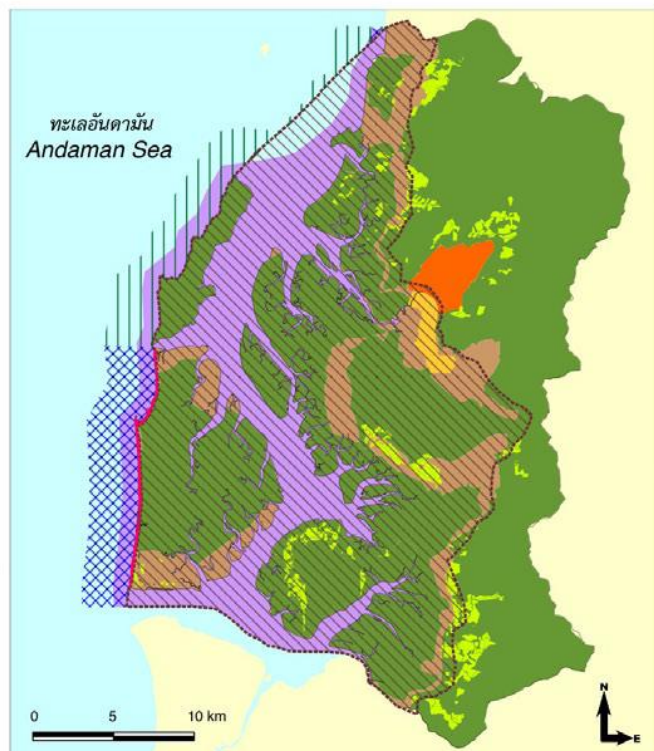
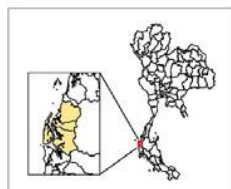
- พื้นที่ชุมชน
- พื้นที่เมืองและเกษตรกรรม
- พื้นที่เมือง เกษตรกรรม และพื้นที่อนุรักษ์
- พื้นที่ป่าอนุรักษ์
- พื้นที่xx

พื้นที่ควบคุมสิ่งแวดล้อมภายใต้พระราชบัญญัติ
คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

- แนวปะการังและหญ้าทะเล
- ป่าชายเลนและทรัพยากรธรรมชาติ
- พื้นที่คุ้มครองเต่าทะเล
- พื้นที่อนุรักษ์

บริเวณปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

- พื้นที่ สปก. 4-0

ภาพที่ 5 การแบ่งเขตพื้นที่คุระบุรีตามแผนการแบ่งเขตภายใต้พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2516

นอกจากนี้กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดแบ่งเขตพื้นที่คุ้มครองประกอบด้วย

- อุทยานแห่งชาติ จัดตั้งโดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชภายใต้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ จัดตั้งโดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ภายใต้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535
- เขตอนุรักษ์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จัดตั้งโดยกรมป่าไม้ ภายใต้พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ป่าสงวนแห่งชาติอาจได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อื่นได้เช่นกัน
- การแบ่งเขตผังเมืองรวม จัดตั้งโดยกรมโยธาธิการและผังเมือง ภายใต้พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518

- แผนปฏิบัติการการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมจังหวัด จัดตั้งโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้พระราชบัญญัติคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ซึ่งกิจกรรมที่ไม่อนุญาตให้กระทำในแต่ละเขตพื้นที่คุ้มครองคือ

- 1) ป่าสงวนแห่งชาติ ไม่อนุญาตให้มีการเข้าครอบครอง รุกป่า แสวงหาประโยชน์หรืออยู่อาศัย ไม่อนุญาตให้มีการแผ้วถางและเผาป่า เก็บของป่า ทำลายป่า
- 2) อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ไม่อนุญาตให้มีการครอบครอง รุกป่าพื้นที่ การปลูกสร้างอาคาร การแผ้วถางป่า ล่าหรือทำอันตรายแก่สัตว์ป่า การเก็บหาของป่าทุกชนิด เคลื่อนย้ายหรือนำออกผลิตภัณฑ์จากป่า รวมถึงดินและหิน ห้ามไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงทางน้ำ การปล่อยให้สัตว์เลี้ยง รุกป่าเข้าพื้นที่ การใช้อาวุธปืนหรือวัตถุอันตรายก่อเสียงรบกวน

ผู้ที่ทำการฝ่าฝืนกฎหมายเหล่านี้จะมีโทษจำคุก 6 เดือน – 5 ปี และปรับตั้งแต่ 5,000 – 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่กรณีพื้นที่อำเภอคุระบุรีมีความทับซ้อนของพื้นที่คุ้มครองต่างประเภทกันทั้งกรมอุทยานแห่งชาติและกรมป่าไม้ หลายๆปัญหาจึงอยู่ในดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายกล่าวคือ กรมป่าไม้อาจประกาศพื้นที่ป่าสงวนเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์เพื่อเศรษฐกิจและการเพาะปลูกได้ ภายใต้ พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 แต่ขณะเดียวกันก็สามารถออกคำสั่งให้ประชาชนเคลื่อนย้ายออกจากป่าได้ด้วยเช่นกัน ขณะที่ พ.ร.บ.สวนป่า พ.ศ. 2535 ได้อนุญาตให้ประชาชนสามารถขออนุญาตต่อกรมป่าไม้ในการทำสวนป่าบนพื้นที่ของตนที่มีสิทธิครอบครองหรือบนพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตได้ โดยลงทะเบียนสวนป่านั้นเพื่อให้รัฐได้ตรวจสอบว่าการทำสวนป่านั้นไม่ขัดต่อกฎหมายอื่นๆ

ส่วนการแบ่งเขตของพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ต่างๆ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 จังหวัดพังงา ได้มีการจัดแบ่งเขตพื้นที่ “ผังเมืองรวมพังงา” ออกเป็น 7 เขตพื้นที่ ในแต่ละพื้นที่จะมีวัตถุประสงค์ในการจัดการที่แตกต่างกัน คือ

ตารางที่ 2 วัตถุประสงค์ของแต่ละพื้นที่ในผังเมืองรวมของจังหวัดพังงา (IUCN., 2010)

เขต	วัตถุประสงค์
1.พื้นที่ชุมชน	เพื่อจุดประสงค์ด้านการอยู่อาศัย การพาณิชย์ การเกษตรกรรม การสาธารณสุข การศึกษา การศาสนา และสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน
2.พื้นที่อุตสาหกรรม	เพื่อเป็นเขตอุตสาหกรรม
3.พื้นที่เมืองและเกษตรกรรม	เพื่อจุดประสงค์ด้านการพัฒนาชุมชน การเกษตรกรรม การสาธารณสุข การศึกษา ศาสนาและสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน
4.พื้นที่อนุรักษ์ เมือง และ	เพื่อจุดประสงค์ด้านการเกษตรกรรม การสาธารณสุข การศึกษา ศาสนา

เกษตรกรรม	และสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน
5. พื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว	เพื่อจุดประสงค์ด้านพาณิชย์ อยู่อาศัย การเกษตรกรรม การสาธารณสุข การศึกษา ศาสนา และ สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน
6. พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการประมง	คุ้มครองสิ่งแวดล้อม การประมง การท่องเที่ยว และ ประโยชน์สาธารณสุข
7. พื้นที่อนุรักษ์ป่า	คุ้มครองป่า สัตว์ป่า แหล่งน้ำ และระบบ ธรรมชาติอื่นๆ เจ้าของพื้นที่สามารถใช้พื้นที่ในการเพาะปลูก และสร้างบ้านเดี่ยว แต่ไม่มีการจัดสรรพื้นที่

2.4.2 พัฒนาการความทับซ้อนของพื้นที่

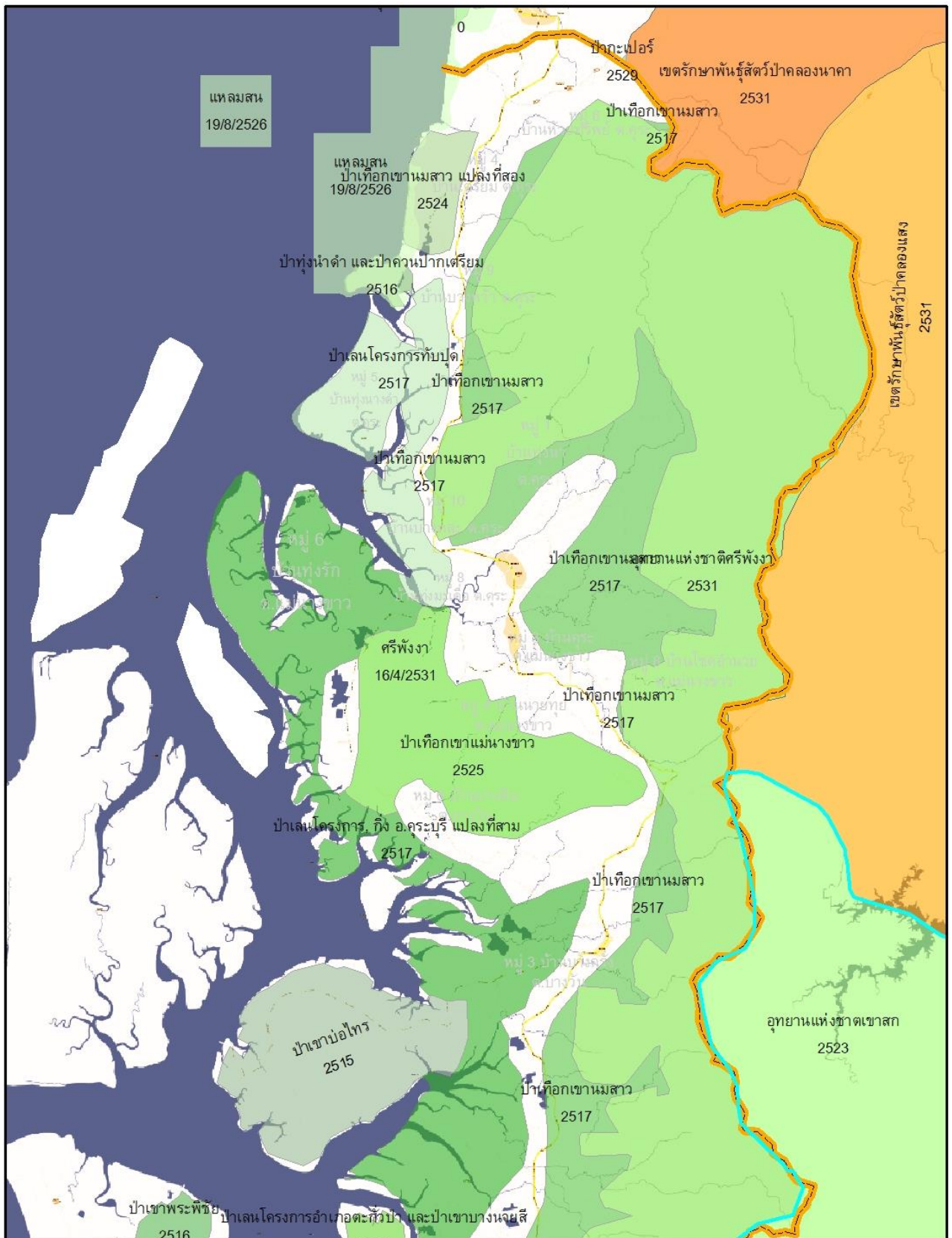
การระบุว่าพื้นที่ใดมีการทับซ้อนกับการประกาศเขตอุทยานหรือป่าสงวนนั้น อาจต้องทำความเข้าใจกับ พ.ร.บ. ป่าไม้ ปี พ.ศ. 2484 กล่าวคือ พื้นที่ใดที่ไม่ได้มีเอกสารของที่ดินก่อนปีนั้น ให้ถือเป็นพื้นที่ของกรมป่าไม้ ส่วนใครที่อยู่มาก่อน พ.ร.บ.ฉบับนี้ก็มีโอกาสให้ไปแจ้งภายในเวลาที่กำหนด แต่ปัญหาในท้องที่มักมาจากความไม่รู้ของประชาชนที่แม้จะอยู่มาก่อน ก็ไม่สามารถเข้าถึงประกาศของภาครัฐ และไม่ทราบว่ากฎหมายเปิดช่องให้เช่นนั้น

อีกส่วนคือ ปี 2504 มีมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกป่าของประเทศไทย กระทั่งปี 2506 มีการประกาศให้สำรวจว่า ถ้ามีประชาชนอยู่ก็ให้จำแนกออก ถ้าตรงไหนไม่มีประชาชนอยู่ก็ประกาศให้เป็นป่า ต่อมาปี 2507 มีการประกาศยกเลิก พ.ร.บ. ป่าสงวนและคุ้มครอง พ.ศ. 2481 แล้วมาออกเป็น พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ซึ่งถือความทับซ้อนหลายชั้น คือ ชั้นแรก การประกาศป่าไม้ถาวร ตามมติ ครม. ชั้นที่สอง มีการประกาศป่าสงวนแห่งชาติในปี 2517 ชั้นที่สาม การประกาศเขตอุทยาน และที่ราชพัสดุมีการประกาศตามมา ส่วนองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ หรือ ออ.ป. ก็เป็นพื้นที่ที่ซ้อนอยู่ในป่าสงวนอีกที จะเห็นว่ามีทับซ้อนกันหลายชั้นซึ่งต้องไปเปรียบเทียบการประกาศพื้นที่กับการตั้งถิ่นฐานและการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อยืนยันสิทธิกัน

สำหรับภาพรวมของความทับซ้อนทั้งหมดที่กล่าวมาผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารปัญหาของชาวบ้านอำเภอคุระบุรี (ในภาคผนวก) รวมถึงหลักฐานทะเบียนบ้านที่แสดงวันที่เข้ามาอยู่อาศัย การให้สัมภาษณ์ของชาวบ้านในเครือข่ายและหนังสือราชการต่างๆ มาเรียบเรียง ถึงการเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่กับการทับซ้อนกับการประกาศพื้นที่ป่าได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบพัฒนาการของการประกาศป่าและชุมชน

การประกาศพื้นที่ป่า	การดำรงชีวิตและผลกระทบต่อของชุมชน
ก่อนประกาศพื้นที่อุทยาน มีการให้สัมปทานในพื้นที่ป่าสงวนหลายพื้นที่ เช่น บ้านนายทุย หมู่ที่ 4 ตำบลแม่นางขาว บ้านบ่อหิน หมู่ที่ 3 ตำบลแม่นางขาว	พ.ศ.2481 หมู่ 8 บ้านโชคอำนวย ต.แม่นางขาว ก่อตั้ง โรงเรียน 1 โรง
	พ.ศ. 2498 เป็นปีที่มีหลักฐาน สค.1 ที่เก่าแก่ที่สุด บ้านเตรียม อ่าวเคย หมู่ 4 ตำบลคุระ
	พ.ศ. 2513 เป็นปีที่มีหลักฐาน นส.3 ที่เก่าแก่ที่สุด ของชาวบ้านหมู่ 8 บ้านโชคอำนวย ต.แม่นางขาว
พ.ศ.2516 ประกาศป่าทุ่งนางคำและป่าควนปาก เตรียมเป็นป่าสงวน	พ.ศ. 2500 เริ่มมีถนนเข้ามาในพื้นที่ หมู่ 4 บ้าน เตรียม อ่าวเคย ต.คุระ วันที่ 17 พ.ศ.2503 เปิดการ เรียนการสอนที่โรงเรียนบ้านเตรียมเป็นครั้งแรก
พ.ศ.2517 ประกาศให้ป่าเทือกเขานมสาว / ป่าเลน โครงการทับปุด / ป่าเลนโครงการกึ่งอำเภอคุระบุรี แปลงที่ สาม เป็นป่าสงวน	พ.ศ. 2522 ถูกยกเลิก ภท. 5 เพราะการประกาศให้ ป่าเทือกเขานมสาวเป็นป่าสงวน /บ้านบางหละ หมู่ที่ 10 ตำบลคุระ ถูกเพิกถอน เอกสาร น.ส. 3 ที่ออกเมื่อ ปี 2522
พ.ศ.2524 ประกาศป่าเทือกเขานมสาว แปลงที่ 2 เป็นป่าสงวน	พ.ศ. 2529 อุทยานแหลมสน เพิกถอน นส.3 ก ใน หลายพื้นที่ โดยอ้างว่า ออกเอกสารสิทธิ์โดยมิชอบ
พ.ศ.2525 ประกาศป่าเทือกเขาแม่นางขาวเป็นป่า สงวน	พ.ศ.2532 เคยมีการออกเอกสาร ภท.5 ให้ชาวบ้าน และได้เสียภาษีที่หมู่ 4 บ้านเตรียม อ่าวเคย และใน ตำบลคุระ
พ.ศ.2526 ประกาศอุทยานแห่งชาติแหลมสน	
พ.ศ. 2531 ประกาศอุทยานแห่งชาติศรีพังงา และ ประกาศป่าเทือกเขานมสาวเป็นอุทยานแห่งชาติ	พ.ศ.2534 อุทยานมาตั้งสำนักงานอุทยานแห่งชาติ แหลมสนที่หมู่ 4 บ้านเตรียม อ่าวเคย ตำบลคุระ

ภาพที่ 6 พื้นที่ป่าและปีที่ประกาศป่าแต่ละแปลงซึ่งมีปัญหาทับซ้อนกับถิ่นฐานและที่ทำกินของประชาชน (หน่วยวิจัยสารสนเทศเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น,25

รายละเอียดของอุทยานแห่งชาติทั้ง 2 แห่งที่มีปัญหาทับซ้อนกับชุมชนในเครือข่ายมีดังนี้

*ข้อมูลจาก http://www.dnp.go.th/npo/Html/Arrange_Np/Established_Np.html

ตารางที่ 3 การประกาศอุทยานที่มีปัญหากับชุมชนในพื้นที่ศึกษา

ชื่ออุทยานแห่งชาติ	เนื้อที่ ประมาณ (ไร่)	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม	ตอนที่	วัน เดือน ปี
แหลมสน	196,875.00	100	135	19 ส.ค.2526
ศรีพังงา	153,800.00	105	60	16 เม.ย.2531

รายละเอียดของป่าสงวนทั้ง 11 แปลง ที่มีปัญหาทับซ้อนกับชุมชนในเครือข่ายมีดังนี้

*ข้อมูลจาก www.forest.go.th/forestry_law

ตารางที่ 4 การประกาศป่าสงวนที่มีปัญหากับชุมชนในพื้นที่ศึกษา

รายชื่อป่า	ท้องที่ป่า		เนื้อที่ตาม กฎกระทรวง (ไร่)	กฎกระทรวง ฉบับที่ (พ.ศ.)	ราชกิจจานุเบกษา
ป่าเกาะระ	เกาะพระ ทอง	กิ่งอำเภอคุระบุรี รี อำเภอตะกั่ว ป่า	12,187.00	597 (พ.ศ. 2516)	เล่ม 90 ตอนที่ 147 วันที่ 20 พฤศจิกายน 2516
ป่าทุ่งทุ	เกาะพระ ทอง	กิ่งอำเภอคุระบุรี รี อำเภอตะกั่ว ป่า	5,950.00	598 (พ.ศ. 2516)	เล่ม 90 ตอนที่ 147 วันที่ 20 พฤศจิกายน 2516
ป่าทุ่งนางคำและ ป่าควนปากเตรียม	คุระ	กิ่งอำเภอคุระบุรี รี อำเภอตะกั่ว ป่า	2,225.00	637 (พ.ศ. 2516)	เล่ม 90 ตอนที่ 178 วันที่ 29 ธันวาคม 2516
ป่าเลนโครงการกิ่ง อำเภอคุระบุรี แปลงที่สาม	คุระ บาง วัน	กิ่งอำเภอคุระบุรี รี อำเภอตะกั่ว ป่า	74,137.00	714 (พ.ศ. 2517)	เล่ม 91 ตอนที่ 225 วันที่ 29 ธันวาคม 2517
ป่าเทือกเขานมสาว	คุบางนายสี ระ บางวัน	กิ่งอำเภอคุระบุรี รี อำเภอตะกั่ว ป่า	205,401.00	719 (พ.ศ. 2517)	เล่ม 92 ตอนที่ 3 วันที่ 7 มกราคม 2518
ป่าเลนโครงการ อำเภอตะกั่วป่า และป่าเขาบางนาย	บางนายสี	ตะกั่วป่า	60,250.00	900 (พ.ศ. 2523)	เล่ม 97 ตอนที่ 167 วันที่ 1 พฤศจิกายน 2523

ลี้					
ป่าเกาะเกาะ	กระบือ	กระบือ	17,062.00	903 (พ.ศ. 2523)	เล่ม 97 ตอนที่ 189 วันที่ 9 ธันวาคม 2523
ป่าเลนโครงการ อำเภอกระบือ	เกาะคอเขา	กระบือ	4,725.00	930 (พ.ศ. 2524)	เล่ม 98 ตอนที่ 37 วันที่ 8 มีนาคม 2524
ป่าเทือกเขานมสาว แปลงที่สอง	กระบือ	กระบือ	3,913.00	936 (พ.ศ. 2524)	เล่ม 98 ตอนที่ 83 วันที่ 1 มิถุนายน 2524
ป่าเลนโครงการ อำเภอกระบือ แปลงที่หนึ่ง	เกาะพระ ทอง	กระบือ	63,750.00	951 (พ.ศ. 2524)	เล่ม 98 ตอนที่ 158 วันที่ 27 กันยายน 2524
ป่าเทือกเขาแม่นาง ขาว	บางวัน คุ ระ	กระบือ	26,442.00	971 (พ.ศ. 2525)	เล่ม 99 ตอนที่ 60 วันที่ 27 เมษายน 2525

นอกจากนี้ยังมีสัมปทานป่าชายเลน จำนวน 44 ป่า เนื้อที่ทั้งหมด 92,443.23 ไร่

- ป่าสัมปทานที่ยังไม่หมดอายุสัมปทาน จำนวน 35 ป่า เนื้อที่ 74,690.75 ไร่
- ป่าสัมปทานที่หมดอายุสัมปทาน จำนวน 9 ป่า เนื้อที่ 17,758.45 ไร่

*หมายเหตุ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่อุทยานแห่งชาติ และพื้นที่ป่าชายเลนบางป่ามีพื้นที่ทับซ้อนกัน

2.4.3 โอกาสในการครอบครองที่ดิน

เมื่อทั้งเขตพื้นที่ป่านุรักษ์แต่ละชนิด และกฎหมายแต่ละฉบับทับซ้อนกันดังกล่าว ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ในพื้นที่จึงตามมา แต่กฎหมายก็ยังมีช่องที่เปิดโอกาสในการให้ สิทธิที่ทำกินกับชาวบ้าน คือ ภายใต้พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2517 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม อาจประกาศการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร ตามลักษณะดังนี้

- ที่ดินสาธารณะที่สามารถใช้ร่วมกันในชุมชน
- ที่ดินสาธารณะว่างเปล่าที่ไม่มีการใช้พื้นที่
- ป่าเสื่อมโทรม
- ที่ดินสาธารณะของรัฐที่อาจใช้ประโยชน์โดยรัฐ

- ป่าสงวนที่คณะรัฐมนตรีลงมติประกาศให้เป็นเขตป่าเสื่อมโทรมและไม่มีความเหมาะสมต่อการเป็นพื้นที่ป่าสงวน

พื้นที่ซึ่งได้รับการประกาศปฏิรูปที่ดินในอำเภอกระบี่แสดงไว้ในภาพที่ 2 การแบ่งเขตพื้นที่ กระบี่
ริตามแผนการแบ่งเขตภายใต้พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2516 ภายใต้มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติ ระบุไว้
ว่าทุกคนมีสิทธิร้องขอต่อสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเพื่อขอรับสิทธิจัดสรรที่ดินที่ปฏิรูป
เพื่อจุดประสงค์ในการเกษตรกรรม

พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 มีความคล้อยคลึงและให้อำนาจแก่กรมป่าไม้ ใน
การให้สิทธิในการใช้พื้นที่ ที่ได้รับการยกเว้นภายใต้พระราชบัญญัตินี้กล่าวในการใช้ที่ดินเพื่อจุดประสงค์อื่น
ที่มีใช้การเกษตร อย่างไรก็ตาม วิธีการดังกล่าวยังไม่มีการนำมาใช้ในอำเภอกระบี่ การเคลื่อนย้ายเข้าไปและ
ใช้ประโยชน์ในที่ดินที่ตนมิได้รับอนุญาต คือ การบุกรุก ดังนั้นจึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการ
บุกรุกที่ดินของรัฐ(กปร.)เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้หน่วยงานอื่นๆ ของรัฐอาจมีอำนาจในการบังคับใช้
กฎหมายลงโทษผู้บุกรุก โดยทำการพิจารณาเป็นรายกรณีไป

ปัจจุบันรัฐพยายามเพิ่มสิทธิให้แก่คณะกรรมการฯ ในการจัดการป่าไม้โดยรวม ในปี พ.ศ. 2550
พระราชบัญญัติป่าชุมชนได้ผ่านสภานิติบัญญัติแห่งชาติ หลังจากเป็นข้อถกเถียงมากกว่า 18 ปี ท้ายที่สุดเมื่อ
วันที่ 4 พฤศจิกายน 2552 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตาม
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 154 วรรคสามภายใต้พระราชบัญญัติ
ดังกล่าวระบุให้ชุมชนที่อยู่อาศัยในเขตป่าอย่างน้อย 10 ปี ก่อนมีการบัญญัติกฎหมายนี้จะได้สิทธิชุมชนจาก
กรมป่าไม้ และจะต้องปฏิบัติตามแนวทางของป่าคุ้มครองอย่างเคร่งครัด ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยแสดงความเห็นว่า
กฎหมายใหม่นี้ไม่มีประสิทธิภาพมากพอในการคุ้มครองเกษตรกร ในขณะที่ฝ่ายอื่นกล่าวว่า เป็นจุดเริ่มต้นที่
ถูกต้องในการเพิ่มการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

บทที่ 3 ปมปัญหาที่ดิน

จากเจตนาในการประกาศพื้นที่อุทยานและป่าสงวน เพื่ออนุรักษ์พื้นที่ป่าและทรัพยากร มาสู่ความขัดแย้งในปัญหาที่ดินในพื้นที่อำเภอคุระบุรี ต้นเหตุของปัญหาอยู่ที่ทัศนคติที่แตกต่างในการจัดการทรัพยากรระหว่างการเห็นศักยภาพในการพัฒนาทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดในการรักษาพื้นที่ป่าที่มองว่า การแผ้วถางพื้นที่เพื่อทำการเกษตรระยะยาวนั้น เป็นการทำลายป่ามากกว่าการตัดไม้ใหญ่แล้วลากออกไป การบังคับใช้ฟ้องแพ่ง รื้อถอน เมื่อจับตัวผู้ต้องหาได้ จะต้องเสียค่าเสียหายทางแพ่งที่สร้างความเสียหายกับป่าไม้ตามอัตราคำนวณของกรมป่าไม้ การดำรงชีวิตกับป่าของชาวบ้านในพื้นที่อนุรักษ์จึงทับซ้อนกับการบังคับใช้กฎหมายของแต่ละหน่วยงาน การพิพาทกันระหว่างผู้อาศัยกับผู้อนุรักษ์ทั้งป่าสงวน ป่าชายเลน อุทยานแห่งชาติ และรัฐวิสาหกิจอย่างสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) และราชพัสดุ กรมธนารักษ์ จึงเกิดขึ้นกับชุมชนดังปัญหาในกรณีศึกษาที่จะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

3.1 ผลกระทบและปัจจัยของปัญหาความทับซ้อน

เมื่อความคาดหวังว่าการอนุรักษ์จะส่งผลดีกับชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง กลับกลายเป็นการสร้างปัญหาให้แก่ชุมชน จากความเข้มงวดของกฎหมายที่ลิดรอนสิทธิการดำรงชีวิตของชุมชน ซึ่งเผชิญกับอากรปัญหาที่คล้ายกัน 3 ประการ คือ

- 1) **มีการลิดรอนสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร** เมื่อปัจจัยในการผลิตที่สำคัญที่สุด คือที่ดิน ถูกลิดรอนให้ไม่สามารถเข้าไปทำกินได้อย่างเต็มที่ ไม่สามารถส่งออกผลผลิตได้ ทั้งที่เป็นพื้นที่ทำกินเดิมของตนเอง หลายรายที่เคยมีเอกสารสิทธิ์เป็น น.ส. 3 ก ถูกเพิกถอนสิทธิ ทำให้ น.ส. 3 ก ไม่สามารถนำไปประกอบการใช้สิทธิในการเข้าถึงของเกษตรกร
 - ไม่สามารถแปลงสินทรัพย์เป็นทุน เช่น ชาวบ้านไม่สามารถสงเคราะห์ยางได้ แม้จะต้องโค่นต้นยางที่เสื่อมโทรม ก็ขอสงเคราะห์ทำสวนยางไม่ได้ ชาวบ้านขาดสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต
 - ชาวบ้านบางคนถูกตัดฟันต้นยางที่ปลูกในพื้นที่ทับซ้อนรุ่น ๒ หรือรุ่นที่ ๓ และถูกจับกุมดำเนินคดีข้อหาบุกรุก
 - การลงทุนมีความเสี่ยงกว่าพื้นที่อื่น ทรัพย์สินที่ลงทุนไปแล้วอาจถูกทำลายจากเจ้าหน้าที่ได้
- 2) **สุขภาพจิตถูกทำลาย** จากความหวาดระแวง วิตกกังวล รู้สึกไม่มั่นคงว่าจะถูกดำเนินคดี หลายกรณีถูกคุกคามทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ชำยังไม่กล้าตัดสินใจลงทุนและเข้าไปทำกินในพื้นที่ของตัวเอง เพราะไม่รู้ว่าวันไหนจะถูกเจ้าหน้าที่ฯ ตัดฟันผลอาสินหรือจับกุมและถูกขับไล่ออกจากพื้นที่
- 3) **ความไม่มั่นคงในการดำเนินชีวิต** การไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครองพื้นที่ของตนเองส่งผลให้
 - ทั้งบ้านที่อาศัยอยู่มาแต่เดิมและบ้านที่ปลูกใหม่ไม่สามารถขอไฟฟ้าได้ ตามมติ ครม. ไม่มีสิทธิในที่ดิน ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของที่ดินในการสร้างบ้าน และการขอรับสาธารณูปโภค

- การสืบทอดทรัพย์สินที่ดิน ซึ่งจะเป็นทุนชีวิตให้ลูกหลานในอนาคตไม่มั่นคง คุณภาพชีวิตต่ำ แม้ว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในข้างต้นจะมีลักษณะคล้ายๆ กัน แต่กรณีพิพาทกับแต่ละหน่วยงานจะมีปัจจัยที่กำหนดวิธีการเจรจาแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อถัดไป

3.2 การทับซ้อนเชิงพื้นที่

การทับซ้อนระหว่างรัฐกับประชาชน ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายอนุรักษ์กับการทำกินของชุมชน ส่งผลให้ประชาชนถูกสิทธิในการทำกินและดำรงชีวิตอย่างต่อเนื่อง เฉพาะในพื้นที่ของเครือข่ายชุมชนปฏิรูปชุมชนและการเมืองอำเภอคุระบุรีมีชุมชนที่ต้องเผชิญหน้ากับปัญหานี้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 หน่วยงานที่มีข้อพิพาทในแต่ละพื้นที่และความคืบหน้าของการแก้ปัญหาในปัจจุบัน

พื้นที่	ประเภทที่ดิน	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	พื้นที่ (ไร่)	ผู้เดือดร้อน (ราย)	ประชากร (คน)	ข้อเสนอชุมชน	ความคืบหน้า
1.บ้านทุ่งนา ม.1 ต.คุระ อ.คุระบุรี จ. พังงา	ป่าสงวนฯ อุทยาน ฯ	กรมป่าไม้ กรมอุทยานฯ	86	9	36	กันป่าออกจากชุมชน ออก เอกสารสิทธิ์ และเอกสาร ส.ป.ก ให้ชาวบ้าน	อยู่ระหว่างกระบวนการสำรวจจริงวัด ขอบเขตพื้นที่
2.บ้านหินลาด ม.3 ต.คุระ อ.คุระบุรี จ. พังงา	ป่าสงวนฯ อุทยาน ฯ ป่าชายเลน	กรมป่าไม้ กรม อุทยานฯ กรม ทรัพยากรทาง ทะเลและ ชายฝั่ง	500	59	182	กันป่าออกจากชุมชน ออก เอกสารสิทธิ์ และเอกสาร ส.ป.ก ให้ชาวบ้าน	อยู่ระหว่างกระบวนการสำรวจจริงวัด ขอบเขตพื้นที่
3.บ้านเตรียม ม.4 ต.คุระ อ.คุระบุรี จ. พังงา	ป่าสงวนฯ อุทยาน ฯ ป่าชายเลน การ ทับซ้อนเรื่องเขต บริหารจัดการพื้นที่	กรมป่าไม้ กรม อุทยานฯ กรม ทรัพยากรทาง ทะเลและ	1383	61	225	กันป่าออกจากชุมชน ออก เอกสารสิทธิ์ และเอกสาร ส.ป.ก ให้ชาวบ้าน	กันเขตป่าชายเลนได้เสร็จสิ้น 95% และกำลังเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์ สิทธิต่อไป

พื้นที่	ประเภทที่ดิน	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	พื้นที่ (ไร่)	ผู้เดือดร้อน (ราย)	ประชากร (คน)	ข้อเสนอชุมชน	ความคืบหน้า
	ของสำนัก 4 และ 5 (อุทยานแหลมสน อยู่ในเขต 4 ประกาศเขตข้ามไป ในเขต 5)	ชายฝั่ง					
4.บ้านห้วยทรัพย์ ม.6 ต.กระบี่ อ.กระบี่ จ.พังงา	ป่าสงวนฯ อุทยาน ฯ ป่าชายเลน	กรมป่าไม้ กรม อุทยาน ฯ	630	42	160	กันป่าออกจากชุมชน ออก เอกสารสิทธิ์ และเอกสาร ส.ป.ก ให้ชาวบ้าน	อำเภอส่งข้อมูลให้ทาง ทรพยากร จังหวัดแล้ว กำลังรอผลความคืบหน้า
5.บ้านบางหว้า ม.9 ต.กระบี่ อ.กระบี่ จ. พังงา	ป่าสงวนฯ อุทยาน ฯ ป่าชายเลน	กรมป่าไม้ กรม อุทยานฯ กรม ทรัพยากรทาง ทะเลและ ชายฝั่ง	198	15	160	กันป่าออกจากชุมชน ออก เอกสารสิทธิ์ และเอกสาร ส.ป.ก ให้ชาวบ้าน	กันเขตป่าชายเลนแล้ว 90% และออก โฉนด12รายประมาณ 80% - 85% ของผู้เดือดร้อนทั้งหมด ได้โฉนดเพิ่ม 13 ราย
6.บ้านบางหละ ม.10 ต.กระบี่ อ.กระบี่ จ. พังงา	ป่าสงวนฯ อุทยาน ฯ ป่าชายเลน	กรมป่าไม้ กรม อุทยานฯ กรม ทรัพยากรทาง ทะเลและ ชายฝั่ง	800	94	376	กันป่าออกจากชุมชน ออก เอกสารสิทธิ์ และเอกสาร ส.ป.ก ให้ชาวบ้าน (มีการ กันเขตป่าออกจากชุมชน แล้วบางส่วนเป็นพื้นที่นำ	กันเขตป่าชายเลน 70% และออก โฉนด 130รายประมาณ 65% - 70% ของผู้เดือดร้อนทั้งหมด กันเขตและ รับรองการทำกินในเขตอุทยาน มี ตกค้างที่ไม่ได้กันออกจากป่าเลน

พื้นที่	ประเภทที่ดิน	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	พื้นที่ (ไร่)	ผู้เดือดร้อน (ราย)	ประชากร (คน)	ข้อเสนอชุมชน	ความคืบหน้า
						ร้อง)	
7.บ้านบ่อหิน ม.3 ต.แม่นางขาว อ.คุ ระบุรี จ.พังงา	ป่าสงวนฯ อุทยาน ฯ พื้นที่ของ ออป.	กรมป่าไม้ กรม อุทยานฯ กระทรวง เกษตรฯ	1143	85	278	กันป่าออกจากชุมชน ออก เอกสารสิทธิ์ และเอกสาร ส.ป.ก ให้ชาวบ้าน	กันเขตป่าชายเลน 1 แปลง ทางอำเภอ และทีมงานลงพื้นที่วางแผนร่วมกับ ชาวบ้าน เพื่อทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ ของรัฐ
8.บ้านนายทุย ม.4 ต. แม่นางขาว อ.คุระบุรี จ.พังงา	ป่าสงวน ฯ	กรมป่าไม้	80	7	25	กันป่าออกจากชุมชนออก เอกสารสิทธิ์ และเอกสาร ส.ป.ก ให้ชาวบ้าน	- กันเขตป่าชายเลนและออกโฉนด - พัฒนาข้อมูลร่วมกับรัฐ
9.บ้านทุ่งเคื่อ ม.8 ต.แม่นางขาว อ.คุ ระบุรี จ.พังงา	ที่ราชพัสดุ	กรมธนารักษ์	149	197	950	พิสูจน์สิทธิ์ให้ชาวบ้านว่ามี การประกาศเขตทับหรือไม่	อยู่ระหว่างการนำเสนอข้อมูลกับ กรรมการระดับอำเภอ
10.บ้านทุ่งรัก ม.6 ต. แม่นางขาว อ.คุระบุรี จ.พังงา	ป่าสงวน ฯ ป่าชาย เลน	กรมป่าไม้ กรม ทรัพยากรทาง ทะเลและ ชายฝั่ง	430	24	82	กันป่าออกจากชุมชน ออก เอกสารสิทธิ์ และ เอกสาร ส.ป.กให้ชาวบ้าน	กันเขตป่าชายเลน แล้วเสร็จ อยู่ใน กระบวนการร่วมมือกับกรรมการระดับ อำเภอ

พื้นที่	ประเภทที่ดิน	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	พื้นที่ (ไร่)	ผู้เดือดร้อน (ราย)	ประชากร (คน)	ข้อเสนอชุมชน	ความคืบหน้า
11. บ้านโชคอำนวย ม.8 ต.แม่นางขาว อ.คุระบุรี จ.พังงา	ป่าสงวนฯ อุทยาน ฯ พื้นที่ของ ออป.	กรมป่าไม้ กรม อุทยานฯ กระทรวง เกษตรฯ	996	30	150	กันป่าออกจากชุมชน ออก เอกสารสิทธิ์ และเอกสาร ส.ป.กให้ชาวบ้าน	อยู่ในกระบวนการกรรมการอำเภอ แผนที่เสร็จเรียบร้อยแล้ว พิสูจน์สิทธิ
12.บ้านบางครั้ง ม.3 ต.บางวัน อ.คุระบุรี จ.พังงา	ป่าสงวนฯ ป่าชาย เลนตามมติ กรม. 2530	กรมป่าไม้ กรม ทรัพยากรทาง ทะเลและ ชายฝั่ง	559	20	70	กันป่าออกจากชุมชน ออก เอกสารสิทธิ์ ให้ชาวบ้าน	เครือข่ายรวมพัฒนาข้อมูล มีคดีถูก ฟ้องจับได้ 1 ราย
13.บ้านบางติบ ม.6 ต.บางวัน อ.คุระบุรี จ.พังงา	ป่าสงวนฯ ป่าชาย เลนตามมติ กรม. 2530	กรมป่าไม้ กรม ทรัพยากรทาง ทะเลและ ชายฝั่ง	935	92	450	กันป่าออกจากชุมชน ออก เอกสารสิทธิ์ ให้ชาวบ้าน	- ส่วนบริหารจัดการป่าชายเลนที่ 2 ได้กันเขตป่าชายเลนโครงการแปลง ที่ 3 ให้กับชาวบ้านแล้ว - ผอ.บ้านบางติบกำลังประสานกับ ทางที่ดิน อ.ตะกั่วป่า เพื่อที่จะออก เอกสารสิทธิ์ให้กับชาวบ้าน
รวม			1494	112	520		

3.3 การทับซ้อนเชิงโครงสร้าง

ความขัดแย้งในการแก้ปัญหาที่ดินในพื้นที่อำเภอคุระบุรี เริ่มมาตั้งแต่การบังคับใช้กฎหมาย พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ ประกาศในพื้นที่ พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ ที่มีการประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติศรีพังงา ซึ่งมี 3 หน่วยงาน ที่ทำหน้าที่คล้ายกัน คือ

- 1) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2) กรมป่าไม้ ในกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (โอนเข้ามาอยู่ในกระทรวงทรัพยากรฯ เมื่อ 17 มกราคม พ.ศ.2548 ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 และพระราชกฤษฎีกาโอนกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไปเป็นกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)
- 3) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การสังกัดต่างกรม แม้จะอยู่ภายใต้กระทรวงเดียวกัน ทำให้การออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาร่วมกันมีความซับซ้อนมากขึ้นตามไปด้วย โดยกฎหมายหลักๆ ทำให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาก่อนถูกจำกัดสิทธิ ถูกลงโทษหากฝ่าฝืนมาตราเหล่านี้ก็จะมีโทษปรับหรือจำคุก รวมทั้งตัดฟัน ทำลายผลอาสิน ประกอบด้วย

1. พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 ในมาตรา 14 ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ห้ามมิให้บุคคลใด ยึดถือครอบครองทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า ทำไม้ เก็บหาของป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการเสื่อมเสียแก่สภาพป่าสงวนแห่งชาติ ทำไม้หวงห้ามหรือเก็บหาของป่า หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้

2. พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ใน มาตรา 16 ที่ห้ามยึดถือหรือครอบครองที่ดิน รวมตลอดถึง ก่อสร้าง แผ้วถาง หรือเผาป่า ห้ามเก็บหาของป่า นำออกไป ทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพ ซึ่งไม้ ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสน แร่หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น และ มาตรา 22 ในกรณีที่มีการฝ่าฝืน พ.ร.บ.นี้ เป็นเหตุให้มีสิ่งปลูกสร้างขึ้นใหม่ หรือมีสิ่งอื่นใดในอุทยานแห่งชาติผิดไปจากสภาพเดิม ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดทำลายหรือรื้อถอนสิ่งนั้นๆ ออกไปให้พ้นอุทยานแห่งชาติ หรือทำให้สิ่งนั้นๆ กลับคืนสู่สภาพเดิม แล้วแต่กรณี ถ้าผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตาม หรือถ้าไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด หรือเพื่อป้องกัน หรือบรรเทาความเสียหายแก่อุทยานแห่งชาติ พนักงานเจ้าหน้าที่จะกระทำการดังกล่าวแล้วอย่างใดอย่างหนึ่งเสียเองก็ได้ตามสมควรแก่กรณี และผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ชดเชยค่าใช้จายที่ต้องเสียไปในการที่พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการเสียเองนั้น

ส่วนภาคปฏิบัติในการดูแลรักษาป่าไม้ ได้มีพัฒนาการต่อมาคือ จากเดิมที่ ป่าชายเลน อุทยานและป่าสงวน ใช้ พ.ร.บ.ป่าสงวน ในการจัดการป่าไม้เหมือนกัน กระทั่งเมื่อมีการปฏิรูปกรมป่าไม้ ในปี 2545 ก็มีการแยกกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชออก เพื่อแยกงานที่เกี่ยวกับป่าเศรษฐกิจและงานด้านอนุรักษ์และการคุ้มครองป่าไม้ออกจากกัน โดยให้งานทางด้านป่าเศรษฐกิจอยู่กับกรมป่าไม้ ส่วนงานด้าน

อนุรักษ์และการคุ้มครอง ให้ไปตั้งเป็นกรมขึ้นมาใหม่ และให้สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกำลังเจ้าหน้าที่ในการตรวจตรารักษาและคุ้มครองของอุทยานอย่างชัดเจน

นับแต่ปี 2551 การเจรจาเพื่อการแก้ปัญหาโดยเครือข่ายชุมชนฯ ได้เริ่มมาเป็นระยะเวลากว่า 3 ปีแล้ว ทำให้ผ่อนปรนการบังคับใช้กฎหมายบนพื้นที่ทับซ้อนดำเนินไปได้หลายพื้นที่ แต่การคลี่ปมปัญหาในบางพื้นที่ก็ยังมีข้อจำกัด คือ มีความไม่ชัดเจนในการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบระหว่างหน่วยงาน ซ้อนทับกับการวิธีแบ่งเขตพื้นที่ความรับผิดชอบแบบแยกส่วนพื้นที่ป่าตามภูมินิเวศน์ของพื้นที่ป่า กับการแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบตามเขตการปกครองที่ชาวบ้านตั้งถิ่นอยู่ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าแท้จริงแล้วเมื่อเกิดข้อพิพาทหน่วยงานใดจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ ความไม่ชัดเจนในการรับผิดชอบการแก้ปัญหาข้อพิพาทกับชุมชนระดับภูมิภาคนี้ประกอบด้วย

กรณีอุทยานกับเขตพื้นที่ของหน่วยงานต้นสังกัด

มีความไม่ชัดเจนในการรับผิดชอบการแก้ปัญหาพิพาทระหว่างอุทยานกับชุมชนในพื้นที่อุทยานแหลมสน บริเวณบ้านเตรียมอ่าวเคย ปมของความสับสน คือ หน่วยงานจะต้องเป็นเจ้าภาพในการพิสูจน์สิทธิให้ชาวบ้าน การทำความเข้าใจกับปมปัญหา คือ ขั้นแรกต้องทำความเข้าใจเรื่องการแบ่งพื้นที่บริหารก่อนว่า การกำหนดเขตพื้นที่ของป่าแต่ละป่าจะขึ้นอยู่กับรูปรอยของป่าในขั้นต้น ป่าจะไม่ได้แบ่งตามเขตการปกครองอย่างเดียว พื้นที่อุทยานแหลมสนในแปลงดังกล่าว จะมีพื้นที่อาณาเขตพาดผ่านยาวจากกะเปอร์ของระนอง มาถึง อ่าวเคยของคุระบุรี จึงมีหน่วยงานที่คาบเกี่ยวกันอยู่สองหน่วยในลักษณะเขตการปกครองคือ

- 1) สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 5 นครศรีธรรมราช หรือเรียกสั้นๆ ว่า ป่าไม้เขตนครฯ มีพื้นที่ดูแล คือ ภูเก็ต พังงา กระบี่ นครศรีธรรมราช ตรัง สตูล
- 2) สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 4 สุราษฎร์ธานี มีพื้นที่ดูแล คือ ระนอง ชุมพร สุราษฎร์ธานี

การมีหน่วยงานที่รับผิดชอบซ้อนกันถึง 2 หน่วย ภายใน 1 พื้นที่ ทำให้เมื่อต้องเริ่มการพิสูจน์สิทธิชาวบ้านไม่ทราบว่า จะดำเนินการกับหน่วยงานใดเป็นหลัก ความไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ จึงส่งผลให้ปัญหากรณีที่ดินถูกเก็บไว้ให้ยืดยาว

กรณีอุทยานกับป่าชายเลน

ในพื้นที่ชุมชนทุ่งรัก, ชุมชนบางแคด ต.แม่นางขาว, ชุมชนบางหละ ชุมชนหินลาด ชุมชนบางหว้า ชุมชนบ้านเตรียม ต.คุระ ในเบื้องต้นเจ้าหน้าที่สถานีอนุรักษ์ป่าชายเลนที่ 17 ภายใต้ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เรื่องแนวเขตความรับผิดชอบ และอำนาจความรับผิดชอบในพื้นที่ป่าชายเลน เมื่อเกิดความร่วมมือลงพื้นที่ทำแผนที่ร่วมกันบนพิกัดดาวเทียม จึงพบว่าพื้นที่ป่าสงวน ชื่อว่า “ป่าเลนโครงการกิ่งอำเภอคุระบุรี แปลงที่สาม” ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ ซึ่งไม่ใช่พื้นที่ป่าชายเลนที่กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งรับผิดชอบโดยตรง ทำให้มีการรับรองแผนที่ร่วมกันพื้นที่ดังกล่าวไม่อยู่ในเขตป่าชาย

เลน เพื่อเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สิทธิของป่าสงวนต่อไป ทำให้พื้นที่บางแปลงที่ไม่ติดเขตป่ามีสิทธิที่จะได้ขออนุญาตในทันที และพื้นที่บางแปลงก็ยังมีขอบเขตที่ทับซ้อนอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติต่อไป

3.4 ประวัติศาสตร์ชุมชน เครื่องมือพิสูจน์ความทับซ้อนทั้ง 2 มิติ

การที่กฎหมายกำหนดพื้นที่อนุรักษ์โดยไม่ได้มองประวัติศาสตร์ชุมชน ทำให้ปัญหาการถือครองที่ดินของชุมชนเกิดความขัดแย้งสูงขึ้นตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา พัฒนาการขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่การห้ามเข้าหาของป่า การจับยึดผลอาสิน การจับกุมผู้เข้าไปทำสวนยาง จับกุมผู้ที่เข้าไปเก็บผลอาสิน นำกำลังเข้าตัดฟันทำลายพืชผลอาสิน และฟ้องร้องดำเนินคดีในข้อหาบุกรุกที่ดินตนเอง เป็นต้น

จนถึงปี 2548 สถานการณ์เริ่มรุนแรงและกระจายตัวออกไปทั้งอำเภอ ซึ่งขณะเดียวกันขบวนการประชาชนในจังหวัดพังงาก็เริ่มเติบโตเช่นเดียวกันด้วยฐานเครือข่ายผู้ประสบภัยสึนามิ ในขณะที่กระแสทางการเมืองก็เอื้อให้การเคลื่อนไหวของภาคประชาชน การเปิดพื้นที่ที่อึดกุมต่อสังคมที่มองว่าคนที่ทำมาหากินในพื้นที่ของรัฐทุกประเภทคือผู้บุกรุก แท้จริงเป็นผู้ที่อยู่อาศัยมาก่อนและรักษาป่าด้วยความหวงแหนจากการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนก็ตามมา

ปัจจุบัน ความรุนแรงของความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับพื้นที่อนุรักษ์ มีความเบาบางลงไปมาก จนบางพื้นที่แทบไม่มีเลย เพราะเครือข่ายและชุมชนมีกระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างข้อตกลงร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการไม่รุกล้ำพื้นที่เพิ่มของชุมชน และการระงับการตัดฟันผลอาสินในพื้นที่ทับซ้อน ตามมาตรา 22 ของ พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ ปี 2504

จากข้อ 3.2 และ 3.3 จะเห็นว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (กฎหมาย) กับการทับซ้อนเชิงพื้นที่ (นิเวศน์) สามารถใช้กระบวนการสืบค้นประวัติศาสตร์ชุมชนมาเติมเต็มการแก้ปัญหาได้ กล่าวคือ

- การตั้งถิ่นฐานของชุมชนนั้นเป็นไปตามการสร้างถนนเพชรเกษมที่เกิดขึ้นในปี 2500-2510 ขณะที่พื้นที่อนุรักษ์แปลงแรก เริ่มประกาศในปี 2517 ดังนั้นชุมชนที่อยู่ในแนวบริเวณถนนเพชรเกษมก็มีหลักฐานที่ยืนยันได้ว่าการตั้งถิ่นฐานก่อน
- ส่วนภูมิโนเวศน์กับการตั้งถิ่นฐานของชาวมุสลิม ได้มีการบันทึกไว้ว่า ชาวมุสลิมส่วนใหญ่นิยมทำอาชีพประมงชายฝั่ง การตั้งถิ่นฐานจึงอยู่ตามพื้นที่ใกล้ทะเล ขณะเดียวกันก็มีการทำสวนไปพร้อมๆ กันด้วย จึงเป็นอีกหลักฐานการยืนยันที่สอดคล้องตามภูมิโนเวศน์ของชุมชน

บทที่ 4 การปรับตัวต่อผู้ของชุมชน

จุดเปลี่ยนที่สำคัญของการรวมกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจนเกิดเป็นเครือข่ายคือ การที่แกนนำและชาวบ้านมองเห็นแนวโน้มในการความสำเร็จของการแก้ปัญหา จากการอบรมพัฒนาศักยภาพเพื่อการแก้ปัญหาที่ดินและการสนับสนุนของเครือข่ายที่สามารถนำไปสู่การเจรจาปัญหาระดับพื้นที่ไปสู่การแก้ปัญหาระดับชาติได้ แกนนำจากพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบทั้ง 13 หมู่บ้าน จึงค่อยๆ รวมตัวกันเป็นขบวนเครือข่าย รวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาและปัญหาในชุมชนของตัวเอง เพื่อนำเรื่องราวความเดือดร้อนจากชาวบ้านไปสู่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องแล้วเจรจากับการแก้ปัญหา จนเกิดคณะทำงานแก้ปัญหาขึ้นในระดับอำเภอที่เชื่อมโยงต่อกับเครือข่ายตัวแทนการแก้ปัญหาระดับชาติ ทำให้สามารถเจรจาในการยุติการจับกุมและทำลายพืชผลอาสินได้ในพื้นที่เครือข่าย กระบวนการของภาคประชาชนที่จะกล่าวมานี้สามารถแบ่งได้เป็นสองช่วง คือ ช่วงที่ 1 การขับเคลื่อนการแก้ปัญหาก่อนที่จะเกิดเครือข่าย และ ช่วงที่ 2 หลังจากเกิดเครือข่าย (คปสม.) คุระบุรี ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

4.1 การแก้ไขปัญหาดินก่อนรวมกันเป็นเครือข่าย

ก่อนปี พ.ศ.2550 แกนนำชุมชนต่างทำขับเคลื่อนการแก้ปัญหาดินอยู่หลายคน ทั้งยื่นข้อมูลความเดือดร้อนผ่าน สส. และผู้ว่าราชการจังหวัด แต่กระบวนการมีส่วนร่วมจากชาวบ้านยังมีไม่มาก เนื่องจากชาวบ้านยังไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ไข เพราะปัญหายังไม่รุนแรง การจับกุม ไล่รื้อและตัดพืชผลอาสินยังมีไม่มากนัก

ในระยะที่ยังไม่มีการรวมตัวกันแก้ปัญหา ปี 2550 ซึ่งมีการบังคับใช้กฎหมายต่อชาวบ้านหนักขึ้น ก็มีมูลนิธิด้านสิทธิเข้ามาเริ่มเป็นที่ปรึกษาและจัดการอบรม โดยเชิญ นายไมตรี จงไกรจักร เป็นวิทยากร หลังการอบรมทางเครือข่ายคุระบุรีได้ขอให้เป็นที่ปรึกษาในการจัดกระบวนการเครือข่ายชุมชนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนไปสู่การแก้ปัญหา ช่วงรัฐบาลนายกรัฐมนตรีนพ.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ การรวมกลุ่มกันแก้ปัญหาจึงเริ่มชัดเจนมากขึ้น เริ่มจากการประชุมแกนนำ - ผู้ใหญ่บ้าน รวบรวมข้อมูลแล้วนำเสนอผู้ว่าราชการ ซึ่งในปีนั้นทางจังหวัดได้เพียงรับเรื่องไว้แต่ไม่มีการสานต่อการแก้ปัญหาในพื้นที่ แกนนำจึงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันต่อว่าน่าจะเข้าร่วมกันเป็นเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง (คปสม.) จึงเริ่มสัมพันธ์กันนับแต่นั้นเป็นต้นมา ซึ่งแกนนำที่ร่วมต่อสู้กันมาบางส่วนก็ทยอยห่างออกไป เหลือที่ร่วมอยู่ตั้งแต่แรกถึงปัจจุบันมีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน

หลังจากที่มูลนิธิดังกล่าวหมดโครงการ เครือข่าย คปสม. ได้เข้ามาเชื่อมต่อในปลายปี 2551 แนวทางในการทำงานจึงเปลี่ยนไปจากการยื่นเรื่องที่จังหวัดก็มีการพัฒนาระดับเป็นการยื่นเรื่องต่อนายกรัฐมนตรีนพ.อ.สุรยุทธ์ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นมา ซึ่งนำไปสู่กระบวนการแก้ปัญหาทั้งระบบมีคำสั่งให้ตั้งกรรมการระดับจังหวัดเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งจังหวัดก็มีการตอบสนองมากกว่ายุคก่อนๆ เพราะมี

อนุกรรมการจากสำนักงานรัฐมนตรีลงติดตามอย่างต่อเนื่อง มีตัวแทนเครือข่ายเข้าร่วมเป็นกรรมการและอนุกรรมการทุกระดับ

4.2 การแก้ไขปัญหาที่ดินโดยขบวนเครือข่าย

หลักการแก้ปัญหาที่ดินของอำเภอคุระบุรี เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันของแกนนำทั้ง 13 หมู่บ้าน ร่วมกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่วิเคราะห์ปัจจัยและแนวโน้มของปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำตามกฎหมายที่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งและการแย่งชิงทรัพยากรมากำหนดรูปแบบในการแก้ปัญหาจนได้หลักในการทำงาน คือ

- 1) **ชุมชนต้องมีข้อมูล**ที่ประกอบด้วย ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน ผังครอบครัว ผังตระกูล หลักฐานทางราชการเช่นการขอบ้านเลขที่ไฟฟ้า ประปา ประวัติผู้ใหญ่บ้านคนแรกจนถึงปัจจุบัน หลักฐานทางกายภาพ หลักฐานทางความเชื่อ แผนที่ชุมชน แผนที่คน เป็นต้น
- 2) **ชุมชนต้องมีสมาชิก** โดยมีการสำรวจจัดทำข้อมูลสมาชิกที่มีประวัติศาสตร์ที่ชอบธรรมในการอยู่กินในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งต้องป้องกันการนำบุคคลที่บุกรุกใหม่เข้ามาเป็นสมาชิก ใช้เวทีประชาคมในการพิจารณาคุณสมบัติสมาชิกเพื่อป้องกันการช่วยเหลือผู้บุกรุกใหม่ และหมู่บ้านไหนข้อมูลพร้อมก็เริ่มก่อน
- 3) **ชุมชนต้องมีกองทุนพัฒนากลุ่มของตนเอง** สมาชิกในกลุ่มร่วมสมทบกองทุนในการพัฒนากลุ่มตามรูปแบบต่างๆ ด้วยศักยภาพที่ต่างกัน อาจส่งเงินเข้ากลุ่ม ครอบครัวละ 50-100 บาท เพื่อเป็นกองทุนของตนเองในการผลักดันการแก้ปัญหา

4.2.1 ความเคลื่อนไหวของเครือข่าย

กิจกรรมแรกที่ทำในนามเครือข่าย คปสม.คุระบุรี คือ ประชุมร่วมกับเครือข่ายใหญ่ เรียนรู้ปัญหาจากต่างพื้นที่ ต่อมาเมื่อมีคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินฯ ก็มีการลงพื้นที่พิพาทเก็บข้อมูล จัดทำแนวเขต رایแปลงโดยมีนายอำเภอเป็นประธาน ส่งข้อมูลให้ทางกระทรวงทรัพยากรฯ พิจารณาและประสานสั่งการถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จึงมีเจ้าหน้าที่ลงมาปฏิบัติงานในพื้นที่จริงร่วมกับกรรมการระดับอำเภอ โดยเริ่มต้นที่ชุมชนบ่อหิน มีเจ้าหน้าที่ป่าชายเลน เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และเจ้าหน้าที่อุทยาน ซึ่งเจ้าหน้าที่ป่าชายเลนมีการปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง

การเคลื่อนไหวการเจรจาการแก้ปัญหามีตั้งแต่ในพื้นที่อำเภอ จังหวัด จนถึงรัฐบาลส่วนกลาง ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ 2553 ก่อนมีการยุบสภาในรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะเป็นนายกรัฐมนตรี ทางเครือข่ายได้เข้าร่วมเคลื่อนไหวที่หน้ารัฐสภา มีการชุมนุมในนามขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (ขปส.) หรือ P-move ที่ลานพระบรมรูปทรงม้า กรุงเทพมหานคร ครั้งนั้นเครือข่าย คปสม.คุระบุรี มีตัวแทนที่เดินทางไปร่วมด้วยจำนวน 30 คน เพื่อไปพบรัฐมนตรีและอธิบดีในกรมต่างๆ ที่มีข้อพิพาทในพื้นที่ โดยมี

วิธีเจรจา คือ คัดตัวแทนแกนนำไปคุยกับแต่ละกระทรวง ทั้งกรมป่าไม้ อุทยานฯ กระทรวงทรัพยากรฯ ซึ่งมีวิธีแก้ปัญหาและมีวิธีเจรจาที่ต่างกันออกไป

เมื่อมีการชุมนุมและการเจรจาเสร็จในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ ก็มีการออกคำสั่งจากรัฐมนตรีให้มีกระบวนการพิสูจน์สิทธิคือ 1) ยื่นเรื่อง 2) รังวัด-กันเขต 3) ตั้งคณะกรรมการพิสูจน์สิทธิ ตาม พ.ร.บ.ที่ดิน ผลการเคลื่อนไหวครั้งนั้นทำให้มีการกันพื้นที่ป่าชายเลนให้ชาวบ้าน รายที่กันเขตพื้นที่ออกแล้วไม่ติดหน่วยงานทับซ้อนใด ก็ให้โครงการเดินสำรวจออกเอกสารสิทธิที่ดินจาก จ.กระบี่มาออกโฉนดรายแปลงให้ในเวลาต่อมา

ส่วนรายที่มีปัญหาป่าสงวนทับซ้อนแล้วถูกเพิกถอน นส.3ก เมื่อพิสูจน์สิทธิแล้วว่าไม่ทับซ้อนกับหน่วยงานใดอีก กรมที่ดินก็มีคำสั่งให้คืนเอกสารสิทธิให้ ซึ่งมีชาวบ้านที่เข้ามายื่นเรื่องขอพิสูจน์สิทธิทั้งหมด 44 ราย จาก 52 ราย ซึ่งในปลายเดือนสิงหาคม 2555 เริ่มการเดินพิสูจน์สิทธิ -กระบวนการแต่งตั้งกรรมการพิสูจน์ทั้ง 44 ราย ปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองส่งผลทำให้การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องล่าช้าตามไปด้วย รวมทั้งเครือข่ายเองก็คาดหวังให้ตัวแทนได้ผลักดันการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง

4.2.3 กติกาและกระบวนการทำงานของเครือข่าย

ถึงแม้ความคืบหน้าของการแก้ปัญหาในปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะยังอยู่ระหว่างดำเนินการ ยังไม่สิ้นสุดกระบวนการได้เอกสารสิทธิ แต่บทเรียนของการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาเป็นเครือข่ายก็น่าจะช่วยให้ชุมชนอื่นสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการชุมชนของตนเองได้ ซึ่งผู้วิจัยได้เรียบเรียงกติกาและกระบวนการทำงานของเครือข่ายแต่ละระดับออกมาได้ดังนี้

ระดับรายกรณี (รายครัวเรือน)

คุณสมบัติของสมาชิก เนื่องจากการใช้ที่ดินและการอนุรักษ์เป็นหัวใจหลักของการอยู่ร่วมกันในเครือข่าย ผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกร่วมเครือข่ายได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่ทำกินในพื้นที่นั้นมานาน อย่างน้อยที่สุดคือก่อนปี 2550 ตามมติที่ประชุมในระดับจังหวัด แต่สมาชิกส่วนมากก็จะปลูกยางกันมานานกว่า 5 ปี หรือ 10 ปีแล้ว

การรับสมาชิก จะมีการตรวจสอบกันผ่านประชาคมในหมู่บ้านว่า เป็นผู้ที่อยู่มาแต่เดิมไม่ใช่ผู้บุกรุกใหม่ หรือถ้ามีคนใหม่ต้องเป็นสมาชิกครอบครัวขยายในชุมชนดั้งเดิมเท่านั้น เข้าร่วมเวทีประชุมประชาคมเพื่อสร้างกติกาของเครือข่ายร่วมกัน

การทำข้อมูลของตนเอง แต่ละกรณีส่งข้อมูลของตนเองรวบรวมไว้ที่คณะทำงานของชุมชนหรือแกนนำชุมชน โดยส่งประวัติของครอบครัวและสำเนาเอกสารการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อยืนยันและแสดงหลักฐานทั้งเอกสารสิทธิ เช่น โฉนด นส.3 เอกสารจับจอง สค.1 เอกสารการเสียภาษีที่ดิน ภ.บ.ท.5

การปกป้องรักษาพื้นที่ แต่ละพื้นที่ที่มีกันชนกับป่า ต้องมีเจ้าของพื้นที่ดูแลบริเวณแนวหลังของชุมชนไม่ให้มีการแผ้วถางจากผู้นุ่กรุก หากมีผู้นุ่กรุกต้องมีการปรามและแจ้งเครือข่าย หากไม่ทำก็จะมีมาตรการลงโทษจากภายในกลุ่ม นอกจากเฝ้าระวังแล้ว ยังมีกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมในการปลูกและรักษาป่า โดยทำป่าชุมชน โดย หมู่ 4 นายพุย และหมู่ 6 บ้านทุ่งรัก มีการทำป่าชุมชน มีพิธีบวงสรวงป่าเพื่อปลูกต้นไม้และดูแลป่า หรือการปลูกต้นไม้จากในแถบชายเลนของชุมชนแม่นางขาว โดยปรับพันธุ์ไม้แทนไม้ชายเลนที่เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

ระดับชุมชน

การรวบรวมข้อมูลชุมชน แต่ละชุมชนจะใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชน อาทิ โรงเรียน มัสยิด คุโบร์ (หลุมฝังศพ) ซึ่งมีอายุกว่า 50 ปี ซึ่งเป็นประจักษ์พยานที่ชัดเจนว่า ได้อยู่อาศัยและใช้ประโยชน์ในพื้นที่มานานหลายสิบปีก่อนที่จะมีการประกาศเขตป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติซ้อนทับพื้นที่ชุมชนในภายหลัง

แต่ละหมู่บ้านจะมีแบบฟอร์มทั้งแบบเฉพาะหมู่บ้านและของส่วนกลางสำหรับเก็บข้อมูลสำรวจปัญหา รวบรวมจำนวนผู้เสียหาย ขนาดพื้นที่ รวบรวมข้อมูลไว้เองเป็นเล่มที่แกนนำของแต่ละชุมชน แล้วประมวลข้อมูลร่วมกันในเครือข่าย เพื่อเสนอการแก้ปัญหาให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วม การเข้าเป็นสมาชิกในเครือข่ายสมาชิกต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหา การพัฒนาชุมชน ต้องเข้าประชุม ออกความคิดเห็น เมื่อกิจกรรมที่ต้องลงแรง โดยเฉพาะการร่วมขุดถนน การพัฒนาสาธารณะ เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและการผลักดันนโยบาย

ระดับจังหวัดและจังหวัด

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมืองอำเภอคุระบุรี ซึ่งก่อเกิดขึ้นภายใต้การเชื่อมโยงเป็นสมาชิกเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมืองจังหวัดพังงา มีการแลกเปลี่ยนแนวทางการแก้ปัญหาและความก้าวหน้าทั้งระหว่างจังหวัดและระหว่างอำเภอ เช่น การเรียนรู้เครือข่ายแก้ปัญหาระดับอำเภอท้ายเหมือง อำเภอตะปั่ว กับ อำเภอคุระบุรี ว่ามีวิธีการดำเนินงาน แนวทางการแก้ปัญหาว่เหมือนหรือต่างกันอย่างไร ทำให้กระบวนการเจรจากับหน่วยงานรัฐในระดับจังหวัดมีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว เกิดการทำงานร่วม ซึ่งเครือข่าย คปสม.ได้มีการเจรจาต่อรองและติดตามอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าการปรับเปลี่ยนโยกย้ายข้าราชการระดับสูงก็ครั้งก็ตาม

การพัฒนาศักยภาพ เพิ่มความรู้ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในงาน ที่ผ่านมาเครือข่าย คปสม. คุระบุรีมีการเดินทางศึกษาดูงาน เพื่อนำบทเรียนที่ได้ไปพัฒนาการต่อสู้กับการจัดการทรัพยากร โดยการเดินทางครั้งสำคัญนี้ 7 วัน ศึกษาใน 3 จังหวัด 3 พื้นที่ภาคตะวันออก คือ

28 ตุลาคม พ.ศ. 2551 บ้านเปรีดโน

29 ตุลาคม พ.ศ. 2551 เรียนรู้จากโครงการอันเนื่องพระราชดำริ อ่าวคุ้งกระเบน

30 ตุลาคม พ.ศ. 2551 ปัญหาที่ดินและยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง บ้านวังตะกอก

บทเรียนที่ได้รับ คือ ได้สะท้อนการนำวิธีพึ่งตนเองมาปรับใช้ในพื้นที่ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาที่ดิน โดยให้ชาวบ้านที่ประสบปัญหาในกรณีนี้เป็นกลไกหลักในการแก้ปัญหา แล้วผู้นำเป็นกลไกที่จะประสานติดตามให้เกิดผลทางปฏิบัติภายใต้คำว่าความร่วมมือ

ระดับชาติ

เมื่อข้อมูลระดับจังหวัดและระดับชุมชนได้รับการเรียบเรียงอย่างมีระบบแล้ว ตัวแทนเครือข่ายจะทำหน้าที่การเจรจากับหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบการแก้ปัญหาชุมชน ข้อมูลทั้งหมดที่เตรียมมา ร่วมกับความสัมพันธ์และเทคนิคของนักเจรจาที่สอดคล้องกับการทำงาน ทำให้การจัดการกับปัญหาขับเคลื่อนไปได้สะดวกกว่าการใช้กำลังกดดันเพียงอย่างเดียว ซึ่งในการชุมนุมที่ลานพระบรมรูปทรงม้าในเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา ทางเครือข่ายได้ยื่นข้อเสนอในการแก้ปัญหาคือ

- ชาวบ้านอำเภอคุระบุรีต้องการได้สิทธิความปลอดภัยในการทำกินในพื้นที่ของตนเองต้องการเอกสารสิทธิ์ โดยเฉพาะ โฉนดและ นส.3 เนื่องจากหากมีเอกสารสิทธิ์จะทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิต
- ให้กันแนวเขตป่าออกจากที่ทำกินของชาวบ้านให้มีการสำรวจแนวเขตที่ดินของชาวบ้านแต่ละรายเพื่อนำไปสู่การออกเอกสารสิทธิ์ให้กับชาวบ้าน
- ขอให้มีการยุติการจับกุมชาวบ้านคู่กรณีระหว่างที่มีการกันเขตและดำเนินการพิสูจน์สิทธิ
- ให้มีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาดินในเชิงระบบและ โครงสร้างโดยรัฐดึงภาคส่วนอื่นทั้งในส่วนการปกครอง เช่น นายอำเภอ และชาวบ้านในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายต่างๆ ของรัฐมาร่วมกันแก้ปัญหาดิน

ผลความสำเร็จของการแก้ปัญหาโดยเครือข่าย

- บ้านบางดิบ หมู่ 6 ได้เอกสารสิทธิ์ 2 ราย สามารถกันพื้นที่ป่าชายเลนออกจากพื้นที่ชุมชนได้ทั้งหมด 330 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สามารถออกเอกสารสิทธิ์ได้ อีกกว่า 400 ไร่ ยังคงอยู่ในพื้นที่เขตป่าสงวน
- บ้านบางหละ หมู่ 10 ได้กันพื้นที่ป่าชายเลนออกจากชุมชนและได้โฉนดที่ดิน 130 แปลง
- บ้านนายทุย หมู่ 4 ได้กันพื้นที่ป่าชายเลนออกจากชุมชนและออกเอกสารสิทธิ์ โฉนดที่ดิน 34 แปลง
- บ้านบางหว้า หมู่ 9 ได้กันพื้นที่ป่าชายเลนออกจากชุมชนและได้โฉนดที่ดิน รวม 25 แปลง
- ตรวจสอบกรณีที่ยกเลิก นส.3 เดิมของชาวบ้าน 44 แปลง ทั้งหมดอยู่ในกระบวนการพิสูจน์สิทธิ

4.2.4 ปัญหาที่พบในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาเป็นเครือข่าย

การทำงานที่ผ่านมาไม่ได้มีแต่ความสำเร็จเพียงอย่างเดียว ปัญหาที่เผชิญระหว่างทางมีทั้งความท้อถอยในการทำงานระยะยาว ทั้งแกนนำและชาวบ้าน และสิ่งที่ท้าทายการแก้ปัญหาคือ เครือข่ายก็คือ คำ

ปราชญ์จากคนที่เคยทำงานแก้ปัญหาแบบรวมกลุ่มมาก่อน ว่าเคยทำมาก่อนแล้ว แต่ก็ยังไม่สำเร็จ แล้วคนที่มาทำทีหลังจะสำเร็จได้อย่างไร แต่ทีมงานก็สามารถไปถึงจุดที่แก้ปัญหาได้ส่วนหนึ่ง

การทำงานของเครือข่าย คปสม. ในการแก้ปัญหาที่ดินนั้นต่างจากกลุ่มอื่น คือ วิธีเคลื่อนไหวไม่ใช่แค่รู้จักกับ สส. แล้วยื่นเรื่องให้ สส. ไปกดดันผู้ว่าฯ แต่เครือข่ายกลับใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ปี 40 มาตรา 61, 67 เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนมาใช้ประโยชน์ให้ภาครัฐรับฟังเรื่อง ทำให้เครือข่ายมีพลังในการทำงาน ซึ่งการขับเคลื่อนในหลักการนี้ได้ให้ประโยชน์ คือ เจ้าหน้าที่ที่มีความเกรงในอำนาจต่อรอง จนสามารถถ่วงดุลการบังคับใช้การดำเนินงานจากส่วนกลางได้ นอกจากนั้นการดำเนินงานในอดีตที่ผ่านมายังมีอุปสรรคในการแก้ปัญหา คือ

การประชาสัมพันธ์การลงพื้นที่พิสูจน์สิทธิและขั้นตอนการพิสูจน์สิทธิยังไม่ชัดเจน ในกระบวนการแก้ไข ชาวบ้านเองก็ต้องยื่นเรื่องซ้ำต่อเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องเพื่อจะให้มีการกันเขต พร้อมกับตรวจสอบว่าพื้นที่นั้นเป็นพื้นที่ป่าชายเลนตามมติ ครม. หรือไม่ เป็นพื้นที่ป่าสงวนหรืออุทยานหรือไม่ เป็นพื้นที่ สปก. หรือไม่ เพราะบางทีพื้นที่บริเวณนั้นก็มีการประกาศ สปก. แล้ว แต่ไม่ได้แจ้งให้ชาวบ้านทราบทั่วกัน ซึ่งหากตรวจสอบแล้วพบว่าพื้นที่อุทยานและป่าไม้ ก็ต้องดำเนินการกระบวนการยื่นต่อ จากอุทยานหรือ ป่าไม้ และติดตามความคืบหน้าอย่างต่อเนื่องต่อไป ตัวอย่างปัญหาในกรณีนี้ คือ

ในกรณีชุมชนบ้านนายทุย หลังจากที่บ้านเคยยื่นเรื่องไปแล้วตั้งแต่ปี 2542 ชาวบ้านก็รอหน่วยงานเข้ามาแจ้งความคืบหน้าในพื้นที่ เมื่อไม่พบการตอบสนอง ชาวบ้านจึงคิดว่ายังไม่ได้มีการประกาศสิทธิให้ แต่ปรากฏว่าความจริงมีการเพิกถอนพื้นที่ป่าในบริเวณที่ร้องเรียนให้เป็น สปก. และ คืน นส 3 ให้แล้ว แต่ไม่มีการแจ้งให้ชาวบ้านทราบ กระทั่งชุมชนมีการรวมกันเป็นเครือข่ายเพื่อเรียกร้องการแก้ปัญหาความจริงจึงปรากฏออกมาว่า มีการคืนพื้นที่ป่าให้เป็นพื้นที่ชุมชนนานแล้ว ถึงได้มีการรังวัดและทำโฉนดที่ดินให้สมาชิกในเครือข่าย ซึ่งหากไม่มีการรวมตัวเป็นเครือข่ายเจ้าหน้าที่ออกโฉนดก็จะรอให้มีการเรียกเป็นรายๆ จึงจะออกโฉนดให้ กรณีนี้แกนนำเครือข่ายมองว่านอกจากการละเลยการปฏิบัติหน้าที่แล้วยังอาจมีอีกเหตุผลคือ เจ้าหน้าที่รอที่จะให้ชาวบ้านยื่นเรื่องเป็นกรณีๆ อาจเป็นช่องทางในการทุจริตคอร์รัปชันได้ ซึ่งชาวบ้านในเครือข่ายจะต้องทวงสิทธิที่ตัวเองควรจะได้รับต่อไป

ความไม่มั่นใจในการแก้ปัญหา ชาวบ้านหลายรายที่ไม่ได้รวมกลุ่มกับเครือข่าย คปสม. คุระบุรี ไม่เชื่อมั่นในการแก้ปัญหาในลักษณะเครือข่าย เพราะเห็นว่า เคยมีหลายกลุ่มทำมาก่อนแล้วแต่ไม่สำเร็จ เป็นต้น

4.3 ปัญหาและวิธีจัดการกับการทับซ้อนกับแต่ละหน่วยงาน

ภาพรวมของวิธีแก้ปัญหากับแต่ละหน่วยงานก็คือ ทุกกระบวนการต้องประกอบด้วยการพูดคุยกันของทุกภาคส่วน เพื่อตักผลึกกระบวนการมีส่วนร่วม สร้างการยอมรับที่เกิดขึ้นจริง ระหว่างหน่วยงานให้เกิดกติกายอมรับร่วมกัน การแก้ปัญหาย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการถ่วงดุลอำนาจร่วมกัน พร้อมกับยอมรับแนวเขต คือ ชาวบ้านต้องไม่รุกเข้าไปข้างใน และดูแลแนวเขตร่วมกัน การล้อมรั้วลาดหนามอย่างเดียว

แก้ปัญหาในทางปฏิบัติไม่ได้ ในขณะที่ปัญหายังอยู่ในกระบวนการแก้ไข ผู้วิจัยได้ลองจัดลำดับความยากง่ายในการแก้ปัญหากับแต่ละหน่วยงานที่มีความทับซ้อนได้ดังนี้

ตารางที่ 7 ตารางจัดลำดับความยากง่ายในการแก้ปัญหากับแต่ละหน่วยงานที่มีความทับซ้อนในพื้นที่

หน่วยงาน	ข้อจำกัดในการแก้ปัญหา	ความยากในการแก้ปัญหา
อุทยาน	มีการบังคับใช้กฎหมายมาก/ การมีส่วนร่วมน้อย	★★★★★
ป่าสงวน	มีบทบาทน้อย การกันขอบเขตที่ชัดเจนยาก	★★★
อป. / ราชพัสดุ	ไม่มีเจ้าภาพที่จะแก้ปัญหาที่ชัดเจน	★★
ป่าชายเลน	มีความยืดหยุ่น กันขอบเขตทำได้ง่าย	★

จากตารางที่ 7 จะพบว่าอุทยานแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่มีความยากในการแก้ปัญหามากที่สุด เพราะมีกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัดกว่าหน่วยงานอื่น ส่วนป่าสงวนมีความยากในการแก้ปัญหารองลงมา เพราะมีหน้าการจัดสรรการใช้ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการพาณิชย์ร่วมด้วยต่างจากการ อุทยานที่มีการกีดกันเป็นหลัก ขณะที่ป่าชายเลนก็มีหน้าที่อนุรักษ์เช่นกัน แต่มีความสามารถในการยืดหยุ่นในการดำเนินงานกับภาคประชาชนมากกว่า รายละเอียดของปัญหากับแต่ละหน่วยงานมีดังนี้

4.3.1 กรณีพื้นที่ทับซ้อนกับอุทยาน

สภาพปัญหาการทับซ้อนกับอุทยาน

ช่วงแรก หลังจากปี 2526 ที่มีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติแหลมสน ปี 2530 ประกาศป่าชายเลน ตามมติคณะรัฐมนตรี 30 ธันวาคม 2530 และปี 2531 ประกาศเขตอุทยานแห่งชาติศรีพังงา ทำให้ชาวบ้านถูกขับไล่ จับกุม ฟ้องร้อง และทำลายทรัพย์สิน ถูกยึด/เพิกถอนเอกสารสิทธิ์ในการทำมาหากิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ไม่สามารถทำกินในพื้นที่เดิมของตนเองได้ อีกทั้งเอกสารสิทธิ์ที่มี (นส.3) ก็ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในระยะแรกนั้นชาวบ้านยังสามารถทำมาหากินในพื้นที่เดิมได้

ช่วงหลังประมาณ 15-16 ปีที่ผ่านมาเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและชาวบ้านรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ฯ เริ่มมีการทำงานอย่างจริงจังประกอบกับกระแสอนุรักษ์ที่กำลังเป็นที่สนใจในวงกว้างจึงทำให้เจ้าหน้าที่ฯ เข้าทำการจับกุมและทำลายทรัพย์สินในพื้นที่ทำกินของ ชาวบ้าน โดยที่ชาวบ้านไม่ทราบมาก่อนว่ามีการกันเขตอุทยานตั้งแต่เมื่อไหร่ ซึ่งสร้างผลกระทบมหาศาล ต่อทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมไปถึงความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้วย

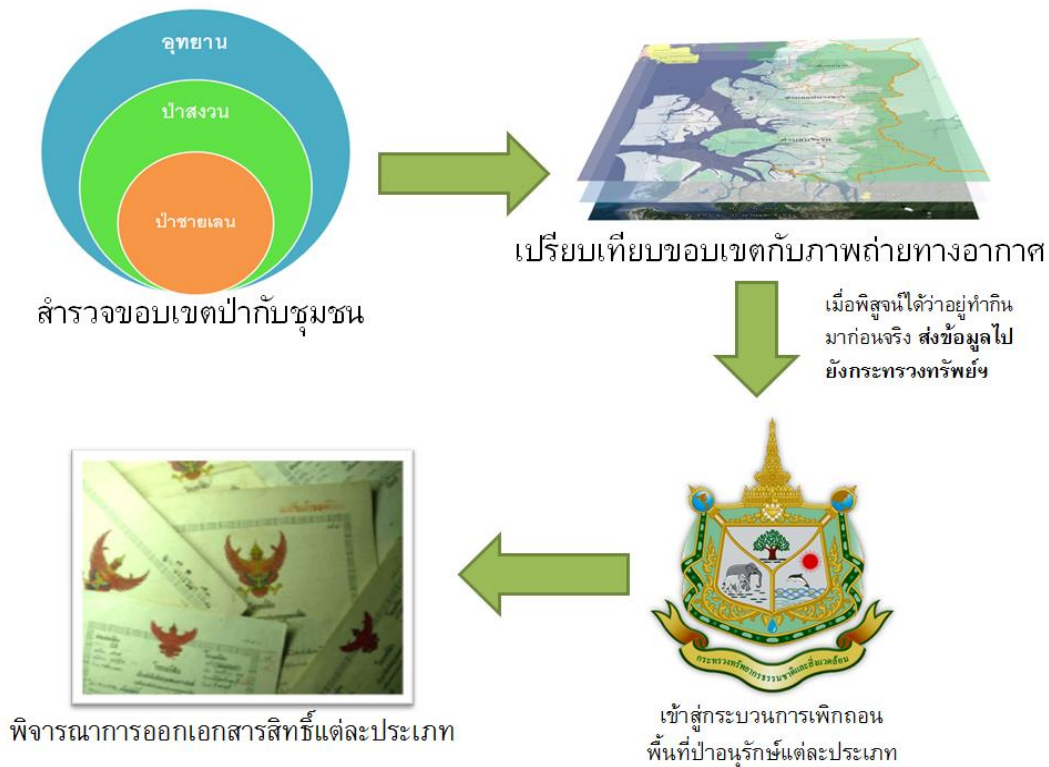
4.3.2 สภาพปัญหาบนพื้นที่ทับซ้อนป่าสงวน

ต้นตอของปัญหาความทับซ้อนในพื้นที่คุระบุรีเริ่มมาตั้งแต่สมัยประกาศป่าสงวน ที่มีการ กำหนดขอบเขตจากส่วนกลางโดยไม่ได้ลงไปดูพื้นที่จริง จัดเส้นแบ่งแผนที่กันบนโต๊ะ ไม่มีการกำหนดเขตร่วมกับชุมชน เมื่อกระบวนการกำหนดเขตร่วมกับชาวบ้านยังไม่มี จึงไม่มีการกำหนดเขตร่วมกับ ชุมชน แนวเขตที่ออกมาจึงทับซ้อนกับพื้นที่ของหมู่บ้าน ถึงแม้ว่าจะมีการอ้างกันหลายครั้งจากการตรวจสอบ ทางเจ้าหน้าที่ของป่าไม้ก็จะอ้างว่า ในการประกาศเขตป่าสงวนมีการติดประกาศที่บ้านกำนัน หรือที่อำเภอ ให้ชาวบ้านมาทักท้วง มาคัดค้าน แต่ในข้อเท็จจริงคือ ชาวบ้านเองก็ไม่ว่าจะมีการประกาศที่บ้านกำนัน บางทีเองก็ไม่ได้ติดประกาศ หรือ ติดประกาศไว้ก็ปลิวหาย เมื่อไม่ได้ตรวจสอบ ก็ไม่ได้มีโอกาสคัดค้าน

ความทับซ้อนของปัญหาที่ตามมา เริ่มจากสมัยปี 2516 ช่วงนั้น ความรู้ความเข้าใจของชาวบ้านและการเข้าถึงการประกาศให้คัดค้านยังมีน้อยอยู่ จึงเกิดปัญหาที่ค้างไว้ชิ้นแรก คือ ความทับซ้อนบนป่าสงวน และเมื่อมีการประกาศพื้นที่อุทยานเป็นขั้นที่สองที่ตามมา เดิมขอบเขตไม่ชัดเจนอยู่แล้วก็ถูกกฎหมายสองฉบับซ้อนเพิ่มเข้าไปอีก ยกตัวอย่างเช่น มีรายที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ซ้อนทับกับป่าสงวนแล้วโดนจับก็จะผิด พ.ร.บ.ป่าสงวน ฉบับเดียว แต่เมื่อมีการประกาศพื้นที่อุทยานทับ ก็จะกลายเป็นผิดทั้ง พ.ร.บ.ป่าสงวนด้วย พ.ร.บ.อุทยานด้วย และบางทีก็จะผิด พ.ร.บ.ป่าไม้ด้วย จึงกลายเป็นปัญหาทับซ้อนมากขึ้น และในการประกาศอุทยานแห่งชาติในอดีตก็ไม่ได้ต่างจากการประกาศป่าสงวน ที่ใช้การขีดแนวจากแผนที่จากส่วนกลาง การกันแนวเขตก็ไม่ได้เกิดขึ้นจริง กระบวนการมีส่วนร่วมก็ไม่ได้เกิดขึ้น จึงกลายเป็นปัญหาที่ทับซ้อนกัน ทั้งที่ชาวบ้านอยู่มาก่อน

การแก้ปัญหาเกี่ยวกับอุทยานและป่าสงวน

ชิ้นแรกตรวจสอบแนวเขตในระดับพื้นที่ว่า ปัจจุบันมีการกันพื้นที่แล้วตัดออกไปหรือยัง สืบเนื่องจาก มติ ครม. 30 มิ.ย. 41 (ดูภาคผนวก) อุทยานก็มีมาตรการผ่อนปรน โดยการพิสูจน์สิทธิการอยู่อาศัยของชาวบ้านให้ กรณีที่พิสูจน์ได้ว่าชาวบ้านอยู่มาก่อนการประกาศพื้นที่อนุรักษ์ก็ต้องคืนสิทธิให้ชาวบ้านไป และเมื่ออยู่ในระหว่างพิสูจน์สิทธิทางหน่วยงานก็ไม่สามารถไล่ชาวบ้านได้ ยกเว้นจะมีการบุกรุกใหม่ ซึ่งเป็นกระบวนการในเชิงการบริหารจัดการ ถ้าอุทยานเห็นความสำคัญของกระบวนการส่วนร่วมกับชาวบ้านที่ดี มีการตั้งคณะกรรมการชุมชน มีการสื่อสารกัน ก็จะไม่ค่อยมีความขัดแย้งกัน ซึ่งกระบวนการการตรวจสอบสิทธิที่ป่าไม้ทำร่วมกับชุมชนดังกล่าว มีขั้นตอนดังนี้

ภาพที่ 7 กระบวนการพิจารณาและตรวจสอบสิทธิในพื้นที่ทับซ้อนกับป่าอุทยานและป่าสงวน

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกคำสั่งให้หน่วยงานในพื้นที่ที่ลงพื้นที่สำรวจเขต กรมอุทยาน(ป่าอุทยาน) กรมป่าไม้(ป่าสงวน) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง(ป่าชายเลน) ออกรังวัดขอบเขต-ขนาดพื้นที่ของชาวบ้าน โดยร่วมดำเนินงานกับผู้ใหญ่บ้านและกรรมการชุมชนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการทับซ้อนในการดูแลเขตร่วมกัน ในกรณีพื้นที่ที่มีการทับซ้อนกันถึง 2 หน่วย เช่น กรณีชุมชนทุ่งรัก หมู่ 6 ต.แม่นางขาว เมื่อมีการทับซ้อนกันทั้งป่าสงวนป่าเทือกเขาแม่นางขาว และป่าชายเลน โครงการทับปุด ก็จะต้องมีการกันเขตออกทีละชั้น โดยกันเขตป่าชายเลนออกก่อน ตามด้วยกันเขตป่าสงวนออกตามมา ซึ่งในการดำเนินงานที่ผ่านมาพบปัญหา คือ
 - GIS ที่สำรวจไปคลาดเคลื่อน 100-300 เมตร แล้วแต่อัตราส่วนและ Projection วิธีแก้คือหน่วยงานร่วมกับชุมชนทำแนวเขตร่วมกันทุกหน่วยที่เกี่ยวข้อง
 - เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามหนังสือสั่งการ เมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาล ต้องรอหนังสือสั่งการใหม่
- 2) การเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยและคำสั่งที่ไม่ต่อเนื่องทำให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานในพื้นที่ไม่สามารถปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เพราะนโยบายที่เปลี่ยนแปลงตามรัฐบาลที่เปลี่ยนไป
- 3) นำขอบเขตที่ได้มาเปรียบเทียบกับภาพถ่ายทางอากาศในแต่ละปีก่อนช่วงที่มีการประกาศพื้นป่าอนุรักษ์ เช่นปี 2498, 2510, 2518, 2535 แล้วมาเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ว่ามีปรากฏการใช้ประโยชน์

พื้นที่ตามภาพถ่ายหรือไม่ ซึ่งก็มีหลายรายที่พบว่าการใช้ประโยชน์ไม่ตรงกัน ซึ่งจะมีกรรมการพิจารณาต่อไป แต่วิธีนี้มีจุดอ่อน คือ

- ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะเป็นผู้เสียเปรียบ ด้วยเงื่อนไขที่ชาวบ้านต้องเป็นผู้ที่อยู่ก่อน พรบ.ป่าไม้ พ.ศ.2484 การประกาศ เขตอนุรักษ์ การประกาศเขตป่าสงวน เช่น อุทยานแห่งชาติศรีพังงา ประกาศปี 2531 ชาวบ้านอยู่มาก่อน และยังคงคว่าก่อนหน้านั้นมี พ.ร.บ.อะไรมาก่อนอีก ยกตัวอย่างอุทยานแห่งชาติศรีพังงาบริเวณที่เป็นป่าสงวนเพื่อเอกชนมสาวต้องนำภาพถ่ายทางอากาศก่อนปี 2517 ที่มีการประกาศพื้นที่ป่าอนุรักษ์อีกที ซึ่งชาวบ้านก็จะเสียเปรียบอีกมาก เพราะในอดีตชาวบ้านทำสวน ซึ่งไม่ได้ปลูกยางเป็นแถวแบบในปัจจุบัน ซึ่งการพิสูจน์จากภาพถ่ายทางอากาศก็จะแยกออกจากพื้นที่ป่าได้ยากมาก
- ต้องมีหลักฐาน สค.1 ซึ่งน้อยรายที่จะมีเอกสารนี้มายืนยัน
- การพิสูจน์สิทธิจะเน้นภาพถ่ายเป็นหลัก ไม่ค่อยเน้นเรื่องประวัติชุมชนและหลักฐานอื่นๆ

4) ส่งข้อมูลไปยังกระทรวงทรัพยากรฯ เมื่อพิสูจน์ได้ว่าอยู่ทำกินมาก่อนจริง

5) เข้าสู่กระบวนการพิจารณาเพิกถอนพื้นที่อนุรักษ์ ในกรณีที่กันออกจากอุทยาน กรมอุทยานจะพิจารณาการเพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติในบริเวณที่พิสูจน์ได้แล้วว่าประชาชนอยู่มาก่อน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ยากต่อไป เพราะต้องไปแก้แผนที่แนบท้ายกฤษฎีกาใหม่ โดยกระบวนการคือ 1) เสนอเข้ากรมอุทยาน 2) เสนอต่อคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติตามมา 3) นำเรื่องเข้า ครม. เพื่อประกาศเข้ากฤษฎีกาเพิกถอนป่าอุทยาน ส่วนกรณีป่าสงวน กรมป่าไม้จะเป็นผู้พิจารณาการเพิกถอนโดยกฎกระทรวงฯ ซึ่งหลายกรณีในหลายพื้นที่ก็ค้างอยู่ในระดับ ครม. เช่นกัน

6) ความเป็นไปได้คืนสิทธิให้กับชุมชน ปัจจุบันยังไม่มีคำสั่งใดๆ ที่จะระบุนการออกเอกสารสิทธิให้กับชุมชนหลังจากพิสูจน์ได้ว่าการอยู่ก่อนการประกาศพื้นที่อนุรักษ์จริง

ด้านความคืบหน้า นักวิชาการจากอุทยานแห่งชาติแหลมสน ให้ข้อมูลว่าพื้นที่บริเวณหมู่ 4 และ 12 ตำบลกระ ยังไม่ได้พิสูจน์สิทธิ เนื่องจากเป็นพื้นที่คาบเกี่ยวระหว่างสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 5 นครศรีธรรมราชและสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 4 สุราษฎร์ธานี ทางอุทยานแห่งชาติแหลมสนในเขตจังหวัดพังงาได้ทำหนังสือไปที่สำนัก 4 และส่งเรื่องไปสำนัก 5 เพื่อให้พิจารณาสั่งการในการดำเนินการต่อไป เบื้องต้นเจ้าหน้าที่ได้ลงพื้นที่จัดทำพิกัดแผนที่ ขณะนี้รวบรวมได้ 46 ราย

4.3.3 กรณีพื้นที่ทับซ้อนป่าชายเลน

สภาพปัญหาบนพื้นที่ทับซ้อนป่าชายเลน

พื้นที่ป่าชายเลนของอำเภอคุระบุรีในอดีต มีการสัมปทานทำเตาถ่าน เมื่อหมดสัมปทานได้เปลี่ยนการทำนาเกลือและต่อมามีการทำสวนปาล์มและสวนยางพารา ปัจจุบันปัญหาการบุกรุกป่าชายเลนน้อยลงมากมา ด้วยชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ร่วมกันบริหารจัดการพื้นที่ป่าชายเลนแบบมีส่วนร่วมกับหน่วยงาน ในส่วน

การแก้ปัญหาความทับซ้อนที่เกิดขึ้นกับชุมชน ได้ร่วมมือกับหน่วยงานแก้ปัญหา คือ ในปี 2553 หลังจากมีการนำเสนอปัญหาในพื้นที่ตอนโยบาย ก็มีคำสั่งให้ หน่วยงานในพื้นที่เร่งดำเนินการสำรวจรังวัดแก้ไข ปัญหาในทันที

การแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ความคืบหน้าของการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งระหว่างป่าชายเลนกับชุมชนมีมากกว่าพื้นที่อื่นๆ มีต้นทุนมาจาก สถานีอนุรักษ์ป่าชายเลนที่ 17 (คุระบุรี พังงา) และชุมชนมีแผนการทำงานร่วมกันมาก่อนในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และเลือกวิธีการบริหารจัดการร่วมกัน การป้องกันมากกว่า ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

- **การตัดเตือนและจับกุม** เมื่อพบการบุกรุก ซึ่งปัจจุบันมีไม่มากนัก เพราะชุมชนในพื้นที่ร่วมกันดูแล ปกป้อง จะตัดเตือนก่อน หากยังไม่ยุติจึงดำเนินการจับกุม ส่วนใหญ่จะเป็นคนจากพื้นที่อื่นหรือเอกชน
- **การกันเขต** สถานีป้องกันรักษาป่าชายเลนฯ 17 มีวิธีกันเขต ด้วยการขุดคู ทำเขตระหว่างพื้นที่ป่าชายเลน กับพื้นที่ชุมชน วิธีนี้ใช้กันพื้นที่ล่อแหลมกับชุมชนได้ผลอย่างชัดเจน ซึ่งปัจจุบันขุดได้ 80% ของพื้นที่ ทั้งหมดแล้ว ซึ่งอยู่ในระหว่างรอบประมาณอีก 20% จะเสร็จ ส่วนพื้นที่ที่อยู่บนบกก็ทำการปักหลัก ล้อมไว้กันการบุกรุกใหม่ โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน
- **ตั้งคณะกรรมการดูแลจากชุมชน** เช่น กรณีของชุมชนบ้านบางดิบ กับ บ้านคุระ ที่มีการร่วมกันตรวจตรา ป้องกันปราบปราม ดูแลโดยชุมชน มีกิจกรรมปล่อยสัตว์น้ำและฟื้นฟูป่า ร่วมกับ โรงเรียนและ ปลูกลูกจันทน์ อบรมร่วมกับหน่วยงานต่างๆ การบริหารจัดการป่าชุมชน
- **ปรับปรุงขอบเขต** ในอนาคตกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จะให้สำรวจเพื่อปรับปรุงขอบเขตที่ถูกต้องใหม่เริ่มจาก 1 ตำบล 1 สถานี โดยความร่วมมือของชุมชน เพื่อที่จะประกาศพื้นที่ใหม่

สาเหตุที่การแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งของพื้นที่ในเขตป่าชายเลน ทำได้มากกว่าความขัดแย้งในพื้นที่อื่น เป็นเพราะป่าชายเลนที่ตั้งตามมติกรม.ปี 2545 ไม่มีกฎหมายอนุรักษ์เฉพาะเป็นของตัวเอง ปัจจุบันใช้กฎหมายป่าไม้ การยึดหยุ่นผ่อนปรนจึงเกิดขึ้นได้มากกว่า การปฏิบัติงานของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งดำเนินงานด้วยหลัก 2 ประการ คือ 1)มติคณะรัฐมนตรี เรื่องประกาศพื้นที่ป่าชายเลน 30 ธันวาคม 2530 และ 2) พ.ร.บ.ป่าสงวน ซึ่งกรมป่าไม้ปฏิบัติตาม พ.ร.บ.นี้ แต่กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง อาศัย ตาม พ.ร.บ.นี้ได้ เมื่อไม่มีกฎหมายที่มีความเข้มงวดมาก ความยืดหยุ่นในการจัดการก็มากขึ้น ตาม ขณะที่การทำงานในระดับพื้นที่ก็ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกับชุมชน การขุดคูตามสภาพจริง กับตามแนวเขตของมติ กรม. จึงทำได้ เพราะหากดำเนินการตาม พ.ร.บ.ป่าสงวนอย่างเดียว การขุดคูเพื่อตัดพื้นที่ระหว่างป่ากับชุมชนในลักษณะนี้ก็ขัดแย้งกับการปฏิบัติหน้าที่ผิกระเบียบกฎหมาย

ความคืบหน้าในการแก้ปัญหาของ สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 17 ได้กันพื้นที่ป่าชายเลน ออกตามฐานข้อมูลของเครือข่ายฯ หลายพื้นที่ที่ไม่มีข้อมูลไม่สามารถดำเนินการได้ จึงต้องเสนอเรื่องเข้าสู่ กรรมการแก้ปัญหาในระดับอำเภอต่อไป

4.3.4 กรณีพื้นที่ทับซ้อนกับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.)

สภาพปัญหาบนพื้นที่ทับซ้อนป่าชายเลน

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) เป็นวิสาหกิจในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์หลักคือการทำอุตสาหกรรมป่าไม้ คือการโค่นไม้ขายเพื่อหารายได้ โดยการสัมปทานจากป่าไม้ อีกทอดหนึ่ง ทับซ้อนในพื้นที่หมู่ที่ 8 โซคอำนวย ตำบลแม่นางขาว ในอดีตเคยเป็นพื้นที่ให้สัมปทานป่าไม้ และเผาถ่าน หลังจากหมดสัมปทานชุมชนก็เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ปัญหาจึงทับซ้อนกันหลายชั้น

ปัจจุบัน สภาพในพื้นที่ของ ออป. แม้จะไม่มีปัญหาเรื่องความรุนแรงอย่างอุทยานและป่าสงวน กล่าวคือ ไม่มีปัญหาตัดฟัน หรือ ฟ้องร้อง แต่มีข้อจำกัดในการอยู่อาศัยและทำกิน คือ

- 1) การเข้าถึงสาธารณูปโภค ชาวบ้านที่ปรับปรุงบ้านหรือสร้างบ้านใหม่ในพื้นที่ จะไปขอไฟฟ้าจากการไฟฟ้าไม่ได้ ถ้าจะขอไฟฟ้าต้องไปขออนุญาต ออป. ที่นครศรีธรรมราชก่อน เพราะเจ้าของพื้นที่ คือ ออป.
- 2) การขออนุญาต / ขอรับการสนับสนุน การทำธุรกรรมทางการเงิน การสงเคราะห์ยาง ปัจจุบัน ตัดโค่นยางเพื่อปลูกรอบใหม่ไม่ได้ ขอสงเคราะห์ยางไม่ได้ ไม่มีทุนในการกู้ยืมเพื่อลงทุนซื้อเครื่องมือทำกิน
- 3) ความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัย การแย่งชิงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทรัพยากรระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชน อาจถูกขับไล่พื้นที่

การแก้ปัญหาของ ออป.

เครือข่าย คปสม. คุระบุรี ยื่นเรื่องเพื่อตรวจสอบพื้นที่ที่มีปัญหาโดยทำแนวเขตให้ชัดเจนร่วมกับพื้นที่ของ ออป. และตรวจสอบอายุการสัมปทานต่อกรมป่าไม้อยู่หรือไม่ หาก ออป. หมดสัมปทานแล้ว เสนอให้กรมป่าไม้มอบให้ สปก.เพื่อจัดสรรที่ดินให้เกษตรกรได้ต่อไป แต่หากสัมปทานยังไม่หมดประสานให้ ออป.ส่งพื้นที่คืนกรมป่าไม้ ซึ่งเมื่อคืนให้กับกรมป่าไม้แล้ว พื้นที่บริเวณนั้นก็จะกลายเป็นพื้นที่ป่าสงวน โดยกรมป่าไม้สามารถเพิกถอนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาตินั้น เข้ากระบวนการปฏิรูปที่ดินจัดสรรให้เป็น สปก. ได้ทันที

4.3.4 การแก้ปัญหากับราชพัสดุ

สภาพปัญหาในพื้นที่ทับซ้อนกับราชพัสดุของอำเภอคุระบุรีก็ไม่ต่างจากปัญหาการทับซ้อนกับออป. คือ ไม่มีความรุนแรงหรือข้อพิพาทระหว่างกัน แต่มีความกังวลเรื่องสิทธิ คือ ชาวบ้านรู้ว่ามาใช้ที่สาธารณะทำประโยชน์ทางการเกษตรเท่านั้น ทำสิ่งก่อสร้างไม่ได้ ไม่มีความมั่นคงถึงรุ่นลูกหลาน ชาวบ้านจึงมี

แนวทางในการตรวจสอบแนวเขตและขั้นตอนการประกาศพื้นที่ราชพัสดุเพราะการประกาศเกิดขึ้นหลังจากที่ชุมชนอาศัยมากกว่า ๑๐ ปี

ความทับซ้อนกับพื้นที่ราชพัสดุ มักมีปัญหายุ่ง 2 ลักษณะ คือ 1) ไม่ได้มีการดูแล หรือแจ้งให้ประชาชนเข้าใจว่าห้ามเข้า มีการปล่อยปละละเลย ให้ชาวบ้านเอามาใช้ หรือ 2) บางกรณีก็มีการสงวนไว้ให้ชาวบ้านอยู่ ไม่ได้บอกให้เข้า แต่ช่วงต่อมามีโครงการ "รัฐเอื้อราษฎร์" ที่ให้หน่วยงานราชการที่มีที่ดินที่ไม่ได้ใช้ส่งคืนพื้นที่มาให้กับกรมธนารักษ์ เพื่อจัดสรรให้กับชาวบ้าน ส่วนราชการก็ส่งพื้นที่คืนมา กรมธนารักษ์ก็สามารถเอาไปจัดสรรให้กับประชาชนด้วยการเช่าได้

การแก้ปัญหาของราชพัสดุ

การพิจารณาจะต้องแยกประเด็นไปไม่กับราชพัสดุออกจากกัน ต้องจัดลำดับการใช้ประโยชน์ที่ดินว่า ที่ดินแปลงนั้นมีการสงวนหวงห้ามไว้เมื่อไร มีเจตนาอะไร เช่น บางพื้นที่เป็นที่ที่ทหารเคยใช้ประโยชน์อยู่ แต่เมื่อทหารถอนออกไป และตามมาด้วยนโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ก็ให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องที่มีที่ดินอยู่ในมือส่งมาให้กรมธนารักษ์จัดสรร อย่างเช่น ทหารส่งที่ดินให้กับกรมธนารักษ์ ถ้าชาวบ้านมีปัญหาเกี่ยวกับทหารอยู่ก่อนหน้านี้แล้ว ก็จะเป็นประเด็นปัญหาที่ค้างมาแต่เดิมที่ไม่ได้ถูกพิสูจน์สิทธิพอเรื่องมาอยู่กับกรมธนารักษ์แทนหน่วยงานที่มีการทับซ้อนมาก่อนเรื่องก็ไม่จบ

บทที่ 5 ทิศทางการแก้ปัญหาและการจัดการที่ดินที่ยั่งยืนของชุมชน

จากการถอดบทเรียนการพัฒนาการของเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมืองอำเภอคุระบุรี พบปัจจัยในการแก้ปัญหา แนวทางในการขยายผลการสร้างเครือข่ายการแก้ปัญหาที่ดิน พร้อมด้วยข้อเสนอแนะดังนี้

5.1 บทบาทของแต่ละภาคส่วนในการแก้ปัญหา

5.1.1 บทบาทของผู้นำท้องถิ่น

ท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีส่วนสำคัญ ถ้าท้องถิ่นไม่เข้าใจกระบวนการแก้ปัญหา การทำงานของประชาชนก็จะยากตามไปด้วย ถ้าท้องถิ่นเข้าใจตรงนี้แล้วมีส่วนร่วมก็ไม่ยาก แต่ส่วนสำคัญที่สุดก็คือประชาชนต้องลุกขึ้น แยกตามธรรมชาติที่เป็นชาวบ้านจะเป็นคนที่ขับเคลื่อนต่อเนื่องด้วยกัน

สำหรับพื้นที่คุระบุรีปัจจัยในการแก้ไขปัญหที่ต่างจากพื้นที่อื่น คือ การนำการขับเคลื่อนโดยผู้ใหญ่บ้านและกำนัน มีเรื่องน่ารู้ว่าหน้าที่ในการดูแลป่าไม้ นอกจากเจ้าพนักงานของกรมป่าไม้และกรมอุทยานแล้ว ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ก็มีหน้าที่ในการดูแลรักษาตาม พ.ร.บ. ป่าไม้ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ใหญ่บ้านเองก็จะไม่ทราบว่า ตนเองสามารถตรวจตราพื้นที่และป้องปรามการบุกรุกพื้นที่ป่าได้ แต่แจ้งข้อหาไม่ได้ การรวบรวมข้อมูลความเดือดร้อนก็ไม่ใช่ว่าที่ตามกฎหมายของผู้ใหญ่บ้าน แต่เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่บ้านของแต่ละชุมชนจะทำตามจิตสำนึกความรักท้องถิ่นว่าจะมีมากแค่ไหน

บทเรียนความสำเร็จที่เกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอคุระบุรี มาจากการมีส่วนร่วมของแกนนำหลักในชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แกนนำโดยธรรมชาติ และนักการเมืองท้องถิ่นมาเป็นหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรม แต่ละขณะเดียวกันสถานะของความเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการก็เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินงานของตัวเองด้วย เพราะแกนนำเหล่านี้จะมีกรอบการทำงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายอำเภอ ความท้าทายที่ผู้นำท้องถิ่นกลัวที่จะลุกขึ้นมาจัดกระบวนการชุมชน จากความรักท้องถิ่นที่อาศัยอยู่มานานและความที่ปัญหานั้นโอบล้อมชุมชนของตัวเองนับเป็นบทบาทที่น่าขยายผล

5.1.2 บทบาทขององค์กรในการแก้ปัญหา

องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาที่ดินของเครือข่ายคุระบุรี มีทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน ในการที่ดำเนินงานร่วมกันพบว่า องค์กรภาคประชาชนเป็นกลไกในการสนับสนุนด้านการพัฒนาศักยภาพที่จะทำให้สมาชิกสามารถทำความเข้าใจสภาพปัญหาที่ตนเองเผชิญ รวมถึงการหาแนวทางที่จะเรียนรู้จากพื้นที่อื่น เพื่อนำมาปรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหของตนเองได้ เมื่อพื้นที่อำเภอคุระบุรีเกิดเครือข่าย คปสม.อำเภอคุระบุรีขึ้น องค์กรภาคประชาชนนี้ก็มีบทบาทในการทำข้อเสนอในการแก้ปัญหาที่ชัดเจนยื่นต่อภาครัฐและติดตามการแก้ปัญหอย่างต่อเนื่อง และยังร่วมมือกับเครือข่ายอื่นๆ เช่น เครือข่าย

ปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย เครือข่ายสลัม 4 ภาค เครือข่ายสมัชชาคนจนกรณีเขื่อนปากมูล ซึ่งรวมตัวกันเป็นขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม(ขปส.) ที่ทำหน้าที่เฝ้าระวังการแก้ปัญหา ร่วมกับรัฐบาล ในการชุมนุมหน้าลานพระบรมรูปทรงม้า 22 วัน ซึ่งทำให้เกิดนโยบายการแก้ปัญหาหลายเรื่อง ส่วนองค์กรรัฐที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาที่ดินในพื้นที่คุระบุรีจะแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

- 1) องค์กรฝ่ายปกครอง ประกอบด้วย เทศบาล อบต. ที่ว่าการอำเภอ
- 2) องค์กรด้านทรัพยากร ประกอบด้วย สถานีอนุรักษ์ป่าชายเลน, สำนักอุทยานแห่งชาติ สำนักงานป่าไม้ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ สำนักบริหารที่ราชพัสดุและสำนักงานที่ดิน

โดยองค์กรฝ่ายปกครองสามารถเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงหน่วยงานต่างๆ มาพูดคุยกันและช่วยเหลือการแก้ปัญหาได้ เพราะที่ว่าการอำเภอมียุทธศาสตร์การเสียดินและรับรองการอยู่อาศัยการใช้ที่ดินของชุมชนจากทะเบียนราษฎร์ ส่วนสำนักงานที่ดิน ก็เป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลเรื่องหลักฐานของที่ดิน

โดยการแก้ปัญหาขององค์กรฝ่ายปกครองนั้น ได้มีการตั้งคณะทำงานการแก้ปัญหาที่ดินระดับอำเภอและระดับจังหวัด แต่การดำเนินงานก็ไม่สามารถทำได้ต่อเนื่องเพราะมีปรับเปลี่ยนโยกย้ายข้าราชการทุกปี เมื่อกรรมการระดับจังหวัด ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานได้ริเริ่มแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ๆ และสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานได้แล้ว มักจะถึงเวลาเปลี่ยนผู้ว่าฯ เปลี่ยนนายอำเภอ ทำให้ต้องเริ่มต้นใหม่และขาดความต่อเนื่องของการแก้ไขปัญหา

ส่วนองค์กรด้านทรัพยากร องค์กรอุตสาหกรรมป่าไม้ สำนักบริหารที่ราชพัสดุและสำนักงานที่ดิน มีหน้าที่ในการบริหารการใช้ทรัพยากรที่ดิน ขณะที่สถานีอนุรักษ์ป่าชายเลน, สำนักอุทยานแห่งชาติ สำนักงานป่าไม้ มีบทบาทในการดูแลรักษาป่าตามกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันการเมื่อพบการละเมิดส่วนมากก็เจ้าหน้าที่ก็จะมีการประณามมีขอความร่วมมือกับประชาชน การบังคับใช้มาตรา 22 จะมีเฉพาะกับรายที่บุกรุกใหม่เท่านั้น

นายวรพจน์ ล้อมลัม หัวหน้าอุทยานแห่งชาติศรีพังงา ให้ข้อเสนอแนะในการร่วมมือกันระหว่างองค์กรรัฐและประชาชนไว้ว่า “การจะแก้ปัญหาได้ ต้องฟังทุกฝ่าย นี่เป็นปัญหาระดับชาติ งานชิ้นนี้แม้ไม่สมบูรณ์ แต่อยากให้ทางเจ้าหน้าที่รัฐทั้งอุทยานฯ อำเภอ ได้เป็นตัวกลางประสานเพื่อให้เกิดการตัดสินใจนโยบายบนฐานข้อมูลและการมีส่วนร่วมชุมชนอย่างจริงจัง ถ้าสามหน่วยงาน ชุมชน ปกครอง ป่าไม้ ร่วมกันเสนอแผนการร่วมกันทำเป็นโมเดลที่ทำร่วมกันระดับอำเภอ ควรพัฒนาการเรียนรู้และต่อสู้ของผู้นำที่มีความก้าวหน้า เช่น การศึกษาข้อมูลควรยกระดับการวิเคราะห์หลายระดับ ทั้งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้สิทธิทำกิน รูปแบบทำกินให้มั่นคง แต่โยงให้เห็นการจัดการทรัพยากรและการพัฒนาทั้งระบบในพื้นที่”

5.1.3 บทบาทของการจัดการตนเอง

กลุ่มตัวอย่างชาวบ้านที่ร่วมกันแก้ปัญหอย่างจริงจัง ส่วนมากมักจะผู้ที่เคยเดือดร้อนจากการจับกุมโดยตรงและไม่เข้าใจในรากเหง้าของปัญหา ทำให้มีการปรับความคิดจากเดิมที่คิดว่าภาครัฐต้องมีหน้าที่

แก้ปัญหา เปลี่ยนมาเป็นประชาชนต้องมีหน้าที่ในการแก้ปัญหา การนำกฎหมายมาให้ประชาชนเข้าใจ รู้สิทธิที่จะสู้ที่จะปกป้องตัวเอง จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายมีความก้าวหน้าเช่นนี้ได้ ประกอบกับสบโอกาสทางการเมือง เนื่องจากการแก้ปัญหานั้นเริ่มขึ้นในช่วงที่มีรัฐบาลที่ทำงานอย่างต่อเนื่องอย่างจริงจัง โอกาสดีที่เครือข่ายได้มีทีมเจรจาที่แต่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรีในการประสานการแก้ปัญหากับการเมืองอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับความรุนแรงของปัญหายังไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น การรับข้อเสนอในการดำเนินการแก้ไขจึงทำได้ไม่ยากนัก อำเภอคุระบุรีจึงเป็นพื้นที่ที่กรณีศึกษาแนวทางการแก้ปัญหขององค์กรและหน่วยงานต่างๆ หลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานรัฐมนตรีสมัชชาเกษตรกร นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ สำนักงานปฏิรูป (สปร.) และยังมีโอกาสที่สำคัญคือกรมที่ดินมีโครงการเดินสำรวจออกโฉนดที่ดิน ขณะเดียวกันกระบวนการแก้ปัญหาไปถึงจุดเปิดทางที่สามารถกันป่าออกจากชุมชนได้ จึงทำให้โครงการเดินสำรวจสามารถเข้ารังวัดออกโฉนดได้ทันที

5.2 ข้อเสนอการเริ่มต้นสร้างเครือข่ายสำหรับชุมชน

- 1) **การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน** เริ่มด้วยการวิเคราะห์ ถึงปัญหาภายในพื้นที่ก่อน สร้างจิตนาการร่วมในการแก้ปัญหา พร้อมทั้งจะลุกขึ้นมาจัดการปัญหาของตัวเอง ปัญหาของเราเราต้องแก้เอง เมื่อเริ่มมองเห็นความเดือดร้อนของปัญหาเหมือนกัน พัฒนาไปสู่การขยายความเข้าใจสู่กลุ่มอื่นๆ เพื่อค้นหาวิธีการ เริ่มต้นจากความร่วมมือภายในและขยายไปสู่ผู้นำทางการผู้ใหญ่บ้านและกำนัน
ที่ปรึกษาเครือข่ายฯ ประเมินชุมชน การเมืองภายใน ต้นทุน ศักยภาพชุมชน และเริ่มด้วยการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหา พัฒนาเรื่องความรู้และสิทธิของพลเมือง ยกกระดับปัญหาให้เห็นถึงโครงสร้างของปัญหา และพัฒนาแกนนำให้ลุกขึ้นมาเป็นเจ้าของปัญหาเอง ซึ่งคุระบุรีอาจมีต้นทุนที่สูงเพราะแกนนำส่วนใหญ่มาจากผู้นำทางการและขยายไปสู่ผู้นำธรรมชาติและผู้เดือดร้อนเข้าร่วมกระบวนการแก้ปัญหา
- 2) **พัฒนาศักยภาพของแกนนำ** แกนนำศรัทธาพลังประชาชนมีอำนาจในการขับเคลื่อน และมีวิสัยทัศน์ที่เปิดกว้าง มองปัญหาออก พัฒนาการวิเคราะห์หลักคิด และ พร้อมจะเรียนรู้ใหม่ๆ รู้จักประมวลสิ่งที่ได้เรียนรู้เป็น จับประเด็นเป็น
- 3) **การเรียนรู้เพิ่มศักยภาพ** เรื่องความรู้เข้าใจในกฎหมายสิทธิชุมชน ที่มีผลต่อการแก้ปัญหที่ตัวเองเผชิญอยู่ การพัฒนาตัวเองและพื้นที่อื่นจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาใหม่ๆ ด้วยตัวเอง ดิ้นตัวตลอดเวลา ขณะเดียวกันรอบข้างของขบวนการก็มักจะมีสมาชิกหรือคนรอบข้างที่รอคอยพลอยการแก้ปัญหา โดยที่เชื่อว่าปัญหาแก้ได้ตนเองก็จะได้ด้วย เมื่อไม่เป็นสมาชิกไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาก็เป็นอุปสรรค แรงเสียดทานนี้ด้วยเช่นกัน

- 4) **ควรมีกองทุนต่อผู้** กระบวนการชุมชนต้องสามารถพึ่งทุนจากภายใน ในการเตรียมข้อมูล การประชุม การเคลื่อนไหว ที่จะดูแลคดี ผู้คดี ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือสมาชิก เพราะช่องว่างของกระบวนการยุติธรรมเป็นอุปสรรคของการต่อสู้ และควรมีที่ปรึกษาทางคดีความ
- 5) **ที่ปรึกษา** ชุมชนโดยส่วนใหญ่ไม่สามารถเติบโตและเข้มแข็งเองได้ ที่ปรึกษาจึงมีความจำเป็นอาจเป็นมือประสานทั้งนักวิชาการ นักกฎหมาย ฝ่ายการเมืองเพื่อเปิดทางให้เครือข่ายได้มีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอน และที่ปรึกษาดังกล่าวต้องอยู่ข้างหลังแกนนำ
- 6) **การจัดกระบวนการเครือข่าย** การทำงานเป็นเครือข่ายมีความจำเป็นต้องเดินเป็นระนาบ เป็นคณะทำงาน เพื่อลดแรงเสียดทาน แรงปะทะจากคู่แข่ง หรือคู่แข่ง สามารถทดแทนกันได้ ลดเป้าหมาย เคลื่อนได้อย่างมั่นคง สิ่งสำคัญคือมวลชลที่เป็นสมาชิกต้องเข้าใจและเข้าร่วมทุกกระบวนการ
- 7) **ต้องมีพันธมิตรกับภาคอื่น** หนึ่งเครือข่าย ร้อยภาคี เพื่อเสริมพลังในการเคลื่อนไหวขบวนประชาชนสามารถประสานได้ทั้งภาครัฐและประชาชน

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชนในการรักษาทรัพยากรและชะลอการบุกรุก

การหยุดการบุกรุกป่าต้องหยุดตั้งแต่ต้นเหตุ ชุมชนต้องเป็นผู้ดูแลรักษา ไม่บุกรุกเพิ่มและป้องกันเส้นรั้วการบุกรุกจากภายนอกด้วย ขณะเดียวกันภาครัฐต้องมีข้อยุติ มีข้อตกลงร่วมกัน ในแนวเขต จะหยุดยังปัญหาได้ โดยเฉพาะภาครัฐต้องพร้อมที่จะแก้ปัญหา เจ้าหน้าที่ระดับท้องที่ต้องเสนอแนวทางและสภาพปัญหาไปส่วนกลาง ซึ่งข้อเสนอภาคปฏิบัติในการแก้ทั้งรัฐและชุมชนร่วมกัน คือ

5.3.1 ระหว่างที่อยู่ในกระบวนการพิสูจน์สิทธิ

- **ต้องมีการดูแลรักษาแนวกันชน** สำหรับพื้นที่ป่าที่กลายมาเป็นพื้นที่เกษตร แปลงสุดท้ายที่ติดขอบกับอุทยานหรือป่าสงวน ชุมชนมีการพูดคุยกัน จากชุมชนที่อาศัยอยู่มา 5-10 ปี ต้องเป็นแนวกันชนป่าไม้กับชุมชนในการกันเขตและรักษาผืนป่าร่วมกัน ในทางปฏิบัติวิธีนี้ยังเกิดขึ้นไม่มาก
- **ปรับปรุงการทำอาชีพเชิงอนุรักษ์** พื้นที่สมบูรณ์ที่มีทรัพยากรเหมาะสมแก่การท่องเที่ยว การทำท่องเที่ยวเชิงนิเวศร่วมกับชุมชนจะเป็นทางออก ในการช่วยกันดูแลร่วมกันระหว่างรัฐกับชุมชน ปัจจุบันการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่วนอุทยานดูแลทั้งหมด สร้างมาตรการร่วมกัน โดยเปิดการท่องเที่ยวให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการเดินป่า ชีวช้าง ล่องเรือ ดำน้ำ ดูควาย ดูถ้ำ วิธีนี้จะเป็นทางออกในการบรรเทาการบุกรุกทำลายป่ามาทำพื้นที่ทำกิน และขณะเดียวกันการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นกลไกในการรักษาทรัพยากรไปพร้อมกัน กล่าวคือ เมื่อถ้าสนับสนุนให้ชุมชนเป็นผู้จัดการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับชุมชนเอง การตระหนักถึงความสำคัญในการรักษาทรัพยากรจะเกิดขึ้นโดยปริยาย เพราะ การอยู่กับป่ากับการหากินต้องเป็นไปด้วยกัน ถ้าแหล่งอาชีพจากการท่องเที่ยวซึ่งเป็นป่าของชุมชนถูกทำลาย ผลกระทบก็จะส่งถึง

ชาวบ้านโดยตรง วิธีนี้จะเป็นทางออกในการอนุรักษ์ ที่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตจริงร่วมกับชุมชน ซึ่งทั้งสองกรณีสามารถทำควบคู่กันได้ และต้องมีการสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ทางการตลาด พร้อมกับต้นทุนในการเริ่มต้นด้วยกันกับชุมชน

5.3.2 แนวทางในการรักษาที่ดินและเอกสารสิทธิที่ได้มา

ในอนาคตเมื่อกระบวนการพิสูจน์สิทธิ-เพิกถอนเขตป่าอนุรักษ์ออกจากพื้นที่ ดำเนินการไปจนถึงการออกเอกสารสิทธิให้กับประชาชนแล้ว ในพื้นที่ที่ชาวบ้านมีสิทธิที่ควรได้รับการยอมรับก็ต้องผลักดันไปให้ถึงสิทธินั้น ไม่ว่าจะเป็นโฉนด หรือ นส.3ก แต่ขณะเดียวกันหากมอบเอกสารสิทธิเป็นโฉนดรายแปลง การรักษาไว้ไม่ให้ขายนั้นจะทำได้ยาก การแก้ไขรายชุมชน คือควรออกโฉนดชุมชนสำหรับสมาชิกที่ไม่สามารถกันพื้นที่ออกจากป่าอนุรักษ์ให้ได้ ซึ่งแนวทางด้านสิทธิพร้อมกับการรักษาที่ดินร่วมกันมีดังนี้

- **โฉนดรายแปลง** กรณีที่พิสูจน์แล้วว่ามีการใช้ประโยชน์ที่ดินมาก่อนปี 2517 ควรจะให้สิทธิที่เจ้าของควรจะได้รับอย่างแท้จริง ซึ่งกรณีนี้มีข้อเสนอแนะที่ควรพิจารณา คือ การออกโฉนดแบบ “สลักหลัก” ซึ่งหมายถึง เอกสารโฉนดนี้จะใช้ทำธุรกรรมทางธนาคารได้แต่เมื่อได้มาแล้ว ห้ามซื้อขายอย่างน้อย 10 ปี หรือ 20 ปี หากเจ้าของเสียชีวิต ก็สามารถมอบให้ลูกให้หลานได้ตามไปเท่านั้น หรืออาจออกโฉนดเฉพาะเพื่อการเกษตรเท่านั้น ถึงแม้ว่าแนวโน้มการขายที่ดินในคุระบุรีนั้นจะน้อยกว่าที่อื่น เพราะเป็นพื้นที่เกษตรกรรม แต่ขณะเดียวกันคนจากเมืองท่องเที่ยว เมืองใหญ่ที่ขายของตัวเองแล้วมาซื้อที่นี้แทน การป้องกันไม่ให้สมาชิกกลายเป็นคนที่ไม่มียากิน หรือเสียที่ดิน ก็มีอีกแนวทางหนึ่งสำหรับพื้นที่ไม่สามารถหาข้อยุติในการออกโฉนดรายแปลงได้ ก็ควรออกโฉนดชุมชน
- **โฉนดชุมชน** การได้มาซึ่งโฉนดชุมชนเป็นการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนเพราะที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตขั้นต้นของอาชีพเกษตรกร ปัญหาที่ดินที่มีแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลายและไม่สามารถแก้ไขได้ โฉนดชุมชนจะเป็นช่องทางหนึ่งให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารจัดการที่ดิน คือ ต้องเข้าใจว่าต้องมีความเป็นชุมชน มีการจัดการชุมชน มีแผนโครงการจัดการที่ยั่งยืนทั้งการอยู่อาศัยร่วมกัน ระบบการผลิตและเกษตร รวมถึงมีการรักษาที่ดินอย่างไรให้ที่ดินอยู่กับเกษตรกรจริงๆ

5.4 ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาของเครือข่าย

5.4.1 ด้านกฎหมาย

กฎหมายป่าไม้ ควรปรับปรุงให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ การยึดแต่กฎหมายเพียงอย่างเดียวมีปัญหา โดย

- พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ร.บ.ป่าสงวน พ.ร.บ.เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จะต้องแก้เรื่องการมีส่วนร่วมให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดพื้นที่ ส่วนของชุมชนที่อยู่ระหว่างการพิสูจน์สิทธิให้ใช้มาตรการผ่อนปรน มติ 30 มิ.ย. 41 ร่วมกับระดับกรมต้องดำเนินการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง

- ต้องมีการบัญญัติกฎหมายให้มีความสอดคล้องเรื่องสิทธิชุมชน และปฏิญญาสากลว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้อำนาจหน้าที่ตามมาตรา 22 ที่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่สามารถตัดฟันพืชผล
- ควรมีมาตรการรักษาที่ดินและโฉนดชุมชน สำหรับชุมชนที่จะได้สิทธิคืนในอนาคต
- ผู้นำท้องถิ่นเสนอว่า ควรผ่อนปรนและปรับเปลี่ยนสิทธิใน ภบท.5 จากปัจจุบันที่ไม่ใช่เอกสารสิทธิ์ และไม่สามารถใช้อ้างอิงในการรับรองใดๆ ได้เลย ให้ปรับกฎหมายเป็น ให้พื้นที่ที่เสีย ภบท.5 สามารถรับการสงเคราะห์กองทุนสวนยางได้ โดยร่วมกับ อบต. รับรองแล้ว พื้นที่ทำกินมาแล้วแล้ว 10-20 ปี ร่วมเสียดินกับรัฐ รัฐก็จะได้ภาษี ชุมชนก็มีความมั่นคง ความขัดแย้งและกำแพงของปัญหาจะเบาบางลง

5.4.2 การจัดการปัญหาโดยชุมชน ท้องถิ่นและหน่วยงาน

สร้างเวทีทำงานร่วมกันระดับอำเภอ โดยประชุมกันทุกเดือนแล้วไต่ถามจากทางจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำมาจัดทำแผนร่วมกัน นำมาอบรมหรือทำแนวเขต โดยทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากัน สร้างกระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมด้วยกัน ทั้งเครือข่ายชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน สำนักงานที่ดิน ,ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานป่าไม้ฯ สำนักงานอุทยานแห่งชาติ และสถานีป่าชายเลน ช่วยกันทำแผนพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน ออกเป็นข้อบัญญัติของท้องถิ่น เริ่มจากการแก้ปัญหาที่ดิน ไปสู่การจัดการทรัพยากร ทำแผนแม่บทการใช้ที่ดินของจังหวัดตัวเอง สร้างธรรมนูญในการจัดการป่ากับชุมชน และกำหนดแผนการพัฒนาในอนาคต จากเครือข่ายที่รวมกันเป็นขบวนเดียว เป็นแผนพัฒนาหลักของตัวเอง กำหนดทิศทางด้วยตัวเอง

5.5.3 การพัฒนาศักยภาพสมาชิก

มีการทำงานกับชาวบ้านในระดับพื้นที่ให้ตกผลึกเรื่องสิทธิเรื่องข้อมูลต้องทำรายละเอียด เพื่อนำเสนอกันด้วยข้อมูลระดับครัวเรือนให้ชัดเจน ชุมชน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดย

- ทบทวนปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ / หลักประกันว่าเมื่อได้สิทธิในการทำกินไปแล้ว ที่ดินนั้นจะอยู่กับเกษตรกร
- ขยายความเข้าใจด้านสิทธิ กฎหมายมาตรการ การถือครองที่ดิน และการกระจายสิทธิให้ชาวบ้านเข้าใจมากขึ้น โดยเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียกันระหว่างสิทธิแต่ละชนิดที่สามารถมีได้

เอกสารอ้างอิง

Ryan Knight, Kate Watson, Jennifer Dill, Patricia Moore and Katie Miller (2010)

IUCN ประเทศไทยและ IUCN แผนงานด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมระดับภูมิภาคเอเชีย คู่มือการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอำเภอคุระบุรี. กรุงเทพฯ, ประเทศไทย

กรมอุทยาน, 2555, รายละเอียดของอุทยานแห่งชาติในจังหวัดพังงา [URL] http://www.dnp.go.th/npo/Html/Arrange_Np/Established_Np.html

กรมป่าไม้, 2555,รายละเอียดขอป่าสงวนในจังหวัดพังงา [URL] www.forest.go.th/forestry_law

หน่วยวิจัยสารสนเทศเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น, 2555, ข้อมูล GIS ป่าไม้ในประเทศไทย.

ฝ่ายจัดการระบบฐานข้อมูล ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2555, ข้อมูลจังหวัดพังงา [URL] http://www.dpt.go.th/ITCItadb/changwat_info/พังงา.pdf

ผลงานรางวัลลูกโลกสีเขียวครั้งที่ 7 ประจำปี 2548, บ้านบางติบ [URL] <http://ptinternet.pttplc.com/greenglobe/2548/community-02.html>)

ประวัติความเป็นมาของอำเภอคุระบุรี, 2555 [URL] <http://www.kuapa.com/documents/AmphurKuraburiHistory.pdf>

Ryan Knight et al., 2010, คู่มือการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา, IUCN ประเทศไทย.

IUCN.,2010,การศึกษาด้านเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่โครงการBMZ [URL] http://cmsdata.iucn.org/downloads/socio_ecology_study_report_in_the_bmzs_working_area_in_phang_nga_and_ranong_thailand_1.pdf

IUCN.,2010,การประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โครงการ **BMZ** [URL] http://cmsdata.iucn.org/downloads/bmz_socio_economic_assessment_report__thai_.pdf

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงา, 2555, ชื่อบ้านนามเมือง <http://www.phangngaculture.go.th/namedetail.php?did=29>

ภาคผนวก

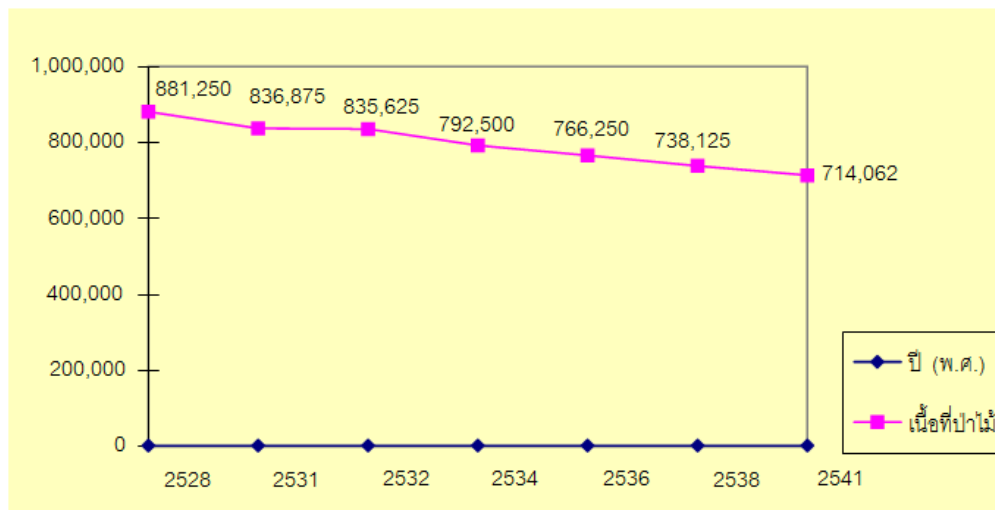
ข้อมูลป่าไม้ของจังหวัดพังงา

ป่าไม้ของจังหวัดพังงา มีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,606,809.00 ไร่ สภาพภูมิประเทศของจังหวัดพังงา เป็นภูเขา สลับซับซ้อน ทอดเป็นแนวยาวจากทิศเหนือไปยังทิศใต้ มีสภาพป่าเป็นป่าดงดิบ ซึ่งติดต่อกับจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นส่วนใหญ่ สำหรับบริเวณที่เป็นที่ราบจะลาดลงจากทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตกลงสู่ทะเลอันดามัน ตามชายฝั่ง ทะเลจะมีป่าชายเลนเกือบตลอดพื้นที่ และมีเกาะอยู่ในทะเลอันดามันเป็นจำนวนมาก เช่น เกาะยาวหมู่เกาะสุรินทร์ และหมู่เกาะสิมิลัน (เป็นกลุ่มเกาะที่มีธรรมชาติสวยงามและจัดเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีชื่อเสียงในระดับโลก)

จังหวัดพังงา มีพื้นที่ป่าไม้ตามผลการจำแนกประเภทที่ดินในพื้นที่ 8 อำเภอ คือ อำเภอเมืองพังงา ะปะง คุระบุรี ทับปุด ท้ายเหมือง ตะกั่วป่า ตะกั่วทุ่ง และอำเภอเกาะยาว ประมาณ 1,871,799.75 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 71.80 ของพื้นที่จังหวัด โดยมีป่าแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ป่าบก และป่าชายเลนป่าบก สภาพทั่วไปเป็นป่าดงดิบ มีพื้นที่ประมาณ 1,596,931.00 ไร่ มีชนิดไม้ที่ขึ้นอยู่ เช่น ไม้ยาง กระบาก นาคบุตร หลุมพอ แดงเขาทุเรียนป่า ทั้งและไม้ตะเคียนต่าง ๆ เป็นต้น ในปัจจุบันคงเหลือพื้นที่ป่าบกที่ ยังคงสภาพสมบูรณ์อยู่ประมาณ 510,101.00 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.94 ของพื้นที่ป่าบกทั้งหมด หรือ 27.25 ของ พื้นที่ป่าทั้งจังหวัด ป่าชายเลน มีพื้นที่ประมาณ 274,868.75 ไร่ (ยกเว้นอำเภอกะปง ซึ่งเป็นอำเภอเดียวของจังหวัดพังงา ที่ไม่มีป่าชายเลน) ชนิดไม้ที่ขึ้นอยู่ เช่น ไม้โกงกาง ตะปุนดำ ตะปุนขาว ถั่วดำ ถั่วขาว แสม โปรง จิกทะเล หงอนไก่ทะเล และไม้เตาคุม เป็นต้น ในปัจจุบันคงเหลือพื้นที่ป่าชายเลน ที่ยังคงสภาพเป็นป่าสมบูรณ์อยู่ ประมาณ 191,976.00 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 69.84 ของพื้นที่ป่าชายเลนทั้งหมด หรือ ประมาณ ร้อยละ 10.26 ของพื้นที่ป่าทั้งจังหวัด

จังหวัดพังงา มีป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 73 แห่ง มีพื้นที่ประมาณ 1,516,889.00 ไร่ และอยู่ในระหว่าง ดำเนินการกำหนดเป็นป่าสงวนแห่งชาติอีกจำนวน 3 ป่า พื้นที่ประมาณ 64,991 ไร่ มีอุทยานแห่งชาติ 7 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน อุทยานแห่งชาติเขาลึก – ถ้ำรู อุทยานแห่งชาติลำปี - หาดท้ายเหมือง อุทยานแห่งชาติศรีพังงา อุทยานแห่งชาติแหลมสน

แผนภูมิแสดงพื้นที่ป่าไม้ ปี 2528 - 2541

ข้อมูลจาก ฝ่ายจัดการระบบฐานข้อมูล ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2555

ประวัติและความเป็นมาของชุมชนในกรณีศึกษา

จากข้อมูลของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงา (2555)

และเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง (2554)

บ้านทุ่งนา หมู่ 1 ตำบลคุระ

ความหมาย/ที่มาของชื่อบ้าน

บ้านทุ่งนา เดิมหมู่บ้านแห่งนี้ชาวบ้านจะประกอบอาชีพการทำนาข้าวเป็นจำนวนมาก จะปลูกข้าวบริเวณที่ราบชายทะเล ซึ่งมีน้ำจืดพอที่ทำนาได้ ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดกระบี่ จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประวัติชุมชน

มีสถานที่สำคัญคือ ที่ว่าการอำเภอฯ สถานีตำรวจภูธรฯ โรงเรียน 2 แห่ง และวัด 2 แห่ง เพราะในปี พ.ศ. 2511 ได้มีครูย้ายมาสอนที่ตำบลคุระ กิ่งอำเภอคุระบุรี ชื่อครูแพรว ทองทวีวัฒน์ อายุ 87 ปี ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่ และเป็นข้าราชการบำนาญ

บ้านหินลาด หมู่ 3 ตำบลคุระ

ความหมาย/ที่มาของชื่อบ้าน

อีกตำนานหนึ่งเล่าว่า "ตายนคิง" ซึ่งมีอาชีพขายโคผ่าน "บ้านห้วยทรัพย์" เข้าสู่เขต "บ้านเตรียม" (บ้านที่ตั้งชั้นหมากของพ่อตารักมี) ผ่านเข้าสู่เขตหมู่บ้านแห่งนี้ ซึ่งระหว่างทางจะมีภูเขากั้นกลาง การเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบาก ต้องปีนป่ายผ่านแนวหินที่ทอดลาดเป็นทางยาว หมู่บ้านนั้นจึงได้ชื่อว่า "บ้านหินลาด" สืบมาจนถึงปัจจุบัน

ประวัติชุมชน

บ้านหินลาด สมัยก่อนเป็นหมู่ที่ 6 ตำบลคุระบุรี ต่อมามีการจัดหมู่บ้านใหม่ซึ่งเปลี่ยนมาเป็นหมู่ที่ 3 ตำบลคุระ ประชาชนส่วนใหญ่ย้ายมาจากจังหวัดกระบี่และนครศรีธรรมราชได้มาสร้างถิ่นฐานก่อนสงครามโลก ครั้งที่ 2 การเรียกชื่อหมู่บ้านเรียกตามลักษณะของหินที่ลาดเอียงว่า "บ้านหินลาด" ราษฎรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำประมง ทำไร่ ทำสวน นับถือศาสนาอิสลาม 80%

บ้านเตรียม อ่าวเคย หมู่ 4 ตำบลคุระ

ความหมาย/ที่มาของชื่อบ้าน

บ้านเตรียม มีตำนานเล่าว่า กาลครั้งหนึ่งมีบุรุษนามว่า "พ่อตารัศมี" มีนิวาสสถานสถิตอยู่บนยอดเขา ต่อแคว้นระหว่าง อำเภอคุระบุรี กับจังหวัดสุราษฎร์ธานี "พ่อตารัศมี" เป็นคนรูปร่างผิพรรณหน้าตาดี ร่ำรวยทำให้มีสาว ๆ มาสนใจ และแอบหลงรักเป็นจำนวนมาก ขณะนั้นมีหญิงสาวนางหนึ่งนามว่า "นางคำ" อยู่ในละแวกใกล้เคียงเป็นคนรูปร่างหน้าตาไม่สวย ผิพรรณดำคล้ำ ได้เกิดหลงรักพ่อตารัศมี และด้วยวิสัยเจ้าชู้ของฝ่ายชาย ทั้งสองจึงแอบได้เสียกันแต่ "แต่พ่อตารัศมี" ยังติดพันสาวอื่น ๆ อีก ต้องทำให้ "นางคำ" ต้องได้รับความขมขื่นใจเป็นอย่างยิ่ง ขณะนั้นในหมู่บ้านอีกตำบลหนึ่ง มีหญิงงามชื่อว่า "นางขาว" เป็นหญิงรูปร่างงามน่ารัก มีกิริยาอ่อนหวานสุภาพเรียบร้อย เป็นที่กล่าวขานไปทั่วสารทิศ ทำให้เป็นที่หมายปองของชายทั่วไป จึงมีชายหนุ่มไปสู่ขอเป็นจำนวนมาก แต่ "นางขาว" ก็ไม่ยอมรับรักชายใด

กิตติศัพท์ความงามของ "นางขาว" ได้ยินไปถึงหูของ "พ่อตารัศมี" ทำให้เกิดหลงรักนางทั้ง ๆ ที่ไม่ได้เห็นหน้า จึงประสงค์จะแต่งงานกับนาง และได้อ่อนวอนพ่อแม่ของตนไปสู่ขอ "นางขาว" ให้กับตน ฝ่ายพ่อแม่ของ "พ่อตารัศมี" อยากให้ลูกเป็นฝั่งเป็นฝา จึงได้จัดเสกและขบวนขันหมาก ประกอบด้วยขบวนช้างหลายเชือกเดินทางบุกป่าฝ่าดงเพื่อไป สู่ขอ "นางขาว" และได้แะเพื่อหยุดพักจัดเตรียมขบวนขันหมากที่อยู่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ซึ่งต่อมาหมู่บ้านแห่งนี้นั้นได้ชื่อว่า "บ้านเตรียม" สืบมาจนถึงปัจจุบัน

ประวัติชุมชน

เดิมชุมชนอ่าวเคยมีประชาชน อาศัยอยู่ริมทะเลอ่าวเคย ประมาณ 10 – 20 ครอบครัว ซึ่งตั้งชุมชนอยู่บริเวณต้นมะพร้าวที่ยังเหลืออยู่ในปัจจุบัน คาดว่าอยู่มาก่อน พ.ศ.2440 คนในสมัยก่อนผู้คนจะทำการสัญจรทางเรือ และการเดินเท้า โดยผู้คนสมัยก่อนในอ่าวเคยนี้ ยึดอาชีพทำกะปิ น้ำมันยาง ทำนา ทำไร่ ทำประมง บางส่วนก็ร่อนแร่ โดยมีเรือมารับซื้อที่ทำได้ (ทำดาเลียม หรือ ทำดาธรรมในปัจจุบัน) เหตุที่มีชื่อเรียกว่าอ่าวเคย เพราะมีกุ้งซึ่งนำมาทำเคย (กะปิ) มาก จนขนาดถึงกับว่าเวลาคลื่นซัดเข้ามา กุ้งก็จะขึ้นมาเคยอยู่บนหาด เมื่อคลื่นลูกหลังซัดมาก็จะพัดกุ้งลงทะเลกลับไป คนจึงนำกุ้งมาทำเคย จึงได้ชื่อว่าอ่าวเคยจนถึงปัจจุบัน

ประมาณ พ.ศ.2480 คนยังทำนา ทำไร่เลื่อนลอย คือทำข้าวไร่บางส่วนก็เริ่มจะทำสวน ผลไม้ โดยปลูกพืชผสมไว้กิน และทำไร่ข้าว โดยปลูกหมาก สะตอ ถั่วลิสง มะละกอ ซึ่งเป็นพืชที่ใช้กิน หรือแจกจ่ายแลกเปลี่ยนเป็นส่วนใหญ่

ชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในอดีต คือ ปากเตรียม ทุ่งนางคำ และบ้านเตรียม ซึ่งผู้คนสัญจรไปมาหาสู่กันโดยเดินเท้า อุปกรณ์ที่ให้แสงสว่างกลางคืนคือกระบอกไฟ ซึ่งเป็นชุมชนที่มีอยู่พร้อมอ่าวเคย ในอดีตอ่าวเคยขึ้นอยู่กับกิ่งอำเภอ เกาะคอเขา การที่คนจะไปอำเภอหรือบ้านอื่นต้องใช้เรือเป็นพาหนะ ซึ่งการเดินทางจากอ่าวเคยไปอำเภอเกาะคอเขาต้องแจวเรือไปประมาณ 2 วัน ไปตะกั่วป่าประมาณ 3 วัน

ประมาณ พ.ศ.2490 ผู้คนเริ่มอพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนอ่าวเคยเพิ่มขึ้นจึงทำให้มีการขยายที่อยู่โดยเริ่มย้ายมาอยู่บริเวณวังนางทอง ได้เดือนหมู่ 4 ปัจจุบันบางส่วนในสมัยก่อน ทุ่งนางคำ และปากเตรียม มีชาวมอแกน อาศัยจอดเรืออยู่บริเวณแหลมหลินบรือล่ำ ธรรมชาติก็มีความอุดมสมบูรณ์มีทุ่งหญ้าเขียวขจี เมื่อเสร็จจากฤดูทำนาชาวบ้านก็จะนำควายข้ามไปเลี้ยงยังทุ่งนางคำ โดยค้อนข้ามเขาจนเป็นทางลัด ไม่ว่าจะเป็นมาจากกำแพง (สุขสำราญในปัจจุบัน) ห้วยทรัพย์เตรียม ก็ข้ามไปลอยเลี้ยวที่ทุ่งนางคำ จึงทำให้เกิดชื่อเรียกทางข้ามเขาจากอ่าวเคยไปปากเตรียมว่าทางควายข้าม

ในสมัยก่อนนี้หากมีการล้มตายของผู้คน ก็ทำการฝังที่ป่าช้า ซึ่งยังคงใช้เป็นสถานที่ฝังศพอยู่ต่อมาต่อมาจนถึงปัจจุบัน(บริเวณวงเวียนปัจจุบัน) หากเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะใช้ยาสมุนไพรจากหมอประจำบ้าน ชื่อหมอเคลือม ซึ่งเก่งทั้งสมุนไพรและไสยศาสตร์ ส่วนคนพุทธก็จะเผาที่เชิงตะกอน โดยที่พักสงฆ์บ้านเตรียมในอดีตตั้งอยู่บริเวณโรงเรียนบ้านเตรียมในปัจจุบัน โดยมีพ่อท่านแสงเป็นเจ้าอาวาส ต่อมาเป็นอาจารย์ช่วง ซึ่งนำหลวงพ่อบุญอัมมสิริมา มาไว้ที่พักสงฆ์ด้วย หลังจากนั้นได้ย้ายจากบริเวณบ้านเตรียมมาตั้งบริเวณวัดในปัจจุบัน โดยพ่อหลวงจวงมาจนถึงปัจจุบัน

ประมาณ พ.ศ.2500 เริ่มมีการสำรวจทางและตัดทางผ่าน หมู่บ้านเตรียมซึ่งเป็นถนนเพชรเกษมในปัจจุบัน ผู้คนก็ย้ายจากวังนางทองและอ่าวเคยมาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมถนนเพชรความสะดวกสบายในการเดินทาง แต่ก็ยังคงทำนาทำไร่ ทำสวนอยู่ทั่วบริเวณหาดอ่าวเคยเขาปากเตรียม และยังคงเดินเท้าไปยังปากเตรียมโดยใช้ทางควายอยู่ตลอดมา

ประมาณ พ.ศ.2510 ผู้คนต่างถิ่นอพยพเข้ามาอยู่ในบริเวณหาดอ่าวเคยอีกครั้งเพราะแร่ในสมัยนี้ราคาดีและการร่อนแร่ได้เร็วมาก จึงทำให้มีการซื้อขายที่ดินให้แก่กันในราคาไม่แพง เพื่อใช้ปลูกข้าวและทำสวน ส่วนใหญ่จำทำสวนสะตอ เพราะราคาดี และทุเรียน มีบ้างที่ทำสวนผลไม้อื่นๆ

ตั้งแต่ พ.ศ.2512 – 2520 คนอพยพเข้ามาอยู่ที่อ่าวเคยมากขึ้น มีการสร้างสวนยางพารา สวนสดอ มะม่วงหิมพานต์ มะพร้าว แลผลไม้อื่นๆ จนกระทั่ง พ.ศ.2522 มีการออกเอกสารสิทธิ์ นส.3ก ให้ชาวบ้านอ่าวเคย ส่วนบางคนก็ไม่ได้ทำ นส.3 บางคนก็ถือเอกสาร สค1 พ.ศ.2498 บางคนก็มีเอกสารแจ้งการถือครองที่ดิน พ.ศ.2519 จนกระทั่ง พ.ศ.2529 มีการออกเอกสารให้ชาวบ้านอ่าวเคยอีกครั้ง หลายรายด้วยกันที่ถือ นส.3ก พ.ศ.2529 ซึ่งเป็นปัญหาอยู่กับหน่วยงานอุทยานแหลมสนอยู่ในปัจจุบัน ยุคนี้นักชาวบ้านก็อยู่กันอย่างปกติสุขจนมาถึง พ.ศ.2532 มีนายทุนเข้ามาที่บริเวณชายทะเลมากเนื่องจากมีการตัดทางถนนเลาะชายทะเล จนกระทั่งปี พ.ศ.2534 หน่วยงานอุทยานแหลมสนเข้ามาตั้งที่บริเวณที่วงเวียนสุดถนนสายอ่าวเคยแรกพกวมาจนถึงปัจจุบันนี้

หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งนางคำ

ความหมาย/ที่มาของชื่อบ้าน

บ้านทุ่งนางคำ มีตำนานเล่ากันว่า กาลครั้งหนึ่งมีบุรุษนามว่า "พ่อตารัศมี" มีนิวาสสถานสถิตอยู่บนยอดเขาต่อแดนระหว่าง อำเภอกุระบุรี กับจังหวัดสุราษฎร์ธานี "พ่อตารัศมี" เป็นคนรูปร่างผิวดำพรหม หน้าดำดำริ้วรอย จึงทำให้มีสาว ๆ มาสนใจ และแอบหลงรักเป็นจำนวนมาก ขณะนั้นหญิงสาวนางหนึ่งนามว่า "นางคำ" อยู่ในละแวกใกล้เคียงกันเป็นคนที่รูปร่างหน้าตาไม่สวย ผิวดำพรหมดำคล้ำได้เกิดหลงรักพ่อตารัศมี และด้วยวิสัยเจ้าชู้ของฝ่ายชาย ทั้งสองจึงได้แอบได้เสียกัน แต่ "พ่อตารัศมี" ก็ยังคงติดพันลูกสาวอื่น ๆ อีก ทำให้ "นางคำ" ต้องได้รับความขมขื่นเป็นอย่างยิ่ง ฝ่าย "นางคำ" เมื่อ "พ่อตารัศมี" สลัดรักไปรักนางขาว ก็เกิดความเสียใจ และอับอายผู้คน ที่ตนประพฤติดังที่ติงาม "นางคำ" จึงตัดสินใจไปตั้งหลักฐานทำกินอยู่ในที่ห่างไกลจากผู้คนโดยไปอาศัยอยู่ในบริเวณทุ่งแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ติดกับ "บ้านหินลาด" จนกระทั่งนางเสียชีวิตลง บริเวณแห่งนี้จึงมีชื่อเรียกว่า "ทุ่งนางคำ" และปรากฏเป็นชื่อหมู่บ้านในปัจจุบัน

บ้านห้วยทรัพย์ หมู่ 6 ตำบลคุระ

ความหมาย/ที่มาของชื่อบ้าน

อีกตำนานหนึ่งเล่ากันว่า มีชายคนหนึ่งนามว่า "ตายนดิง" มีอาชีพรับซื้อโค (วัว) เพื่อนำไปขาย โดยเดินทางรับซื้อด้วยมาจากอำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง เพื่อนำไปขายที่เมือง "ตะโกลา" (ปัจจุบันชื่อเมืองตะกั่วป่า) ได้เดินทางผ่านมาถึง "บ้านห้วยทรัพย์" ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือสุดของอำเภอกุระบุรี และของจังหวัดพังงาต่อเขตกับอำเภอสุดสำราญ จังหวัดระนอง บริเวณนั้นมี "ห้วยน้ำซับ" ซึ่งเกิดจาก "น้ำตกโตนจิก" จึงได้ชื่อว่า "ห้วยซับ" และแผลงมาเป็น "บ้านห้วยทรัพย์" ซึ่งเป็นชื่อหมู่บ้านดังปรากฏในปัจจุบัน

ประวัติชุมชน

บ้านห้วยทรัพย์ เดิมเป็นหมู่ที่ 4 ตำบลคุระ ซึ่งรวมกับบ้านเตรียม บ้านบางหว้า ได้รับการจัดตั้งอนุมัติของกระทรวงมหาดไทยเมื่อปี พ.ศ.2522 เป็นหมู่ที่ 9 ตำบลคุระ ต่อมาเกิดมีการแยกตำบลเป็นตำบลแม่นางขาวส่วนหนึ่ง ได้จัดลำดับหมู่บ้านใหม่ เป็นหมู่ที่ 9 ตำบลคุระ ผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการเลือกตั้งครั้งแรก ชื่อ นายสามารถ หาญจิตร

ชาวบ้านห้วยทรัพย์ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก ราษฎรเข้ามาอยู่บ้านห้วยทรัพย์ เริ่มแรกมาจากจังหวัดกระบี่เป็นส่วนใหญ่ จากตำบลกำพวน ถึงอำเภอสุดสำราญ จากอำเภอทับปุดจังหวัดพังงา และจังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มต้นตั้ง บ้านเรือนประกอบอาชีพทางการเกษตร

บ้านทุ่งมะเดื่อ หมู่ 8 ตำบลคุระบุรี

ความหมาย/ที่มาของชื่อ

บ้านทุ่งมะเดื่อ เดิมชื่อว่าบ้านทุ่งมะเดื่อ แยกการปกครองออกจากหมู่ที่ 1 บ้านทุ่งนา ตำบลคุระ และมีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตเทศบาลตำบลคุระบุรี ได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ.2532 ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดกระบี่ จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสุราษฎร์ธานี

บ้านบางหว้า หมู่ 9 ตำบลคุระ

ความหมาย/ที่มาของชื่อ

ในชุมชนสภาพโดยทั่วไปมีพื้นที่มีลำคลองและคันไม้ชนิดหนึ่งเกิดขึ้นตามลำคลองมีผลสีแดง ชาวบ้านเรียกว่า คันหว้า เรียกลำคลอง ว่า บาง รวมเป็นบางคันหว้าในเวลาต่อมา และเรียก คิดปากว่า บ้านบางหว้าจนมาถึงปัจจุบัน

ประวัติชุมชน

ชุมชนบางหว้าหมู่ที่ 9 ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ได้แยกการปกครองออกจากหมู่ที่ 4 บ้านเตริยม ตำบลคุระ และจัดตั้งหมู่บ้านเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2533

คนกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยคือ นายถัน เพชรทอง ซึ่งเข้ามาอาศัยอยู่ในประมาณปี พ.ศ.2460 เมื่อมีการตัดถนนปี พ.ศ. 2500 ก็เริ่มมีประชากรหนาแน่นและเป็นหมู่บ้านในเวลาต่อมา ส่วนใหญ่ประชากรเป็นคนพื้นเพเดิม จากจังหวัดพังงา ตะกั่วป่า ประมาณ 30% นอกจากนั้นมีการย้ายภูมิลำเนาจากจังหวัดอื่นๆ เช่น จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี พัทลุง อาชีพดั้งเดิม คือ อาชีพทำประมง ทำไร่ ตัดไม้ไผ่ และเผาถ่านขาย เพราะมีพื้นที่ติดกับป่าโกงกางป่าชายเลนตลอดแนว ปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนแปลงอาชีพมาทำการเกษตรปลูกยางพารา ปลูกปาล์ม เนื่องจากตัดไม้ไผ่ เผาถ่านขาย ที่ทำกันมาหลายปีทำให้ป่าไม้เสื่อมโทรม ทางราชการจึงทำการยกเลิกสัมปทาน

บ้านบางหละ หมู่10 ตำบลคุระ

ความหมาย/ที่มาของชื่อบ้าน

สาเหตุที่เรียกชื่อบ้านว่า “บ้านบางหละ” เนื่องจากทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านติดกับชายฝั่งทะเลอันดามัน และมีลำคลองไหลลงไปสู่ทะเล ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า “บาง” และที่เดิมสมัยที่สู้รบระหว่างไทยกับพม่า ต่อสู้กันจนมาถึงบริเวณแห่งนี้ ก็หยุดหรือเลิกสู้รบกัน (หรือ “หละ” เป็นภาษาปักษ์ใต้) ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณแห่งนี้ว่า “บ้านบางหละ” ซึ่งเป็นชื่อบ้านดังปรากฏในปัจจุบัน (ราษฎรส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดกระบี่ และนครศรีธรรมราช)

ประวัติชุมชน

บ้านบางหละ ได้แยกการปกครองออกจากหมู่ที่ 3 บ้านหินลาด ตำบลคุระและได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2534 ประชาชนส่วนใหญ่ย้ายมาจากจังหวัดกระบี่และนครศรีธรรมราช และประกอบอาชีพทำประมง ทำสวน นับถือศาสนาอิสลาม 80% ชาวบ้านบางหละส่วนมากมาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปี พ.ศ. 2505 ได้เกิดวาทภัยขึ้นที่แหลมตะลุมพุกพี่น้องที่อยู่ในพื้นที่เกิดเหตุการณ์ในปีนั้นได้อพยพมาที่จังหวัดพังงาที่บ้านหินลาด บางหละ

ชาวบ้านได้เข้ามาอยู่อาศัยเมื่อปี พ.ศ. 2506 ตามทะเบียนบ้าน ปิ่นนถนนเพชรเกษมที่ผ่านหมู่บ้านนั้น บางตอนยังไม่ได้ลาดยาง ยังคงเป็นถนนดินแดงชาวบ้านที่เข้ามาอยู่ตอนแรกได้ทำงานเป็นลูกจ้างเตาถ่านของนายซัซ ซัซพงษ์ ตามประวัติดังกล่าวเตาถ่านสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2506 เช่นกัน สภาพโดยทั่วไปตามพื้นที่ตามคำบอกเล่าของคนรุ่นแรก สามารถสอบถามได้ 4, 5 สกุล บอกว่า นอกจากทำเตาถ่านแล้วสวนป่าไม้บักยังมีการทำไม้ส่งโรงเลื่อยที่โครงการอยู่หลังตลาดสดคุระบุรีในปัจจุบันที่ตั้งมัสยิดที่บ้านบางหละอดีตเป็นที่รวมยอดไม้ ถนนหลายสายที่ชาวบ้านใช้สัญจรภายในหมู่บ้านอดีตคือถนนที่ลำเลียงบรรทุกไม้ที่โรงเลื่อย สภาพป่าไม้หมดไม้ที่เป็นไม้ซุงเข้างโรงเลื่อยไม้ก็หมดสภาพ ชาวบ้านได้เข้าไปจับจองปลูกสร้างผลอาสิน เช่น ยางพารา สวนผลไม้ เงาะ ทุเรียน ปลูกต้นไม้ ผสมผสานปลูกบ้านอยู่อาศัยและได้ตกทอดมาเป็นมรดกจนถึงปัจจุบัน

บ้านป้อหิน(บ้านคุระ) หมู่ 3 ตำบลแม่นางขาว

ความหมาย/ที่มาของชื่อบ้าน

เริ่มก่อตั้งเป็นหมู่บ้านเมื่อประมาณปี พ.ศ.2500 บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเดิมมีโรงย่อยหิน โรงย่อยหินนี้จะผลิตหินใช้ในการทำถนน เมื่อประมาณ พ.ศ.2500 - 2503 และเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านป้อหิน เดิมบริเวณนี้ที่ตั้งหมู่บ้านป้อหิน เดิมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านนี้เคยเป็นป่าดิบ ใช้เป็นเส้นทางลำเลียงของป่า เช่น หวาย และบรรทุกชักลากไม้ซุงอาชีพดั้งเดิมของชาวบ้านป้อหิน คือ ทำไร่ ทำเหมืองแร่ดีบุก

คนกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านมาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานีและคนในจังหวัดพังงา ซึ่งเป็นคนถิ่นเดิมมาจับจองคือ นางบุญเรียบ ม่วงเมือง ได้เข้ามาอยู่ปี 2503 มีผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายคล่องทิพย์โอสถ มีการตัดถนนผ่านหมู่บ้านปี พ.ศ. 2506 เพื่อทำสัมปทานไม้ ผู้ใหญ่โกลม เพชรประกอบ ได้ให้ข้อมูลว่า ปี พ.ศ. 2508 มีโรงไม้หินมาตั้ง เจ้าของผู้ดูแลชื่อนายประกาย มีผู้คุมคนงานชื่อนายบุญศรี นาเวียง ซึ่งปัจจุบันที่ตั้งอยู่ในที่ดินของนายก เชื้อบ่อคา ตอนแรกเริ่มมีผู้คนเข้ามาจับจองที่ดิน เพื่อทำสวนผลไม้ ยางพารา ทำข้าวไร่ แต่ก็มีปัญหาอยู่บ้าง เช่น ไฟป่า จากนั้นปี พ.ศ. 2518 ก็มี ออป.ก็เข้ามาดำเนินการปลูกป่า ซึ่งขณะนั้นมีชาวบ้านอาศัย ทำกิน อยู่ก่อนแล้ว จนเป็นปัญหามาถึงปัจจุบัน

บ้านนายทุย หมู่ 4 ตำบลแม่นางขาว

ประวัติชุมชน

ในอดีตบ้านนายทุยเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า ของป่า นานาชนิด ชื่อของหมู่บ้านตามคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านกล่าวว่า ที่ตั้งของหมู่บ้านแต่เดิมเป็นที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยของ "ยายมุย" ซึ่งอพยพมาจากอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในอดีตพื้นที่ของหมู่บ้านนายทุยอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เช่นป่าไม้ สัตว์ป่า ของป่า นานาชนิด ผู้คนที่เข้ามาหาของป่าล่าสัตว์ ตัดหวาย ตัดไม้ ในบริเวณนี้ จะต้องเดินผ่านบ้านของ "ยายทุย" และใช้บริเวณบ้านนายทุยเป็นจุดนัดพบ ต่อมาจึงได้เพี้ยนไปเป็น "นายทุย" ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

ประวัติชุมชน

คนกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน ตามคำบอกเล่าว่าเป็นคนไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งในขณะนั้นมีคนถิ่นเดิมอาศัยอยู่ก่อนบางส่วน ปัจจุบันประชากรของบ้านนายทุยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ คนถิ่นเดิม 20% คนที่อพยพมาจากนครศรีธรรมราชและสุราษฎร์ธานี 80% ซึ่งมีผู้ยืนยันว่าได้อพยพมาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช มาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนายทุยตั้งแต่ปี พ.ศ.2505 โดยเข้ามาจับจองพื้นที่ทำไร่เลื่อนลอยทำเหมืองแร่ หาชของป่า (หวาย น้ำมันยาง) โดยบ้านนายทุยอยู่ในพื้นที่หมู่ 12 ตำบลคุระ ได้แยกออกมาเป็นตำบลแม่นางขาว เมื่อปี พ.ศ.2529

บ้านทุ่งรัก หมู่ 6 ตำบลแม่นางขาว

ความหมาย/ที่มาของชื่อบ้าน

พื้นที่ตั้งหมู่บ้านเดิมไปด้วยต้นไม้ที่มีดอกคล้ายต้นดอกกรักอยู่ทั่วไปหมด เพื่อเป็นการเข้าใจและเรียกชื่อได้ง่ายจึงตั้งชื่อว่า "บ้านทุ่งดอกกรัก" เนื่องจากคนภาคใต้พูดภาษาหัววนๆสั้นๆ จากคำว่า "บ้านทุ่งดอกกรัก" จึงเหลือเพียง "บ้านทุ่งรัก" และได้ชื่อ "บ้านทุ่งรัก" เป็นชื่อหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน

ประวัติชุมชน

บ้านทุ่งรัก เดิมอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลคุระบุรี ต่อมาเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงได้แยกเขตการปกครองออกเป็นหมู่ที่ 8 ตำบลคุระ เมื่อปี 2529 ได้แยกออกจากเขตการปกครองของตำบลคุระบุรี เป็นตำบลแม่นางขาว หลังจากที่ได้มีการแยกตำบลเป็นตำบลแม่นางขาว บ้านทุ่งรักก็ได้มาขึ้นกับตำบลแม่นางขาว เป็นหมู่ที่ 6 ตำบลแม่นางขาว และต่อมาได้มีการแยกหมู่บ้านที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามออกจากบ้านทุ่งรัก ไปเป็นหมู่ที่ 7 บ้านบางแดด กระทั่งประมาณ พ.ศ.2510 มีคนจากอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราชและที่อื่นๆเข้ามาจับจองที่ดินทำกินมาจาก

บ้านโชคอำนวย หมู่ 8 ตำบลแม่นางขาว

ความหมาย/ที่มาของชื่อบ้าน

บ้านโชคอำนวย เดิมอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านทับช้าง ซึ่งมีคนอพยพเข้ามาอาศัยบุกเบิกพื้นที่เพื่อตั้งเป็นหมู่บ้าน เมื่อประมาณ พ.ศ.2510 มีชาวบ้านเข้ามาอยู่อาศัยซึ่งส่วนใหญ่มาจากจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นคนยากจน ชาวบ้านในหมู่บ้านจึงตั้งชื่อเรียกว่า "บ้านโชคอำนวย" เพื่อความเป็นสิริมงคลของหมู่บ้าน และได้แยกตัวออกมาตั้งหมู่บ้านใหม่ในปี พ.ศ.2530 เป็นหมู่ที่ 1 ตำบลแม่นางขาว อ.คุระบุรี จ.พังงา จนประมาณปี พ.ศ. 2544 ก็แยกออกมาอีกเป็นหมู่ที่ 8 ตำบลแม่นางขาว อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงาโดยมีผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายวิระชัย ภัคดี คนที่เข้ามาอาศัยกลุ่มแรก

บ้านบางครั้ง หมู่ 3 ตำบลบางวัน

ความหมาย/ที่มาของชื่อบ้าน

มีชายคนหนึ่งชื่อ "ตายนดิ่ง" มีอาชีพรับซื้อวัว เพื่อนำไปขายแต่เกิดเหตุทำให้โคลัมป่วยและตายลง "ตายนดิ่ง" จึงแเล่หนังโคและให้คนช่วยหาหนังโคเดินทางเพื่อนำไปขายเมืองตะโกลา จนถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งเห็นมีแดดออกดี จึงหยุดพักเพื่อทำการตากหนังโค ปรากฏว่าแดดที่เคยออกดีกลับออกเป็น "บางวัน" ในบางวันมีดครึ้ม หนังโคที่ตากแล้วจึงแห้งช้าทำให้มีแมลงวัน มาตอมหนังโคที่ตากไว้เป็นจำนวนมาก จากการที่แดดออกเป็น "บางวัน" และมีแมลงวันมาก หมู่บ้านนี้จึงได้ชื่อว่า "บ้านบางวัน" ดังปรากฏเป็นชื่อหมู่บ้านในปัจจุบัน

ประวัติชุมชน

ในอดีตบ้านบางครั้งเป็นตำบล แต่ต่อมาได้ยุบไปขึ้นกับตำบลบางวัน เดิมที่ราษฎรบริเวณนี้ได้ย้ายมาจากอำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา และมาจากจังหวัดอื่น ๆ เพื่อมาหาของป่า และได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณที่แห่งนี้ ต่อมาได้มีนายทุนเข้ามาทำเหมืองแร่ดีบุก หลังจากที่แร่ราคาตกต่ำลง ราษฎรก็หันมาประกอบอาชีพการเกษตรทำสวนยางพารา สวนปาล์ม

บ้านบางคิบ หมู่ 6 ตำบลบางวัน

ความหมาย/ที่มาของชื่อบ้าน

บ้านบางคิบเริ่มก่อตั้งเป็นหมู่บ้าน เมื่อปี 2524 โดยแยกออกจากหมู่ 5 บ้านคุรอด ต.บางวัน อ.คุระบุรี จ.พังงา เดิมชาวบ้านเรียกพื้นที่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านว่า บ้านบางคิบ หรือ บ้านบางคิต เนื่องจากมีพื้นที่เป็นป่าบกและพื้นที่ทางทะเลติดกับอ่าวทะเลอันดามัน มีป่าชายเลนเป็นแนวกว้างเนื้อที่ประมาณ 6,000 ไร่ ซึ่งชาวบ้านกลุ่มแรกที่อยู่ต่อหอยคิบเป็นอาหาร “หอยคิบ” เป็นหอยชนิดหนึ่งกินอร่อย รสหวาน ตัวเล็กเกาะติดกับหิน เปลือกมีความคม มีอยู่ทั่วไปในบริเวณทะเลบ้านบางคิบ อีกชื่อหนึ่งเรียกว่า “บ้านบางคิต” เนื่องจากใช้เป็นเส้นทางสัญจรทางทะเลในการขนถ่ายแร่ดีบุกจากเขาผ่านเส้นทางท่าเรือที่ใช้ในปัจจุบัน

เรือที่เข้ามาจะติดเกยตื้นเป็นประจำจนคนเรียกกันว่า บ้านบางติด แต่ทั้ง 2 ชื่อชาวบ้านส่วนมากเรียกชื่อ บ้านบางดิบ จนกระทั่งปัจจุบัน

ประวัติชุมชน

คนกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านอพยพมาจากจังหวัดนครศรีธรรมราชคือ นายเพิ่ม สารกิจ พร้อมพรรคพวก มาตั้งรกรากอยู่ในบ้านบางดิบ เมื่อปี 2510 ในช่วงแรกประกอบอาชีพตัดหวาย หาของป่า และทำประมง เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและเนิน เป็นพื้นที่ทำสวนของการเกษตร เป็นพื้นที่อ่าวและป่าชายเลน มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากร

ปัญหาที่ดินในพื้นที่วิจัย

บ้านทุ่งนา หมู่ที่ 1

ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

บ้านทุ่งนา หมู่ที่ 1 ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ในปัจจุบันได้แบ่งออกเป็น 2 เขต เขตที่ 1 อยู่ในเขตเทศบาลตำบลคุระ เขตที่ 2 อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคุระ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบเนินเขา จรดทะเลอันดามัน มีสถานที่สำคัญคือ ที่ว่าการอำเภอฯ สถานีตำรวจภูธรฯ โรงเรียน 1 แห่ง และวัด 1 แห่ง

ในปี พ.ศ. 2517 ได้มีการประกาศกฎกระทรวง ฉบับที่ 719 (พ.ศ. 2517) ออกตามในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 เล่ม 92 ตอนที่ 3 ราชกิจจานุเบกษา 7 มกราคม 2518 และพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าเทือกเขานมสาว ในท้องที่ตำบลคุระ ตำบลแม่นางขาว ตำบลบางวัน อำเภอคุระบุรี และตำบลบางนาฮี อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2531 ฉบับพิเศษ หน้า 10 – 12 เล่ม 105 ตอนที่ 60 ราชกิจจานุเบกษา 16 เมษายน 2531

การประกาศกฎกระทรวง และพระราชกฤษฎีกา ทั้ง 2 ฉบับ ขัดแย้งกับความเป็นจริง เพราะในปี พ.ศ. 2511 ในขณะนั้น ได้มีครูย้ายมาสอนที่ตำบลคุระ กิ่งอำเภอคุระบุรี ชื่อครูแพรว ทองทวีวัฒน์ อายุ 87 ปี ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่ และเป็นข้าราชการบำนาญ ชุมชนตำบลคุระ เป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีวัดหลายแห่ง และโรงเรียนหลายแห่ง ปัจจุบันมี 12 หมู่บ้าน

ตามที่มีประกาศกฎกระทรวง ฉบับที่ 719 (พ.ศ. 2517) ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2517 และพระราชกฤษฎีกา ฉบับพิเศษ หน้า 10 – 12 กำหนดบริเวณที่ดินป่าเทือกเขานมสาว ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2531 ลงวันที่ 6 เมษายน 2531 เป็นการประกาศทับที่ดินทำกิน

ผลกระทบต่อชาวบ้าน

1. ปัญหาของชาวบ้านขอสงเคราะห์ทำสวนยางพาราไม่ได้
2. เจ้าหน้าที่รัฐตัดฟันผลอาสิน เจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการจับกุม

3. แม้จะมีใบเสียภาษีบำรุงท้องที่ ภ.บ.ท. 5 ปัจจุบันชาวบ้านไม่สามารถขอสงเคราะห์ฯ ได้ เนื่องจากนโยบายของรัฐบาล สมัยที่ นายณรงค์ วงศ์วรรณ ดำรง รมต.กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ห้ามโค่นไม้ยางในพื้นที่ที่มีการประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ แม้ดินยางเสื่อมโทรม หรือมีอายุมากกว่า 20 ปีขึ้นไป และที่อยู่อาศัย
4. ชาวบ้านมีความทุกข์ทางใจ กระทบกระเทือนถึงความมั่นคงในชีวิต เนื่องจากไม่สามารถมีเอกสารสิทธิในที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย ต้องอยู่อย่างหวาดระแวง เพราะเกรงว่าจะโดนเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุม หรือขับไล่ออกจากพื้นที่ แม้จะโดนโค่นต้นยางที่เสื่อมโทรม ก็ขอสงเคราะห์ทำสวนยางไม่ได้ ชาวบ้านขาดสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

ข้อเสนอของชุมชน

มีการยื่นเรื่องต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในพื้นที่ เช่นบ้านทุ่งนา หมู่ที่ 1 ตำบลคุระ ในวันที่ 28 กันยายน 2542 ส่งถึง สถานีพัฒนาที่ดินพังงา / ผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา / รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฎ์) โดยยื่นข้อเสนอในการแก้ปัญหาคือ

1. ขอให้ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการกันเขตป่าออกจากชุมชนทั้งที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย
2. ชุมชนบ้านทุ่งนา สามารถทำประโยชน์ในที่ดินได้ตามปกติ ในระหว่างดำเนินการกันแนวเขตป่าออกจากชุมชน หรือดำเนินการพิสูจน์สิทธิในที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย โดยปราศจากการจับกุม ขับไล่ ตัดฟันผลอาสิน หรือการก่อกวนแกล้งใดๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานภาครัฐ
3. รัฐจะต้องเร่งแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมตรวจสอบ และแก้ไขปัญหาแนวเขตป่าออกจากชุมชน และออกเอกสารสิทธิ เป็นพื้นที่นำร่องของประเทศ โดยมีชาวบ้านผู้เดือดร้อนเข้าร่วมเป็นกรรมการในจำนวนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของคณะกรรมการทั้งหมด
4. ให้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะกระบวนการพิจารณาคดีที่เป็นข้อพิพาทเรื่อง ที่ดิน ทรัพยากร และสิทธิของชุมชนเรียกร้องตามรัฐธรรมนูญ รวมทั้งให้ศาลใช้วิธีการเดินเผชิญสืบในพื้นที่พิพาท โดยต้องให้ความสำคัญกับพยานหลักฐานอื่นๆ เช่น หลักฐานทางสังคมมนุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ชุมชน ฯลฯ เพื่อให้คนจนเข้าถึงกระบวนการพิจารณาคดี และได้รับความเป็นธรรมในการต่อสู้ทางคดีมากขึ้น

บ้านบางหละ

หมู่ที่ 10 ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา

ชุมชนมีถนนเพชรเกษมผ่านหมู่บ้านสายหลักจากกรุงเทพสุดสายใต้จังหวัดนครราชสีมา เดิมหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 10 หมู่ที่ 11 ตำบลคุระ ยังไม่ได้ตั้งเป็นหมู่บ้าน ทั้ง 3 หมู่บ้านเป็นเขตการปกครองของหมู่ที่ 4 บ้าน

เตรียม ตำบลคุระ ปี พ.ศ. 2525 ได้มีการแยกเป็นหมู่บ้านที่ 6 บ้านหินลาดในปี พ.ศ. 2525 ได้มีการแยกตำบลคุระ 1 หมู่บ้านเป็นตำบลแม่นางขาวปัจจุบัน จากหมู่ 6 ตำบลคุระ มาเป็นหมู่ที่ 3 ตำบลคุระ บ้านหินลาดปี พ.ศ. 2534 บ้านบางหละ หมู่ที่ 10 ตำบลคุระ ประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม 90% ศาสนาพุทธ 10% ชาวบ้านส่วนมากมาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปี พ.ศ. 2505 ได้เกิดวาทภัยขึ้นที่แหลมตะลุมพุกในชุมชนมีสถานที่แก่อือ โรงเรียน 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง มัสยิด 2 แห่ง บาลาย 1 แห่ง มี โรงเรียนอาคาร 2 ชั้น 2 หลัง อาคารประชุม 1 แห่ง ป่าช้า 1 แห่ง เนื้อที่ 10 ไร่ เศษ ระบบประปาหมู่บ้าน 2 แห่ง เชื้อนน้ำล้นขนาดเล็ก 1 แห่ง

ผลกระทบต่อชาวบ้าน

1. ชาวบ้านไม่มีเอกสารในที่อยู่ทำกิน ส่วนที่มีเอกสารแล้วก็ถูกยกเลิก โดยเอกสาร น.ส. 3 ออกเมื่อปี 2522 ป่าสงวนมาทับไม่สามารถนำไปใช้ผลประโยชน์ได้
2. ปัจจุบันชาวบ้านไม่สามารถของบสงเคราะห์สวนยางได้ เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลสมัยที่ นายณรงค์ วงศ์วรรณ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ห้ามโค่นพื้นที่ไม้ยางในพื้นที่ที่มีการประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติโดยทางสำนักลานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางอ้างว่าไม่สามารถอนุมัติในการสงเคราะห์ได้
3. ที่ดินชาวบ้านทำมาหากินแล้ว 40 ปี เศษ ปลูกยาง ปลูกผลไม้ บางรายปลูกยางแล้ว โค่นยางแล้ว ปลูกยางเป็นครั้งที่ 2 แล้วอุทยานมาประกาศทับที่ชาวบ้าน ชาวบ้านบางรายไม่กล้าเข้าไปทำกินทั้งที่เป็นสวนยางสวนผลไม้ของตัวเองกลัวเจ้าหน้าที่จับกุม ที่ถูกจับกุมไปแล้ว 5 คดี มีผู้ต้องโทษ 12 คน
4. ที่อยู่อาศัยไม่สามารถขอไฟฟ้าได้ เพราะที่ไฟฟ้ามีกฎระเบียบว่าถ้าผู้ใดยกบ้านอยู่ในที่ป่าสงวนจะไม่สามารถขอไฟฟ้าได้

สาเหตุของปัญหา

เนื่องจากการประกาศป่าสงวนหรืออุทยานขาดการประสานงานและชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือไม่ได้มารับรู้การประกาศป่าสงวนหรืออุทยานทับที่ดินของชุมชน ทำให้ชาวบ้านเสียสิทธิในการร้องคัดค้านทับที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของชุมชนชาว

เนื่องจากสวนยางอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทั้งที่การขยายพาราทุกครั้งถูกหักเงินเข้ากองทุนสงเคราะห์ 9 กิโลกรัมๆละ 1.40 บาท แต่ตอนนี้ชาวบ้านไม่สามารถรับการช่วยเหลือจากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์ในการปลูกยางพาราทดแทนได้ชาวบ้านต้องใช้จ่ายเงินของตนเองในการปลูกทดแทนทำให้ได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก

บ้านบางหว้า

หมู่ที่ 9 ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

บ้านบางหว้าเดิมคือ หมู่ที่ 4 ตำบลคุระบุรี อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา เกิดจากการรวมของคนหลายชุมชนหลายพื้นที่ จากจังหวัดนครศรีธรรมราชและระนองเข้ามาอยู่อาศัยเพื่อแสวงหาพื้นที่การทำเหมืองแร่และการทำเกษตรโดยคนกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยคือ นายถัน เพชรทอง ซึ่งเข้ามาอาศัยอยู่ในประมาณปี พ.ศ. 2460 และครอบครัวอื่นๆ ก็เข้ามาอาศัยจนเกิดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ และมีการแยกหมู่บ้านเป็นหมู่ที่ 9 จนถึงปัจจุบัน ชุมชนบ้านบางหว้าอยู่ระหว่าง หลักกิโลเมตรที่ 714- 717 ถนนเพชรเกษม ห่างจากตัวอำเภอคุระบุรี 12 กิโลเมตร

สภาพปัญหาที่ดินในชุมชน

1. ประชากรเพิ่มขึ้นที่ดินทำกินไม่เพียงพอ
2. ป่าอุทยานมีแนวเขตไม่ชัดเจน ไม่ระบุพื้นที่ให้ประชากรเข้าใจ
3. ป่าสงวนป่าเกาะเกาะ ประกาศทับที่ทำกิน และที่ปลูกสร้างที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน
4. ป่าสงวนเทือกเขานมสาวประกาศทับพื้นที่ทำสวน

วิธีแก้ปัญหา

1. ตั้งคณะกรรมการแก้ปัญหาเป็นตัวแทนของชุมชนเรื่องที่ดินขึ้นมา 9 คน เพื่อเจรจากับผู้ว่าราชการจังหวัด (รัฐบาล)หรือรัฐมนตรี
2. ทำผังชุมชน-ประวัติข้อมูลของหมู่บ้านการเข้ามาอยู่ของชาวบ้าน
3. ตั้งกองทุนผู้เพื่อที่ดินขึ้นมา

ชุมชนบ้านเตรียม อ่าวเคย

หมู่ 4 ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

บ้านเตรียม หมู่ 4 ตำบลคุระ เดิมชุมชนอ่าวเคยมีประชาชน อาศัยอยู่ริมทะเลอ่าวเคย ประมาณ 10 – 20 ครอบครัว ซึ่งตั้งชุมชนอยู่บริเวณต้นมะพร้าวที่ยังเหลืออยู่ในปัจจุบัน คาดว่าอยู่มาก่อน พ.ศ.2440 สมัยก่อนในอ่าวเคยนี้ ยึดอาชีพทำกะปิ น้ำมันยาง ทำนา ทำไร่ ทำประมง บางส่วนก็ร่อนแร่ ประมาณ พ.ศ.2480 คนยังทำนา ทำไร่เลื่อนลอย คือทำข้าวไร่บางส่วนก็ทำสวน ผลไม้ โดยปลูกพืชผสมไว้กิน โดยปลูกหมาก สะตอ ถั่วฝักยาว มะละกอ ซึ่งเป็นพืชที่ใช้กิน หรือแลกเปลี่ยนเป็นส่วนใหญ่

ประมาณ พ.ศ.2490 ผู้คนเริ่มอพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนอ่าวเคยเพิ่มขึ้นจึงทำให้มีการขยายที่อยู่โดยเริ่มย้ายมาอยู่บริเวณวังนางทอง ได้เขียนหมู่ 4 ปัจจุบันบางส่วนในสมัยก่อน ทุ่งนางคำ และปากเตรียม มีชาวเล อาศัยจอดเรืออยู่บริเวณแหลมหลินับร้อย

ประมาณ พ.ศ.2500 เริ่มมีการสำรวจทางและตัดท่งผ่าน หมู่บ้านเตรียมซึ่งเป็นถนนเพชรเกษมในปัจจุบัน ผู้คนที่ย้ายจากวังนางทองและอ่าวเคมาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมถนนเพชรความสะดวกสบายในการเดินทาง แต่ก็ยังคงทำนาทำไร่ ทำสวนอยู่ทั่วบริเวณหาดอ่าวเคเขาปากเตรียม และยังคงเดินเท้าไปยังปากเตรียมโดยใช้ทางควายอยู่ตลอดมา

ประมาณ พ.ศ.2510 ผู้คนต่างถิ่นอพยพเข้ามาอยู่ในบริเวณหาดอ่าวเคอีกครั้งเพราะแร่ในสมัยนี้ราคาดีและการร่อนแร่ได้เร็วกว่า จึงทำให้มีการซื้อขายที่ดินให้แกกัน ในราคาไม่แพง เพื่อใช้ปลูกข้าวและทำสวน ส่วนใหญ่จำทำสวนสตอ เพราะราคาดี และทุเรียน มีบ้างที่ทำสวนผลไม้อื่นๆ

ตั้งแต่ พ.ศ.2512 – 2520 คนอพยพเข้ามาอยู่ที่อ่าวเคมากขึ้น มีการสร้างสวนยางพารา สวนสตอ มะม่วงหิมพานต์ มะพร้าว แลผลไม้อื่นๆ จนกระทั่ง พ.ศ.2522 มีการออกเอกสารสิทธิ์ นส.3ก ให้ชาวบ้านอ่าวเค ส่วนบางคนก็ไม่ได้ทำ นส.3 บางคนก็ถือเอกสาร สค1 พ.ศ.2498 บางคนก็มีเอกสารแจ้งการถือครองที่ดิน พ.ศ.2519 จนกระทั่ง พ.ศ.2529 มีการออกเอกสารให้ชาวบ้านอ่าวเคอีกครั้ง หลายรายด้วยกันที่ถือ นส.3ก พ.ศ.2529 ซึ่งเป็นปัญหาอยู่กับหน่วยงานอุทยานแหลมสนอยู่ในปัจจุบัน ยุคนี้ชาวบ้านก็อยู่กันอย่างปกติสุขจนมาถึง พ.ศ.2532 มีนายทุนเข้ามาที่บริเวณชายทะเลมากเนื่องจากมีการตัดทางถนนเลาะชายทะเล จนกระทั่งปี พ.ศ.2534 หน่วยงานอุทยานแหลมสนเข้ามาตั้งที่บริเวณที่วงเวียนสุดถนนสายอ่าวเคแรกพฤษภาคมจนถึงปัจจุบันนี้

ภายหลังอุทยานมาตั้งหน่วย ได้มีการห้ามชาวบ้านเข้าไปทำประโยชน์ในที่ดิน ที่ชาวบ้านครอบครองสร้างผลอาสินไว้แล้ว ชาวบ้านก็กลัวถูกจับกุม เพราะเป็นคนจน บางคนก็เข้าไปทำสวนบางเป็นครั้งคราว ก็ยังต้องลักลอบเข้าไป ทั้งที่สวนยางพารา สตอ มะม่วงหิมพานต์ สวนลูกก่อ ชาวบ้านเขาสร้างมานานแล้ว

จากการกระทำของเจ้าหน้าที่ อุทยาน จึงทำให้สวนชาวบ้านรกร้างมีต้นไม้ปกคลุมผลอาสิน จึงทำให้สภาพป่ากลืนสวนอย่างที่เราเห็นในปัจจุบัน แม้ว่าชาวบ้านจะเรียกร้องสิทธิหลายครั้งก็ไม่มียะไรคืบหน้า จึงทำให้มีปัญหาจนถึงปัจจุบันนี้

ผลกระทบต่อชาวบ้าน

จากกรณีที่ อุทยานแหลมสน หน่วยอ่าวเคได้มาตั้งหน่วยงานและประกาศให้พื้นที่อ่าวเค เป็นเขตอุทยาน ซึ่งทำให้อ่าวเคซึ่งเคยมีผู้คนอยู่อาศัยทำมาหากินมาแล้วหลายชั่วอายุคน ได้รับความเดือดร้อน ทั้งด้านการดำเนินชีวิต ด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากยางพาราของชาวบ้านในปัจจุบันไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย รวมทั้งผลอาสินอย่างอื่นด้วย ทำให้ชาวบ้านต้องสูญเสียรายได้ปีละนับล้านบาททีเดียว

แนวทางแก้ไขปัญหาคือเรียกร้องของชาวบ้าน

1. ให้ยกเลิกประกาศอุทยานแหลมสนอ่าวเคทั้งหมดที่ทับที่ดินของชาวบ้าน
2. ให้มีการสำรวจแนวเขตที่ดินชาวบ้านแต่ละรายเพื่อนำไปสู่การออกเอกสารสิทธิ์ให้กับชาวบ้านต่อไป

3. ให้คืนสิทธิในที่ดินแปลงที่ถูกเพิกถอนสิทธิคืนให้ชาวบ้านดั้งเดิม
4. ให้มีการกันแนวเขตอุทยานศรีพังงาที่ทับที่ดินชาวบ้านอยู่ให้ชัดเจนและออกเอกสารรับรองสิทธิให้ชาวบ้าน

บ้านห้วยทรัพย์

หมู่ที่ 6 ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

หมู่ที่ 6 บ้านห้วยทรัพย์ คนที่มาอยู่ในหมู่บ้านห้วยทรัพย์ช่วงแรกเดินทางมาจากจังหวัดกระบี่เป็นส่วนใหญ่ จากตำบลกำแพง กิ่งอำเภอสทิงพระ จากอำเภอทับปุด จังหวัดพังงา และจังหวัดนครศรีธรรมราช มาเริ่มตั้งบ้านเรือนเมื่อประมาณ 60 ปีที่แล้ว ประกอบอาชีพการเกษตรชาวบ้านที่มาอาศัยอยู่ชุดแรก คิดตั้งชื่อบ้านว่าบ้านห้วยทรัพย์ เพราะมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรป่าไม้ แหล่งน้ำ และมีการทำแร่ดีบุก แบบภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นอาชีพหนึ่งของคนในหมู่บ้านชุดแรก จึงมีชื่อว่า บ้านห้วยทรัพย์ มาจนถึงปัจจุบัน

บ้านห้วยทรัพย์ เดิมเป็นหมู่ที่ 4 ตำบลคุระ ซึ่งรวมกับบ้านเตรียม บ้านบางหว้า ได้รับการจัดตั้งอนุมัติของกระทรวงมหาดไทยเมื่อปี พ.ศ.2522 เป็นหมู่ที่ 9 ตำบลคุระ ต่อมาเกิดมีการแยกตำบลเป็นตำบลแม่นาง ชาวส่วนหนึ่ง ได้จัดลำดับหมู่บ้านใหม่ เป็นหมู่ที่ 9 ตำบลคุระ ผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการเลือกตั้งครั้งแรก ชื่อ นายสามารถ หาญจิตร

ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินชาวบ้านได้ปลูกยาง ปลูกผลไม้ มาแล้ว ประมาณ 40 ปี แต่เมื่อปี 2517 เป็นต้นมาก็เกิดปัญหาอุทยานศรีพังงาทับ ป่าสงวนเทือกเขานมสาว 2 แปลง ทับที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน โดยที่ดินติดเขตป่าสงวน ซึ่งชาวบ้านทำประโยชน์อยู่ในที่ดิน และป่าสงวนมาทับ นส.3 ในพื้นที่ 400 ไร่ ที่ดินของชาวบ้านที่มีประโยชน์อุทยานกันเขตไม่แน่นอนประมาณ 600 ไร่ การประกาศป่าสงวนหรืออุทยานทับที่ดินของชาวบ้านหมู่ที่ 6 จึงทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนต้องการให้กรมป่าไม้ยกเลิกเขตป่าสงวนและอุทยานยกเลิกเขตอุทยานที่มาทับที่ดินทำกินของชาวบ้าน ซึ่งให้มีแนวเขตให้ชัดเจน และมีความต้องการให้ออกเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินทั้งหมดของชาวบ้าน

ผลกระทบต่อชาวบ้าน

1. ไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดินทำกิน ที่มีเอกสาร นส.3 ออกเมื่อ พ.ศ.2529 อยู่แล้วก็ถูกเพิกถอน เพราะป่าสงวนมาทับก็ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้
2. กองทุนสวนยางไม่สามารถอนุมัติงบประมาณสงเคราะห์การทำสวนยางได้ โดยอุทยานแห่งชาติศรีพังงา และป่าสงวนแห่งชาติ คือ เมื่อยางหมดอายุไม่สามารถขอสงเคราะห์ยางปลูกแทน รวมทั้งการปลูกปลาล่มน้ำมัน ซึ่งเป็นปัญหากับชาวบ้านส่วนใหญ่อยู่ในขณะนี้ จึงขอให้เจ้าหน้าที่ของรัฐช่วยแก้ไขปัญหามาให้แกชาวบ้าน
3. ชาวบ้านไม่สามารถสงเคราะห์ยางได้
4. ชาวบ้านที่เขาไปในบริเวณที่ทำกินที่ถูกอุทยานฯ ทับก็จะถูกจับกุมดำเนินคดีข้อหาบุกรุก ชาวบ้านบางคนถูกตัดฟันต้นไม้ (ยาง)

วิธีแก้ปัญหา

1. ประชุมทำความเข้าใจ สมาชิกแต่ละครัวเรือนเพื่อหาผู้เดือดร้อนจริง
2. ทำประวัติข้อมูลของหมู่บ้าน(การเข้ามาอยู่ของชาวบ้าน)ที่เป็นจริงขึ้นมา 1 เล่ม
3. แต่งตั้งคณะกรรมการเรื่องที่ดินขึ้นมา ประมาณ 9 คน เพื่อสามารถไปเจรจากับผู้ว่าราชการจังหวัด (รัฐบาล)หรือรัฐมนตรี
4. ตั้งกองทุนผู้เพื่อที่ดินขึ้นมา (เพื่อจะมีเงินในการต่อสู้เรื่องที่ดินต่อไป)

ผลการแก้ไขปัญหา (ในระยะเวลา 1 ปี)

1. หยุดมีการตัดฟัน/หยุดมีการจับกุม
2. มีการทำแผนที่เพื่อเจรกับนายอำเภอ
3. ในระยะเวลา 8 เดือน มีการติดตามเรื่องจากผู้ว่าหลายครั้ง

วันที่ 15 กรกฎาคม 2553 มีการประชุมปฏิรูปประเทศไทยเกี่ยวกับปัญหาเรื่องที่ดิน(จังหวัดพังงา)

บ้านบ่อหิน

หมู่ที่ 3 ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

บ้านคุระหมู่ที่ 3 ต.แม่นางขาว อ.คุระบุรี จ.พังงา พื้นที่แบ่งออกเป็น 2 ชุมชน ชุมชนแม่นางขาว หมู่ 3 ติดอยู่ในเขตเทศบาล ต.คุระบุรี ซึ่งอยู่ติดกับถนนเพชรเกษมเส้นทางสายหลัก และชุมชนบ้านบ่อหิน ซึ่งติดอยู่ในเขต อ.บ.ต. แม่นางขาว หมู่ 3 ระยะห่างจากตลาดเทศบาล ต.คุระบุรี ประมาณ 4 กิโลเมตรตั้งแต่มีการประกาศอุทยานศรีพังงา ป่าสงวนเทือกเขานมสาว ก็มีการพิพาททับที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน สภาพปัญหาของชาวบ้าน

1. ชาวบ้านไม่สามารถขอสั่งเคราะห์ฯ ได้ เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลสมัยที่ นายณรงค์ วงศ์วรรณ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ห้ามโค่นไม้ยางในพื้นที่ที่มีการประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ โดยทางสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางอ้างว่า ไม่สามารถอนุมัติในการขอสั่งเคราะห์ฯได้ เนื่องจากสวนยางพาราอยู่ในเขตสวนป่าแห่งชาติบ่อหิน ตอนนี้ชาวบ้านไม่สามารถรับการช่วยเหลือจากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์ในการปลูกยางพารา และปลัดน้ำมันทดแทนได้
2. การปลูกบ้านอยู่อาศัยไม่สามารถขอไฟฟ้าได้ เพราะทางไฟฟ้ามีกฎระเบียบว่า ถ้าผู้ใดยกบ้านอยู่ในที่ป่าสงวนจะไม่สามารถขอไฟฟ้าใช้ได้ ชาวบ้านจึงเดือดร้อนเป็นอย่างมาก
3. มีภาครัฐเคยออกเอกสารสิทธิ์เป็น น.ส. 3 ก ให้กับชาวบ้านไม่สามารถนำ น.ส. 3 ก ไปทำอะไรไม่ได้เนื่องจากทางสำนักงานที่ดินว่าป่าสงวนทับซ้อนอยู่
4. ชาวบ้านที่เขาไปในบริเวณที่ทำกินที่ถูกอุทยานฯทับก็จะถูกจับกุมดำเนินคดีข้อหาบุกรุก ชาวบ้านบางคนถูกตัดฟันต้นไม้ (ยาง)

วิธีแก้ปัญหา

1. ประชุมทำความเข้าใจ สมาชิก 85 ครัวเรือน (หาผู้เดือดร้อนจริง)
2. แต่งตั้งคณะกรรมการเรื่องที่ดินขึ้นมา ประมาณ 9-15 คน เพื่อสามารถไปเจรจากับผู้ว่าราชการจังหวัด (รัฐบาล)หรือรัฐมนตรี
3. ตั้งกองทุนผู้เพื่อที่ดินขึ้นมา (เพื่อจะมีเงินในการต่อสู้เรื่องที่ดินต่อไป)
4. แผนการแก้ไขปัญหา (เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย)
5. แผนพัฒนาบ้านบ่อหิน โดยใช้กองทุนที่ดินเป็นจุดศูนย์กลาง

ข้อเสนอของชุมชน

1. ขอให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการกับแนวเขตถือครองของผู้ทำกินและที่อยู่อาศัยในชุมชนผู้เดือดร้อนออกจากเขตป่าสงวนแห่งชาติ ภายใน 90 วัน นับตั้งแต่ได้รับเอกสารฉบับนี้และดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินให้กับชาวบ้านผู้ทำกินและอยู่อาศัยในชุมชน เพื่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน
2. ชาวบ้านผู้เดือดร้อนในชุมชน ต้องสามารถทำประโยชน์ในที่ดินได้ตามปกติ ในระหว่างดำเนินการพิสูจน์สิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย โดยปราศจากการจับกุม ขังคุก หรือกลั่นแกล้งใดๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ
3. รัฐต้องแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมตรวจสอบและแก้ไขปัญหาแนวเขต โดยต้องมีตัวแทนจากชาวบ้านผู้เดือดร้อนเข้าร่วมเป็นกรรมการในจำนวนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของคณะกรรมการทั้งหมด
4. ชาวบ้านมีความต้องการอยากให้รัฐยกเลิกป่าสงวนเพื่อให้มาทำสิทธิให้แก่ชาวบ้าน
5. เมื่อต้องการปลูกสร้างบ้านใหม่ในหมู่ที่ 3 อยากให้ทางการไฟฟ้าได้มาติดตั้งมิเตอร์ไฟฟ้าให้กับชาวบ้าน เพื่อชาวบ้านจะได้มีไฟฟ้าใช้กันทุกครัวเรือน

ผลการแก้ไขปัญหา (ในระยะเวลา 1 ปี)

1. หยุดมีการตัดฟัน/หยุดมีการจับกุม
2. มีการทำแผนที่เพื่อเจรจากับนายอำเภอ
3. ในระยะเวลา 8 เดือน มีการติดตามเรื่องจากผู้ว่าหลายครั้ง

(วันที่ 15 กรกฎาคม 2553 มีการประชุมปฏิรูปประเทศไทยเกี่ยวกับปัญหาเรื่องที่ดิน (จังหวัดพังงา)

บ้านนายทุย

หมู่ 4 ตำบลแม่นางขาว อ.คุระบุรี จ.พังงา

บ้านนายทุย หมู่ที่ 4 ตำบลแม่นางขาว อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา บ้านนายทุย เดิมอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลคุระ ได้แยกออกมาเป็นตำบลแม่นางขาว เมื่อปี พ.ศ.2528 โดยแบ่งออกเป็น 7 หมู่บ้าน (ปัจจุบันมี 8

หมู่บ้าน) ตามคำบอกเล่าว่าชาวบ้านเป็นคนมาจาก อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งในขณะนั้นมีคนถิ่นเดิมอาศัยอยู่ก่อนบางส่วน ปัจจุบันประชากรของบ้านนายทุยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ คนถิ่นเดิม 20% คนอพยพมาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช และ สุราษฎร์ธานี 80% ซึ่งมีผู้ยืนยันว่าได้อพยพมาจากจังหวัดนครศรีธรรมราชมาอาศัยอยู่ในบ้านนายทุยตั้งแต่ปี พ.ศ.2505 โดยเข้ามาจับจองพื้นที่ทำไร่เลื่อนลอย ทำเหมืองแร่ หางของป่า (หาขี้ น้ำมันยาง)

การบุกเบิกถนนสายหลักสายนายทุย-ทุ่งรัก เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ.2519 และต่อมาทางรัฐได้เปิดให้สัมปทานป่าไม้ ออป. ปี พ.ศ.2500 มีไฟฟ้าใช้เมื่อปี พ.ศ.2535 ผู้ให้ข้อมูลโดย นายเกล้า ปานสุวรรณ ซึ่งเป็นผู้เข้ามาอยู่เดิมในพื้นที่เมื่อปี พ.ศ.2472 จำนวนครัวเรือน 112 ครัวเรือน ปัจจุบัน

สภาพปัญหาของชาวบ้าน

1. ชาวบ้านไม่สามารถขอสังเคราะห์ฯ ได้
2. การปลูกบ้านอยู่อาศัยไม่สามารถขอไฟฟ้าได้ เพราะทางไฟฟ้ามีกฎระเบียบว่า ถ้าผู้ใดยกบ้านอยู่ในที่ป่าสงวนจะไม่สามารถขอไฟฟ้าใช้ได้ ชาวบ้านจึงเดือดร้อนเป็นอย่างมาก
3. มีภาครัฐเคยออกเอกสารสิทธิ์เป็น น.ส. 3 ก ให้กับชาวบ้านไม่สามารถนำ น.ส. 3 ก ไปทำอะไรไม่ได้ เนื่องจากทางสำนักงานที่ดินว่าป่าสงวนทับซ้อนอยู่
4. ชาวบ้านที่เขาไปในบริเวณที่ทำกินที่ถูกอุทยานฯ ทับก็จะถูกจับกุมดำเนินคดีข้อหาบุกรุก ชาวบ้านบางคนถูกตัดฟันต้นไม้ (ยาง)

บ้านทุ่งรัก

หมู่ 6 ตำบลแม่นางขาว อ.คุระบุรี จ.พังงา

“บ้านทุ่งรัก” เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กที่กำลังขยายตัว เดิมที่ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา เดิมอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลคุระ ต่อมาเมื่อประชากรมากขึ้นจึงได้แยกเขตการปกครองออกเป็นหมู่ที่ 8 ตำบลคุระ และเมื่อ พ.ศ. 2529 ได้แยกการปกครองออกจากตำบลคุระ เป็นตำบลแม่นางขาว บ้านทุ่งรักจึงขึ้นอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลแม่นางขาว อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

นับย้อนหลังกลับไปเมื่อประมาณ 40 ปี ที่ผ่านมานั้น ที่แห่งนี้ นับว่าเป็นสถานที่ที่พระกัณดาน ห่างไกลความเจริญมาก เพราะการเดินทาง มาสู่ทุ่งรักได้มีวิธีการเดินทางมาโดยทางเรือเท่านั้น สถานที่แห่งนี้จึงไม่มีผู้อยู่อาศัยมาก่อน (ริมฝั่งทะเลอาจมีผู้อยู่อาศัยก่อนบ้างแล้ว)

ประมาณปี พ.ศ. 2513 ได้มีบุคคลเริ่มต้นเข้ามาหาแหล่งทำกินแห่งใหม่ ซึ่งบุคคลกลุ่มแรกที่ได้เข้ามา ณ ที่แห่งนี้เดินทางมาจาก อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ในปี พ.ศ. 2516 ได้ร่วมมือกันสร้างโรงเรียนขึ้น เพื่อให้การศึกษาแก่บุตรหลานในชุมชน สร้างอาคารด้วยไม้ระกำ มุงหลังคาด้วยใบจาก

ในปี พ.ศ. 2523 ร่วมใจกันสร้างสำนักสงฆ์สวนวางขึ้น เมื่อมีคณะพระครูคงคำจาริกครูคงคำผ่านมา จนกลายเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนตลอดมา

สภาพปัญหาของชาวบ้าน

จากประวัติการตั้งบ้านเรือนของราษฎรตั้งแต่ก่อนปี 2513 รวมระยะเวลา 40 ปี มาแล้ว มีโรงเรียน สถานีอนามัย สำนักสงฆ์ และได้ขยายชุมชน โดยมีมูลนิธิชัยพัฒนาได้สร้างบ้านพักให้ผู้ประสบภัยสึนามิ จำนวน 170 หลัง และยังได้จัดสรรงบประมาณให้พัฒนาโรงเรียนและสถานีอนามัย จนมีความมั่นคง สวยงามและมีการบริการตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างพอเพียง

แต่ปัญหาที่สำคัญของราษฎรยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างทั่วถึง เนื่องจากกรมป่าไม้ได้ประกาศเขตป่า สงวนแห่งชาติ และเขตสงวนป่าชายเลน ทับที่ทำกินของราษฎรในปี พ.ศ. 2524 และราษฎรไม่ได้รับเอกสาร สิทธิในที่ดินทำกิน ทั้งที่บางแห่งได้รับการออก น.ส. 3 ก แล้ว จึงเกิดความท้อแท้หมดกำลังใจ เนื่องจากไม่สามารถแปลงสินทรัพย์เป็นทุน เพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่ พืชผลการเกษตร และที่อยู่อาศัย ขาดความเชื่อมั่นใน ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การไม่เท่าเทียมกันในการได้รับเอกสารสิทธิ ส่งผลให้ความร่วมมือในการ พัฒนาชุมชน ความสามัคคี ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพลดลง เนื่องจากยังมีผู้ที่ไม่ได้รับโฉนดที่ดิน ประมาณ 100 ครัวเรือน จากครัวเรือนทั้งสิ้น 321 ครัวเรือน

บ้านโชคอำนวย

ม.8 ต.แม่นางขาว อ.คุระบุรี จ.พังงา

บ้านโชคอำนวยหมู่ที่ 8 ตำบลแม่นางขาว อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา เดิมขึ้นอยู่กับบ้านทับช้าง หมู่ที่ 7 ตำบลคุระ กิ่งอำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา พ.ศ. 2530 เป็นหมู่ที่ 1 ตำบลแม่นางขาว อ.คุระบุรี จ.พังงา พ.ศ. 2544 แยกออกจากบ้านทับช้างหมู่ที่ 1 เป็นหมู่ที่ 8 ตำบลแม่นางขาว อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา สถานที่ เก่าแก่และสถานที่สำคัญในชุมชนประกอบด้วย

- โรงเรียน 1 โรง ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2581
- ศาลาเอนกประสงค์ 1 แห่ง สร้างเมื่อ พ.ศ.2545
- สะพาน 3 แห่ง สร้างเมื่อ พ.ศ.2541 (ใช้งบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพังงา)

ข้อเสนอของชุมชน

1. กั้นพื้นที่ป่าออกจากชุมชน
2. ออกเอกสารสิทธิให้ชาวบ้าน
3. กรณีที่ตักค้ำรางวัด (ที่ว่างเปล่า) ให้เร่งออกเอกสารสิทธิ

ป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติทั้งหมดในจังหวัดพังงา

จากข้อมูลของกรมอุทยาน จังหวัดพังงามีอุทยานแห่งชาติที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ดังนี้

*ข้อมูลจาก http://www.dnp.go.th/npo/Html/Arrange_Np/Established_Np.html

ชื่ออุทยานแห่งชาติ	เนื้อที่ ประมาณ (ไร่)	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม	ตอนที่	วัน เดือน ปี
อ่าวพังงา	250,000.00	98	64	29 เม.ย.2524
หมู่เกาะสุรินทร์	84,375.00	98	112	9 ก.ค.2524
หมู่เกาะสิมิลัน	80,000.00	99	123	1 ก.ย.2525
แหลมสน	196,875.00	100	135	19 ส.ค.2526
เขาลำปี-หาดท้ายเหมือง	45,000.00	103	59	14 เม.ย.2529
ศรีพังงา	153,800.00	105	60	16 เม.ย.2531
เขาหลัก-ลำรู่	78,125.00	108	152	30 ส.ค.2534

ส่วนป่าสงวนแห่งชาติในจังหวัดพังงาที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีดังนี้

*ข้อมูลจาก www.forest.go.th/forestry_law/

รายชื่อป่า	ท้องที่ป่า		เนื้อที่ตามกฎกระทรวง (ไร่)	กฎกระทรวงฉบับที่ (พ.ศ.)	ราชกิจจานุเบกษา
	ตำบล	อำเภอ			
ป่าเขาม้างและป่าเขาบางเต่า	บางไทร บางม่วง บางนายสี	ตะกั่วป่า	4,250.00	34 (พ.ศ. 2501)	เล่ม 75 ตอนที่ 82 วันที่ 21 ตุลาคม 2501
ป่าเขาหลักลำแก่น	ลำแก่น	ท้ายเหมือง	10,262.50	95 (พ.ศ. 2505)	เล่ม 79 ตอนที่ 62 วันที่ 10 กรกฎาคม 2505
	คึกคัก	ตะกั่วป่า			
ป่าเกาะเคี่ยม	บางเตย	เมืองพังงา	600.00	9 (พ.ศ. 2507)	เล่ม 81 ตอนที่ 111 วันที่ 24 พฤศจิกายน 2507
ป่าฝ่ายท่า	ลำแก่น ลำพื	ท้ายเหมือง	7,500.00	62 (พ.ศ. 2508)	เล่ม 82 ตอนที่ 55 วันที่ 13 กรกฎาคม 2508
	ทุ่งมะพร้าว				
ป่าวังทอง	นาเตย	ท้ายเหมือง	3,800.00	226 (พ.ศ. 2510)	เล่ม 84 ตอนที่ 90 วันที่ 26 กันยายน 2510

ป่านากก	ตากแดด	เมืองพังงา	2,812.00	229 (พ.ศ. 2510)	เล่ม 84 ตอนที่ 90 วันที่ 26 กันยายน 2510
ป่าเทือกเขากระได	เหมาะ ทำนา กระปง	กระปง	40,000.00	231 (พ.ศ. 2510)	เล่ม 84 ตอนที่ 95 วันที่ 6 ตุลาคม 2510
ป่าเขาบางแก้ว ป่า เขาบางเคียน	คำด้ว	ตะกั่วป่า	11,787.00	237 (พ.ศ. 2510)	เล่ม 84 ตอนที่ 109 วันที่ 7 พฤศจิกายน 2510
และป่าควนหินดาน	เหมาะ ทำนา	กระปง			
ป่าเขาหน่วยอึ้ง ป่า เขาเหมาะน้อย และ ป่าเขาพ่อตา	เหมาะ	กระปง	25,875.00	241 (พ.ศ. 2510)	เล่ม 84 ตอนที่ 116 วันที่ 28 พฤศจิกายน 2510
ป่าโคกขรบ	นาเตย	ท้ายเหมือง	1,125.00	265 (พ.ศ. 2510)	เล่ม 84 ตอนที่ 126 วันที่ 28 ธันวาคม 2510
ป่าคลองพุดแดง	เกาะยาวใหญ่	กิ่งอำเภอเกาะ ยาวอำเภอ เมืองพังงา	1,093.00	344 (พ.ศ. 2511)	เล่ม 85 ตอนที่ 106 วันที่ 12 พฤศจิกายน 2511
ป่าคลองข่าหมี	เกาะยาวใหญ่	กิ่งอำเภอเกาะ ยาวอำเภอ เมืองพังงา	2,150.00	345 (พ.ศ. 2511)	เล่ม 85 ตอนที่ 108 วันที่ 19 พฤศจิกายน 2511
ป่าช่องหลาด	เกาะยาวใหญ่	กิ่งอำเภอเกาะ ยาวอำเภอ เมืองพังงา	5,718.00	346 (พ.ศ. 2511)	เล่ม 85 ตอนที่ 108 วันที่ 19 พฤศจิกายน 2511
ป่าควนจุก	เกาะยาวน้อย	กิ่งอำเภอเกาะ ยาวอำเภอ เมืองพังงา	6,600.00	347 (พ.ศ. 2511)	เล่ม 85 ตอนที่ 108 วันที่ 19 พฤศจิกายน 2511
ป่าพรุไน	เกาะยาวใหญ่	กิ่งอำเภอเกาะ ยาวอำเภอ เมืองพังงา	8,000.00	354 (พ.ศ. 2511)	เล่ม 85 ตอนที่ 109 วันที่ 22 พฤศจิกายน 2511
ป่าคลองเหีย	เกาะยาวใหญ่	กิ่งอำเภอเกาะ ยาวอำเภอ	1,818.00	355 (พ.ศ. 2511)	เล่ม 85 ตอนที่ 109 วันที่ 22 พฤศจิกายน

		เมืองพังงา			2511
ป่าคลองกาหมาย	เกาะขาน้อย	กิ่งอำเภอเกาะ ขาน้อย เมืองพังงา	700.00	356 (พ.ศ. 2511)	เล่ม 85 ตอนที่ 109 วันที่ 22 พฤศจิกายน 2511
ป่าคลองอ่าวเลน	เกาะขาน้อย	กิ่งอำเภอเกาะ ขาน้อย เมืองพังงา	600.00	374 (พ.ศ. 2511)	เล่ม 85 ตอนที่ 112 วันที่ 27 พฤศจิกายน 2511
ป่าคลองหยง	โคกกลอย หล่อชุม	ตะกั่วทุ่ง	4,687.00	375 (พ.ศ. 2511)	เล่ม 85 ตอนที่ 113 วันที่ 28 พฤศจิกายน 2511
ป่าคลองโละป่าใต้	เกาะขาน้อย	กิ่งอำเภอเกาะ ขาน้อย เมืองพังงา	1,595.00	385 (พ.ศ. 2511)	เล่ม 85 ตอนที่ 114 วันที่ 1 ธันวาคม 2511
ป่าคลองทองหลาง	หล่อชุม	ตะกั่วทุ่ง	3,203.00	386 (พ.ศ. 2511)	เล่ม 85 ตอนที่ 114 วันที่ 1 ธันวาคม 2511
ป่าหมู่เกาะสุรินทร์	เกาะพระทอง	กิ่งอำเภอคุ ระบุรี อำเภอ ตะกั่วป่า	20,594.00	441 (พ.ศ. 2514)	เล่ม 88 ตอนที่ 149 วันที่ 30 ธันวาคม 2514
ป่าเขาบ่อไทร	บางวัน	กิ่งอำเภอคุ ระบุรี อำเภอ ตะกั่วป่า	18,918.00	501 (พ.ศ. 2515)	เล่ม 89 ตอนที่ 188 วันที่ 12 ธันวาคม 2515
ป่าสนชายทะเล	นาเตย	ท้ายเหมือง	937.50	572 (พ.ศ. 2516)	เล่ม 90 ตอนที่ 125 วันที่ 2 ตุลาคม 2516
	โคกกลอย	ตะกั่วทุ่ง			
ป่าคลองหาดทราย เปลือกหอยและป่า คลองท่าอยู่	กะไหล คลอง เคียน	ตะกั่วทุ่ง	4,887.00	587 (พ.ศ. 2516)	เล่ม 90 ตอนที่ 140 วันที่ 6 พฤศจิกายน 2516
ป่าเทือกเขาบางปริง และป่าบางอี	บางนายสี โกล เคียน คำด้	ตะกั่วป่า	24,275.00	591 (พ.ศ. 2516)	เล่ม 90 ตอนที่ 140 วันที่ 6 พฤศจิกายน 2516
ป่าเกาะระ	เกาะพระทอง	กิ่งอำเภอคุ	12,187.00	597 (พ.ศ. 2516)	เล่ม 90 ตอนที่ 147

		ระบุรี อำเภ ตะกั่วป่า			วันที่ 20 พฤศจิกายน 2516
ป่าทุ่งทุ	เกาะพระทอง	กิ่งอำเภอกุ ระบุรี อำเภ ตะกั่วป่า	5,950.00	598 (พ.ศ. 2516)	เล่ม 90 ตอนที่ 147 วันที่ 20 พฤศจิกายน 2516
ป่าควนเขาเปาะ	กระโสม ถ้ำ กะไหล	ตะกั่วทุ่ง	4,057.00	627 (พ.ศ. 2516)	เล่ม 90 ตอนที่ 170 วันที่ 21 ธันวาคม 2516
ป่าเทือกเขาโดนดิน	ทุ่งคาโงก ตาก แดด	เมืองพังงา	28,875.00	629 (พ.ศ. 2516)	เล่ม 90 ตอนที่ 172 วันที่ 25 ธันวาคม 2516
ป่าทุ่งนางคำและป่า ควนปากเตรียม	คุระ	กิ่งอำเภอกุ ระบุรี อำเภ ตะกั่วป่า	2,225.00	637 (พ.ศ. 2516)	เล่ม 90 ตอนที่ 178 วันที่ 29 ธันวาคม 2516
ป่าเขาพระพิชัย	เกาะคอเขา	กิ่งอำเภอกุ ระบุรี อำเภ ตะกั่วป่า	7,835.00	640 (พ.ศ. 2516)	เล่ม 90 ตอนที่ 178 วันที่ 29 ธันวาคม 2516
ป่าคลองติเต๊ะ	คลองเกียน	ตะกั่วทุ่ง	4,887.00	645 (พ.ศ. 2517)	เล่ม 91 ตอนที่ 49 วันที่ 19 มีนาคม 2517
ป่าชายทะเลเขาหลัก	คึกคัก	ตะกั่วป่า	412.00	666 (พ.ศ. 2517)	เล่ม 91 ตอนที่ 80 วันที่ 10 พฤษภาคม 2517
ป่าเทือกเขาหลักและ ป่าเขาโดน	บางม่วง คำด้ บางไทร คึกคัก	ตะกั่วป่า	89,590.00	675 (พ.ศ. 2517)	เล่ม 91 ตอนที่ 96 วันที่ 4 มิถุนายน 2517
ป่าหัวเขา	เกาะคอเขา	กิ่งอำเภอกุ ระบุรี อำเภ ตะกั่วป่า	1,000.00	685 (พ.ศ. 2517)	เล่ม 91 ตอนที่ 123 วันที่ 16 กรกฎาคม 2517
ป่าเลนโครงการทับ ปุด	มะรุย บ่อแสน	ทับปุด	20,371.00	686 (พ.ศ. 2517)	เล่ม 91 ตอนที่ 125 วันที่ 23 กรกฎาคม 2517
ป่าเลนโครงการกิ่ง อำเภอกุระบุรี แปลง ที่สาม	คุระ บางวัน	กิ่งอำเภอกุ ระบุรี อำเภ ตะกั่วป่า	74,137.00	714 (พ.ศ. 2517)	เล่ม 91 ตอนที่ 225 วันที่ 29 ธันวาคม 2517
ป่าเกาะยาวใหญ่	เกาะยาวใหญ่	กิ่งอำเภอกะ	2,489.00	718 (พ.ศ. 2517)	เล่ม 91 ตอนที่ 225

แปลงที่สอง		ยาว อำเภอเมืองพังงา			วันที่ 29 ธันวาคม 2517
ป่าเทือกเขานมสาว	คูบางนายสีระบางวัน	กิ่งอำเภอคุระบุรี อำเภอตะกั่วป่า	205,401.00	719 (พ.ศ. 2517)	เล่ม 92 ตอนที่ 3 วันที่ 7 มกราคม 2518
ป่าเทือกเขาทุ่งคาโงก	ทุ่งคาโงก นบปริง ป่ากอ ตากแดด	เมืองพังงา	27,935.00	720 (พ.ศ. 2517)	เล่ม 92 ตอนที่ 3 วันที่ 7 มกราคม 2518
ป่าคลองสามช่องและป่าคลองกระโสม	กระโสม กะไหลท่าอยู่	ตะกั่วทุ่ง	19,912.00	752 (พ.ศ. 2518)	เล่ม 92 ตอนที่ 137 วันที่ 22 กรกฎาคม 2518
ป่าควนช้างเขาทองหลาง	ท่าอยู่	ตะกั่วทุ่ง	5,002.00	788 (พ.ศ. 2520)	เล่ม 94 ตอนที่ 102 วันที่ 25 ตุลาคม 2520
ป่าควนหัวโตนและป่าเขาพัง	ลำพี	ท้ายเหมือง	18,865.00	803 (พ.ศ. 2521)	เล่ม 95 ตอนที่ 72 วันที่ 8 กรกฎาคม 2521
ป่าเทือกเขากระทะคว่ำ	สองแพรก ทุ่งคาโงก นบปริง	เมืองพังงา	47,700.00	813 (พ.ศ. 2521)	เล่ม 95 ตอนที่ 108 วันที่ 3 ตุลาคม 2521
ป่าเกาะโบยใต้	เกาะขาวน้อย	กิ่งอำเภอเกาะยาว อำเภอเมืองพังงา	1,375.00	840 (พ.ศ. 2522)	เล่ม 96 ตอนที่ 81 วันที่ 15 พฤษภาคม 2522
ป่าพานพอ	ทุ่งมะพร้าว บางทอง นาเตย	ท้ายเหมือง	43,750.00	843 (พ.ศ. 2522)	เล่ม 96 ตอนที่ 105 วันที่ 1 กรกฎาคม 2522
ป่าบางหยวก ป่าบางหอย และป่าบางยาง	เหมาะ	กะปง	13,662.00	861 (พ.ศ. 2522)	เล่ม 96 ตอนที่ 130 วันที่ 3 สิงหาคม 2522
ป่าเกาะขาวน้อย	เกาะขาวน้อย	กิ่งอำเภอเกาะยาว อำเภอเมืองพังงา	5,575.00	874 (พ.ศ. 2522)	เล่ม 96 ตอนที่ 216 วันที่ 26 ธันวาคม 2522
ป่าเลนโครงการอำเภอตะกั่วป่าและป่าเขาบางนายสี	บางนายสี	ตะกั่วป่า	60,250.00	900 (พ.ศ. 2523)	เล่ม 97 ตอนที่ 167 วันที่ 1 พฤศจิกายน 2523

ป่าเกาะเกาะ	กระบะ	กระบี่	17,062.00	903 (พ.ศ. 2523)	เล่ม 97 ตอนที่ 189 วันที่ 9 ธันวาคม 2523
ป่าบ้านบางหลาม	กะไหล ทำอยู่ คลองเคียน	ตะกั่วทุ่ง	4,840.00	904 (พ.ศ. 2523)	เล่ม 97 ตอนที่ 189 วันที่ 9 ธันวาคม 2523
ป่าควนนาบอน	ตากแดด	เมืองพังงา	1,045.00	908 (พ.ศ. 2523)	เล่ม 97 ตอนที่ 189 วันที่ 9 ธันวาคม 2523
ป่าเขาหลักและป่าลำ รู	ลำแก่น ลำพี	ท้ายเหมือง	30,900.00	915 (พ.ศ. 2523)	เล่ม 97 ตอนที่ 204 วันที่ 30 ธันวาคม 2523
ป่าเขากล้วย	ทุ่งมะพร้าว	ท้ายเหมือง	312.00	920 (พ.ศ. 2523)	เล่ม 97 ตอนที่ 204 วันที่ 30 ธันวาคม 2523
ป่าเขาเต่า	ทับปุด	ทับปุด	422.00	921(พ.ศ. 2523)	เล่ม 97 ตอนที่ 204 วันที่ 30 ธันวาคม 2523
ป่าเขาปลายโตะและ ป่าเขาสก	รมณีย์ เหล ท่านา	กะปง	146,094.00	922(พ.ศ. 2523)	เล่ม 97 ตอนที่ 204 วันที่ 30 ธันวาคม 2523
ป่าเลนโครงการ อำเภอกระบี่	เกาะคอเขา	กระบี่	4,725.00	930 (พ.ศ. 2524)	เล่ม 98 ตอนที่ 37 วันที่ 8 มีนาคม 2524
ป่าเขาทอยและป่า นางหงษ์	นบปริง ถ้ำน้ำ ผุด บางเตย ท้ายช้าง ถ้ำ ทองกลาง ทับ ปุด บ่อแสน	เมืองพังงา ทับปุด	37,607.00	932 (พ.ศ. 2524)	เล่ม 98 ตอนที่ 83 วันที่ 1 มิถุนายน 2524
ป่าควนถ้ำและป่า บางกรีก	บางนายสี	ตะกั่วป่า	1,519.00	934 (พ.ศ. 2524)	เล่ม 98 ตอนที่ 83 วันที่ 1 มิถุนายน 2524
ป่าเทือกเขานมสาว แปลงที่สอง	กระบะ	กระบี่	3,913.00	936 (พ.ศ. 2524)	เล่ม 98 ตอนที่ 83 วันที่ 1 มิถุนายน 2524
ป่าเลนโครงการ อำเภอกระบี่ แปลง ที่หนึ่ง	เกาะพระทอง	กระบี่	63,750.00	951 (พ.ศ. 2524)	เล่ม 98 ตอนที่ 158 วันที่ 27 กันยายน 2524
ป่าควนมะรุ่ย	บางเหริยง โคกเจริญ	ทับปุด	17,457.00	964 (พ.ศ. 2524)	เล่ม 98 ตอนที่ 216 วันที่ 30 ธันวาคม 2524
ป่าเทือกเขาแม่นาง	บางวัน กระ	กระบี่	26,442.00	971 (พ.ศ. 2525)	เล่ม 99 ตอนที่ 60 วันที่

ขาว					27 เมษายน 2525
ป่าเทือกเขาศรีราชา ป่าเขาบางกรักและ ป่าเขาบางใหญ่	รมณีย์ เหล	กะปง	37,718.00	998 (พ.ศ. 2526)	เล่ม 100 ตอนที่ 36 วันที่ 15 มีนาคม 2526
ป่าเขาลำปี	ทุ่งมะพร้าว ท้ายเหมือง บางทอง นาเตย	ท้ายเหมือง	47,780.00	1,023 (พ.ศ. 2526)	เล่ม 100 ตอนที่ 192 วันที่ 9 ธันวาคม 2526
ป่า เทือกเขาสูง	บางเหรียง โคกเจริญ ถ้ำ ทองกลาง	ทับปุด	43,516.00	1,024 (พ.ศ. 2526)	เล่ม 100 ตอนที่ 192 วันที่ 9 ธันวาคม 2526
ป่าเลนคลองสามช่อง แปลงที่สอง	กระโสม	ตะกั่วทุ่ง	5,000.00	1,033 (พ.ศ. 2526)	เล่ม 100 ตอนที่ 206 วันที่ 31 ธันวาคม 2526
ป่าเกาะยาวใหญ่ แปลงที่หนึ่ง	เกาะยาวใหญ่	กิ่งอำเภอเกาะ ยาว อำเภอ เมืองพังงา	5,494.00	1,046 (พ.ศ. 2527)	เล่ม 101 ตอนที่ 69 วันที่ 31 พฤษภาคม 2527
ป่าเลนคลองบางปอ	บางนายสี บาง ม่วง	ตะกั่วป่า	1,443.00	1,051 (พ.ศ. 2527)	เล่ม 101 ตอนที่ 74 วันที่ 14 มิถุนายน 2527
ป่าควนโต๊ะหลาและ ป่าแหลมชำ	หล่อซุง คลอง เคียน	ตะกั่วทุ่ง	11,820.00	1,059 (พ.ศ. 2527)	เล่ม 101 ตอนที่ 120 วันที่ 6 กันยายน 2527
ป่าเทือกเขาหราชู	สองแพรก นบ ปรัง โศกเจริญ ถ้ำทองกลาง	เมืองพังงา ทับปุด	45,000.00	1,060 (พ.ศ. 2527)	เล่ม 101 ตอนที่ 120 วันที่ 6 กันยายน 2527
ป่าคลองทุ่งมะพร้าว	ลำแก่น ทุ่ง มะพร้าว ท้าย เหมือง	ท้ายเหมือง	34,339.00	1,152 (พ.ศ. 2529)	เล่ม 103 ตอนที่ 61 วันที่ 16 เมษายน 2529

**มติคณะรัฐมนตรีเรื่องให้ความเห็นชอบมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดิน
ในพื้นที่ป่าไม้และให้ดำเนินการต่อไป (30 มิ.ย. 2541)**

[URL] <http://www.dnp.go.th/watershed/gov2.htm#6>

ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ให้ความเห็นชอบกับ "มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ และให้ดำเนินการต่อไป" สำหรับมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ได้กำหนดไว้ 2 ด้าน คือ

- 1) ด้านการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ จำแนกพื้นที่เป็น 3 ประเภท คือ ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี พื้นที่อื่น ๆ ที่สงวนหรืออนุรักษ์ไว้เพื่อกิจการป่าไม้
- 2) ด้านการป้องกันพื้นที่ป่าและอื่น ๆ

มาตรการ และแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี (พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 ชั้นที่ 2 และเขตอนุรักษ์ป่าชายเลน) ได้กำหนด

1. ให้กรมป่าไม้สำรวจพื้นที่ที่มีการครอบครองให้ชัดเจน และขึ้นทะเบียนผู้ครอบครองเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเพื่อการอนุรักษ์ และพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามแผนจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ ระดับพื้นที่ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 16 กันยายน 2540)

แนวทางการดำเนินงาน

- 1) ดำเนินการสำรวจ – ตรวจสอบในขอบเขตพื้นที่ป่าเป้าหมาย ดังนี้
 1. สำรวจ – ตรวจสอบสภาพป่าและการใช้ที่ดินป่าไม้ เพื่อให้ได้จำนวนเนื้อที่รวมทั้งหมดของการใช้ที่ดินป่าไม้ และสภาพป่าที่เหลืออยู่
 2. สำรวจการถือครองพื้นที่ป่าไม้ เพื่อให้ได้ข้อมูลว่าในจำนวนการใช้ที่ดิน ป่าไม้ทั้งหมดนั้น ใครเป็นผู้ใช้/ครอบครอง ใช้ทำอะไร โดยทำการสำรวจพื้นที่ที่ครอบครอง และขึ้นทะเบียนบุคคลผู้ครอบครอง รวมถึงการสำรวจลักษณะสภาพพื้นที่และชี้ตำแหน่งที่ตั้งด้วย
 3. สำรวจข้อมูล ข้อเท็จจริง สภาพปัญหาต่าง ๆ ที่มีในพื้นที่นั้น
- 2) สรุปผลข้อมูลการสำรวจซึ่งเป็นสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้น นำมาพิจารณาประเมินเชิงภาพรวม/ชี้ปัญหา และกำหนดสิ่งที่ต้องดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหานั้น
- 3) ตรวจสอบสภาพการใช้ที่ดินจากภาพถ่ายทางอากาศที่ถ่ายภาพบริเวณพื้นที่ป่าเป้าหมายไว้เป็นครั้งแรก (ภายหลังจากประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก) และถ่ายทอดขอบเขตอ้างอิงลงในพื้นที่ภูมิประเทศจริง

4) สำรวจและวางแผน กำหนดความเหมาะสมการใช้พื้นที่ โดยพิจารณาผลการตรวจสอบร่องรอยการทำประโยชน์ประกอบพยานหลักฐานอื่นในพื้นที่เป้าหมาย พิจารณาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ นั้น ๆ ว่า ล่อแหลม คุกคามต่อระบบนิเวศหรือไม่ ผลการพิจารณาเป็นประการใด จะต้องดำเนินการต่อไปดังนี้

1. กรณีเป็นพื้นที่ล่อแหลม คุกคามระบบนิเวศ จะต้องทำการสำรวจหาพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อรองรับการเคลื่อนย้าย
2. กรณีที่รอการเคลื่อนย้าย จะต้องวางแผนกำหนดการใช้ที่ดินเพื่อลด/ ควบคุมผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อทรัพยากรธรรมชาติ และ/หรือสิ่งแวดล้อม
3. กรณีที่เป็นพื้นที่อยู่ในเกณฑ์อนุญาตให้มีการใช้ที่ดินในบริเวณเดิมได้ จะต้องวางแผนกำหนดมาตรการเช่นเดียวกับ (2)

5) ตรวจสอบพิสูจน์และรับรองสิทธิการอยู่อาศัย / ทำกิน

1. กรณีตรวจสอบพิสูจน์แล้วว่าเป็นพื้นที่ที่อยู่มาก่อนการประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้ และไม่เป็นพื้นที่ล่อแหลม คุกคามต่อระบบนิเวศ จะทำการออกหนังสืออนุญาต สทก. ให้เพื่อการอยู่อาศัย/ทำกินต่อไป
2. กรณีที่อยู่มาก่อนการประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้ แต่เป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ จะต้องกำหนดแผนความช่วยเหลือ หรือย้ายไปในพื้นที่ที่เหมาะสมซึ่งหากอยู่ในเขตพื้นที่ป่าไม้ ก็จะต้องมีการออกหนังสืออนุญาตรับรองสิทธิให้เช่นเดียวกัน
3. กรณีตรวจสอบพิสูจน์แล้วปรากฏว่า เป็นการอยู่อาศัยภายหลังการประกาศเป็นพื้นที่ป่า จะต้องพิจารณาดำเนินการจัดทำแผนการเคลื่อนย้ายต่อไป และหากยังไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ทันที จะต้องทำการจัดระเบียบที่อยู่อาศัย/ทำกิน ให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ

6) ขอบเขตพื้นที่อนุญาต หรือจัดให้อยู่อาศัย/ทำกิน จะมีการจัดทำขอบเขตให้เป็นที่ยอมรับอย่างชัดเจนโดยทั่วกัน เพื่อป้องกันการขยายพื้นที่ หรือรุกล้ำเข้าไปในเขตอนุรักษ์

7) การใช้ที่ดินในพื้นที่ที่อนุญาตหรือจัดให้ จะกำหนดเงื่อนไขการใช้ที่ดินเพื่อลดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และ/หรือสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการห้ามขยายพื้นที่รุกล้ำเข้าไปในเขตอนุรักษ์

8) พิจารณาจัดทำแผนการปฏิบัติต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนโครงการแล้วแต่กรณี เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิต การส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตร การสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคสำหรับการดำเนินการขั้นตอนตรวจสอบพิสูจน์และรับรองสิทธิ จะดำเนินการ 2 ลักษณะ

- **กรณีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย (อุทยานแห่งชาติ/เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า)**
กำหนดในรูปโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ภายใต้แผนงานเร่งรัดพิสูจน์สิทธิ
- **กรณีป่าสงวนแห่งชาติ**
กำหนดดำเนินการในรูปโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ ตามแผน จัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2540 ซึ่งจะเริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ 2543

สำหรับแนวทางการดำเนินตามโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ และในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ภายใต้ แผนงานเร่งรัดพิสูจน์สิทธิ กรมป่าไม้ได้แจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัด และป่าไม้เขต ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ (ตามหนังสือกรมป่าไม้ ค่วนที่สุด ที่ กษ 0712.2/16891 ลงวันที่ 9 กรกฎาคม 2543)

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2542 ลงมติรับทราบและเห็นชอบตามที่รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทย (พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์) ประธานคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนเสนอ ผลการ เสร็จแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรภาคเหนือ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับส่วนอนุรักษ์ต้นน้ำ คือ กลุ่ม ปัญหาป่าไม้ โดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายเนวิน ชิดชอบ) เป็นประธานการ เสร็จเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2542 ผลการเจรจา สรุปได้ดังนี้

1. กรณีปรับปรุงกฎหมายป่าไม้ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ ให้แต่งตั้ง คณะกรรมการร่วมที่ประกอบด้วยตัวแทนฝ่ายราชการ นักวิชาการ และตัวแทนกลุ่มชาวบ้านผู้ เรียกร้อง เพื่อดำเนินการศึกษาหาแนวทาง และพิจารณาดำเนินการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายป่า ไม้ 4 ฉบับ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ให้มีการ แต่งตั้งคณะกรรมการภายใน 7 วัน และให้คณะกรรมการดังกล่าวดำเนินการพิจารณาปรับปรุง และแก้ไขกฎหมาย และมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน และให้นำผลการ พิจารณาไปดำเนินการประชาสัมพันธ์ หลังจากนั้นให้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา ดำเนินการต่อไป
2. การคุ้มครองสิทธิชั่วคราวก่อนการพิสูจน์จะได้ข้อยุติ หลังจากนำผลการเจรจาเข้าที่ประชุม คณะรัฐมนตรีและมีมติแล้ว จะมีการประกาศให้ราษฎรที่อยู่ในชุมชนในพื้นที่ป่าไม้ที่ขึ้น ทะเบียนรายชื่อภายใน 7 วัน เพื่อดำเนินการดังนี้
 - ก. การขึ้นทะเบียน จะเปิดให้ราษฎรมาขึ้นทะเบียนรายชื่อ ขอบเขตพื้นที่ทำกินเดิม และพื้นที่ ส่วนรวมของชุมชนภายใน 30 วัน
 - ข. การชี้เขตและปักหมุดที่ทำกินและพื้นที่ส่วนรวมของชุมชน ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่งตั้งคณะทำงานดำเนินการสำรวจรายละเอียดและปักหมุดในพื้นที่ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้เพื่อ คุ้มครองบุคคลในการทำกินชั่วคราว
 - ค. การพิสูจน์สิทธิให้ดำเนินการภายใต้หลักการพิสูจน์ว่าตนอยู่ก่อนการประกาศเขตป่าหรือไม่ หากเป็นกรณีคนอยู่ก่อนการประกาศเขตป่า ให้ดำเนินการโดยอาศัยอำนาจตามประมวล กฎหมายที่ดิน กรณีประกาศเขตป่าก่อนให้อาศัยหลักการแก้ปัญหาเป็นรายกรณี ตามสภาพ ความเป็นจริง สำหรับหลักเกณฑ์การพิสูจน์สิทธิให้ใช้หลักเกณฑ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน และ ปรับปรุงตามผลการศึกษาตามข้อตกลงที่ 1
 - ง. การดำเนินการดังกล่าวข้างต้น ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือเพื่อติดตามการ ดำเนินการตามข้อตกลงทั้งหมด

การดำเนินการตามข้อ 2) ให้ดำเนินการเฉพาะกรณีคนสัญชาติไทยและการคุ้มครองสิทธิชั่วคราว หมายถึง สิทธิในการดำเนินการตามกฎหมาย (จับกุม) เท่านั้น

3. พระราชบัญญัติป่าชุมชน มอบหมายให้คณะกรรมการตามข้อตกลงที่ 1 รับไปพิจารณาแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการเปิดประชาพิจารณ์ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนทุกฉบับที่มีอยู่ใน ปัจจุบัน ในทุกภาคของประเทศโดยเร็วก่อนนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเป็นลำดับต่อไป